

Frúmvarp til laga

um

heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905 og lögum 9. sept. 1915.

(Lagt fyrir alþingi 1916).

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr. og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar síns, að innleysa alla þá seðla, er hann hefur gefið út samkvæmt lögum þessum, jafnskjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemd við lagafrumvarp þetta.

Síðast í september f. á. tilkynti stjórn Íslandsbanka stjórnarráðinu, að einnar miljón króna seðlaaukning sú, sem veitt er með lögum 9. sept. 1915,

hefði þá þegar reynst ófullnægjandi, og að ekki veitti af að auka seðlaútgáfauna um eina miljón króna til þess að geta fullnægt eftirspurn og þörf viðskiftalífsins á gjaldmiðli þá og næstu mánuði ársins þar eftir. Með því að landsstjórnin leit svo á, að henni bæri að greiða fyrir viðskiftalífínu í þessu efni, voru 29. september 1915 gefin út bráðabirgðalög þau, sem prentuð eru hjer á eftir og lögð eru hjer með fyrir alþingi. Samkvæmt þessum bráðabirgðalögum var Íslandsbanka fyrst í október s. á. veitt heimild til hálftrar miljón króna seðlaaukningar og síðast í sama mánuði til annarar hálftrar miljón króna seðlaaukningar, eins og bráðabirgðalög þessi frekast leyfðu. Samkvæmt 2. gr. nefndra bráðabirgðalaga fjellu þau úr gildi í lok janúarmánaðar þ. á, en í fyrri hluta maimánaðar síðast liðnum skýrði stjórn Íslandsbanka stjórnarráðinu frá því, að þá þegar væri auðsætt, að viðskiftalífið þyrfti á þessu ári á seðlaukning að halda, sem þegar fram á árið liði myndi reynast að þurfa að vera miklum mun meiri en undanfarið ár, þótt ekki væri þá hægt að tiltaka upphæðina nákvæmlega. Með því nú að landsstjórnin taldi sjer skylt að forða viðskiftalífínu við hnekki, sem því gæti stafað af vöntun á nauðsynlegum gjaldmiðli og óvissu um hvort hann yrði nægur, er til þyrfti að taka, voru 18. maí þ. á. gefin út bráðabirgðalög þau, sem prentuð eru hjer á eftir og lögð eru hjer með fyrir alþingi. Til að ná framangreindum tilgangi með bráðabirgðalögum þessum eins og á stóð, var seðlaaukningin ekki bundin í þeim við ákveðna upphæð, heldur ákveðið, að seðlaaukningin skyldi fara eftir því sem viðskiftaþörfin krefur, eins og t. d. gildir um seðlaútgáfu Þjóðbankans í Kaupmannahöfn. Samkvæmt bráðabirgðarlögum þessum var Íslandsbanka, 8. júní þ. á., leyft að gefa út hálfa miljón króna í seðlum, 13. septbr. s. á. hálfa miljón, 26. s. m. eina miljón og 6. oktbr. s. á. eina miljón, eða samtals 3 miljónir í seðlum. Hafði bankinn eftir því þá heimild, samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, lögum 9. sept. 1915 og bráðabirgðalögum 18. maí 1916, til að gefa út samtals 6½ miljón króna í seðlum. Sett var jafnframt skilyrði um það, hvenær seðlar þeir, sem leyft var að setja í umferð samkvæmt nefndum bráðabirgðalögum, skyldu aftur vera innkomnir í bankann.

Hjer á eftir er prentað ennfremur, sem fylgiskjal III, ályktun aðalfundar bankans 1. júlí 1916 og bankaráðsfundar 19. júlí 1915, og vísast til þess viðvikjandi skoðun bankaráðs og hluthafa á seðlaþörfinni.

Fylgiskjal 1.**Bráðabirgðalög**

um

heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga 10. nóvbr. 1905 og lögum 9. septbr. 1915.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvík, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenberg og Aldinborg.

Gjörum kunnugt: Samkvæmt þegnlegum tillögum stjórnarráðs Íslands um að nauðsyn beri til vegna viðskiftalífsins að auka veltufje á Íslandi um stundarsakir, fram yfir það, er heimilað var á síðasta Alþingi, þá teljum Vjer það brýna nauðsyn að gefa út bráðabirgðalög samkvæmt 11. gr. stjórnarskrárinnar, er veiti ráðherra Íslands heimild til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga 10. nóvbr. 1905 og lögum 9. sept. 1915.

Þvi bjóðum Vjer og skipum fyrir á þessa leið:

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt lögum 10. nóvbr. 1905, 4. gr. og lögum 9. september 1915, um alt að eina miljón króna, gegn öllum þeim sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. septbr. 1915 greinir.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda til loka janúarmánaðar 1916, enda skal bankinn, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar síns, þá hafa innleyst alla þá seðlaupphæð, er hann hefur gefið út samkvæmt lögum þessum.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið í Árósum, 29. september 1915.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

Bráðabirgðalög

um

heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóvember 1905 og lögum 9. september 1915.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenborg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Ráðherra Vor fyrir Ísland hefur tjáð Oss, að nauðsyn beri til vegna viðskiftalífsins að auka gjaldmiðil á Íslandi um stundarsakir fram yfir það, er gildandi lög heimila, og verðum Vjer því að telja brýna nauðsyn að geta út bráðabirgðalög samkvæmt 11. gr. stjórnarskrárinnar, er veiti ráðherra heimild til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóvember 1905 og lögum 9. september 1915.

Því bjóðum Vjer og skipum fyrir á þessa leið:

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr. og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar síns að innleysa alla þá seðla, er hann hefur gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Sorgenfrihöll 18. maí 1916.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

Fylgiskjal III.

Ár 1916 laugardaginn 1. júlí var haldinn aðalfundur í Íslands banka. Fundurinn var haldinn í húsi bankans í Reykjavík og var settur af landritara Kl. Jónssyni og hófst kl. 12 á hádegi. Lögð voru fram blöð þau af »Lögbirt-ingablaðinu«, er fundurinn hafði verið boðaður í, svo og einnig blöð af »Berlingske Tidende«, er hjer að lúta.

Fundarstjóri var kosinn Eggert Briem yfirdómari, en fundarskrifari H. Thorsteinsson.

Fundarstjóri lýsti yfir því að löglega hefði verið til fundarins boðað ...

6. Um seðlaútgáfurjett bankans skýrði bankastjóri Sighv. Bjarnason frá því, að þessi liður hefði verið tekinn á dagskrána af formanni fulltrúaráðsins. Seðlaútgáfumálið hefði þegar áður verið á dagskrá og væri það eðlilegt að það kæmi hjer fram aftur, þar sem það væri með þýðingarmestu málum fyrir alt viðskiftalíf þjóðarinnar og reynslan hefði sýnt það, að þörf væri á aukinni seðlaútgáfu. Fór hann yfir sögu þessa máls og hjelt fram, að eina úrlausnin væri að gefa Íslands banka meðan hann hefði seðlaútgáfurjettinn, aukinn seðlarjett.

Landritari vildi ekki bera brígður á, að þessi liður hefði verið settur á dagskrá af ráðherra, en það hefði verið gjört með það fyrir augum, að bankastjórn mundi koma fram með tillögu í þessu máli, er svo yrði samþykkt á aðalfundi til styrktar málinu á alþingi. Það hefði líka áður sýnt sig, að samþykkt aðalfundar í seðlaútgáfumálinu hefði að miklum mun greitt fyrir framgangi málsins á alþingi.

Sighvatur Bjarnason bankastjóri las upp samþyktir fulltrúaráðsins frá fyrri árum um seðlaútgáfurjett bankans og gjörði skriflega svofelda tillögu:

»Aðalfundur bankans skorar á landsstjórnina, að hlutast til um að alþing breyti þannig ákvæðum um seðlaútgáfurjett bankans, að bankinn megí eftirleiðis — meðan einkarjettur hans til seðlaútgáfu varir — gefa út seðla eftir því, sem viðskiftaþörfin krefur«.

Þessi tillaga var samþykkt með öllum greiddum atkvæðum.....

Fundarbókunin var samþykkt. Fleira ekki fyrir tekið. Fundi slitið.

Eggert Briem, Kl. Jónsson,

Hannes Thorsteinsson.

Rjettan útdrátt úr gjörðabók aðalfundar Íslands banka staðfestir

Jens B. Waage
bókari bankans.

Ár 1915 19. dag júlímánaðar kl. 9 f. h., átti bankaráðið fund með sjer. Á fundinum mættu þessir: Einar Arnórsson ráðherra formaður bankaráðsins, Stefán Stefánsson skólameistari, bankaráðsmaður og Magnús Pjetursson læknir, bankaráðsmaður. Úr bankastjórninni allir bankastjórarnir. Útlendu bankaráðsmönnum hafði verið boðaður fundurinn með símskeyti. Höfðu þeir með símskeyti gefið bankastjóra Tofte umboð til að mæta fyrir þeirra hönd. Lárus Bjarnason prófessor hafði boðað forföll.

1. Rætt um aukning á seðlaútgáfurjetti bankans.

Svohljóðandi tillaga var borin upp og samþykkt:

»Bankaráðið leggur til að rjettur bankans til seðlaútgáfu verði aukinn þannig að bankanum verði heimiluð seðlaútgáfa eftir því, sem viðskiftaþörfin krefur, gegn skilyrðum samskonar sem í bráðabirgðalögunum frá 30. nóv. 1914 greinir, þó svo að gjaldið til landssjóðs hækki og lækki í sama hlutfalli, sem útlánsvextir bankans hækka eða lækka«.

Fundarbók lesin upp og fundi slitið.

Einar Arnórsson, Stefán Stefánsson, Magnús Pjetursson,

Sighvatur Bjarnason, Tofte, H. Hafstein.

Rjettan útdrátt úr fundarbók fulltrúaráðs Íslandsbanka staðfestir

Jens B. Waage
bókari bankans.

Frumvarp til laga

um

viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

(Lagt fyrir alþingi 1916).

1. gr.

Við 1. gr. laga nr. 10, 8. sept. 1915 bætist:

Í reglugjörð má ákveða sekt fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Í lög nr. 10, 8. sept. 1915 vantar ákvæði eða að minsta kosti glögg ákvæði um heimild til ákvörðunar sekta í reglugjörð, er setja átti samkvæmt lögnum. Í desembermán. 1915 setti verðlagsnefndin hámarksverð á mjólk, en þá kom sú skoðun fram, að engin viðurlög væri unt að setja, þótt menn óhlyðnuðust nefndu verðlagsákvæði. Fyrir því þótti stjórninni sjálfsagt að gera ráðstafanir til bráðabirgðalaga þeirra, sem hjer með eru prentuð sem fylgiskjal, og veittu heimild til að ákveða sektir fyrir brot þau, er framin kynnu að verða gegn ákvæðum reglugjörðar þeirrar, er sett var eða sett yrði um verðlag á vörum.

Fylgiskjal.**Bráðabirgðalög**

um

viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenberg og Aldinborg.

Gjörum kunnugt: Þar eð upp hefur verið borið fyrir Oss, að í lög 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum, vanti ákvæði, er heimili að leggja sektir við brotum á reglugjörð samkvæmt 1. gr. tjeðra laga, en að án slíkrar ákvörðunar geti framkvæmd laganna orðið óhæg eða jafnvel ómöguleg, þá teljum Vjer það brýna nauðsyn að gefa út bráðabirgðalög samkvæmt 11. gr. stjórnarskrárinnar, um viðauka við tjeð lög.

Því bjóðum Vjer og skipum fyrir þannig:

1. gr.

Við 1. grein laga nr. 10, 8. sept. 1915 bætist:

Í reglugjörð má ákveða sektir fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Amaliuborg, 30. desember 1915.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

Frumvarp til laga

um

heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins.

(Lagt fyrir alþingi 1916).

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að setja með reglugjörð eða reglugjörðum þau ákvæði um verslun og siglingar til og frá landinu, er nauðsynleg þykja til þess að tryggja aðflutninga til þess. Í reglugjörð má ákveða sektir fyrir brot á henni og meðferð mála út af brotum gegn henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Siðastliðinn vetur hertu ófriðarríkin mjög reglur þær, er þau ætluðu sjer að fylgja gagnvart hlutlausum löndum. Gagnvart Íslandi kom þetta fram í því, að breska stjórnin ákvað að sleppa engu af aðalafurðum landsins til neinna þeirra landa, er ófrið háðu við Breta eða bandamenn þeirra, nje til Norðurlanda eða Hollands. Ennfremur buðust Bretar til að kaupa með verði, er sæmilegan ágóða gæfi, þessar afurðir að svo miklu leyti sem eigi væri hægt að selja þær til þeirra landa, er Bretar ætluðu að lofa þeim að ganga til. Þá gerðu Bretar og þá kröfu, að skip, sem flyttu þessar vörur hjeðan, kæmu við í breskri höfn, og að vörur þessar yrðu boðnar til kaups umboðs-

manni bresku stjórnarinnar fyrir fyrirfram ákveðið verð. Hinsvegar hjetu Bretar því, að Ísland skyldi fá hjá þeim kol, salt og aðrar nauðsynjar, en að eigi yrði leyfður útflutningur á vörum frá Bretlandi til Íslands, nema gengið væri að þessum skilmálum. En til þess að löglega væri hægt að gera ákvæði um skyldu skipa, sem hjeðan sigla, til viðkomu í breskri höfn, og um framboð á vörum, sem hjeðan skyldu fara til hinna undanteknu landa, áður en þær yrðu þangað sendar, þurfti lagaheimild. Bæði stjórnin og nefnd sú, sem alþingi 1915 kaus til ráðuneytis stjórninni í slíkum málum sem þessum, taldi óhjákvæmilegt að koma á samkomulagi við Breta á þá lund, sem að var vikið, því að svo þótti sem annars væri vist, að aðflutningur til landsins á ýmsum helstu nauðsynjavörum heftist alveg, og að enginn markaður yrði fyrir ýmsar afurðir landsins. Fyrir því varð það að ráði, að leitað var staðfestingar konungs á bráðabirgðalögum þeim, sem hjer eru prentuð sem fylgiskjal og samhljóða eru frumvarpi því, sem að framan greinir. Samkvæmt heimildinni í tjeðum bráðabirgðalögum hefur svo stjórnin með ráði tjeðrar nefndar sett þau reglugjörðarákvæði, sem nauðsynleg hafa verið til þess að fullnægja áður nefndum kröfum Breta um viðkomu skipa hjeðan í breskri höfn og um framboð á vörum til umboðsmanns Breta hjer.

Fylgiskjal.

Bráðabirgðalög

um

**heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar
aðflutningum til landsins.**

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenborg og Aldinborg.

Gjörum kunnugt: Stjórnarráð Vort fyrir Íslandi hefur þegnsamlegast tjáð Oss, að nauðsynlegt sje nú þegar að gjöra ýmsar ráðstafanir til þess að innflutningur varnings til Íslands frá Bretlandi heftist eigi með öllu, og verðum Vjer því að telja brýna nauðsyn til þess að gefa út bráðabirgðalög sam-

kvæmt 11. gr. stjórnarskrárinnar, um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum landsins.

Þvi bjóðum Vjer svo og skipum:

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að setja með reglugjörð eða reglugjörðum þau ákvæði um verslun og siglingar til og frá landinu, er nauðsynleg þykja til þess að tryggja aðflutninga til þess. Í reglugjörð má ákveða sektir fyrir brot á henni og meðferð mála út af brotum gegn henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur að hegða sjer.

Gefið á Sorgenfrihöll, 24. maí 1916.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

Frumvarp til laga

um

heimild handa ráðherra Íslands til ákvörðunar sjerstaks timareiknings.

(Lagt fyrir alþingi 1916).

1. gr.

Ráðherra Íslands heimilast að ákveða með reglugjörð breytingu á tíma-reikningi á Íslandi þannig, að klukkan verði færð fram um alt að $1\frac{1}{2}$ klukkustund frá svonefndum íslenskum meðaltíma og verði þá 1 klukkustund og 58 mínútum á undan miðtíma Reykjavíkur.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Sakir óvenjulega hás verðs á ljósmeti hefur landsstjórnin talið það brýnt nauðsynlegt, að innfæra sjerstakan timareikning þá tíma ársins, sem breyting á hinum annars fastákveðna timareikningi leiðir til betri hagnýtingar dagsbirtunnar og þá um leið til sparnaðar á ljósmeti.

Fyrir því voru gefin út bráðabirgðalög 4. ágúst þ. á., um heimild handa ráðherra Íslands til ákvörðunar sjerstaks timareiknings, er prentuð eru sem fylgiskjal með lagafrumvarpi þessu og hjermeð leggjast fyrir alþingi.

Ákvæði lagafrumvarps þessa eru samhljóða ákvæðum bráðbirgðalaganna.

Fylgiskjal**Bráðabirgðalög**

um

**heimild handa ráðherra Íslands til ákvörðunar sjerstaks
tímareiknings.**

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenberg og Aldinborg.

Gjörum kunnugt: Íslands ráðherra Vor hefur tjáð Oss, að vegna óvenjulega hás verðs ljósmetis á Íslandi sje brýnt nauðsynlegt að innfæra sjerstakan tímareikning þannig, að klukkan verði færð fram um alt að hálfri annari klukkustund, en með því mundi nokkurn tíma ársins sparast allmikið ljósmeti. Teljum Vjer því brýna nauðsyn að heimila ráðherra Íslands með bráðabirgðalögum samkvæmt 6. gr. stjórnarskipunarlaga 19. júní 1915 að setja með reglugjörð ákvæði um breytingu á tímareikningnum.

Því hjóðum Vjer og skipum þannig:

1. gr.

Ráðherra Íslands heimilast að ákveða með reglugjörð breytingu á tímareikningi á Íslandi þannig, að klukkan verði færð fram um alt að 1½ klukkustund frá svonefndum íslenskum meðaltíma og verði þá 1 klukkustund og 58 mínútum á undan miðtíma Reykjavíkur.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Sorgenfrihöll 4. ágúst 1916.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson,

Frumvarp til laga

um

þyngd bakarabrauða.

(Lagt fyrir alþingi 1916.)

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sinum kaupstað eða sveit, og skal bökurum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga en ákveðinn verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal það ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 2% ljettari eða þyngri en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn aðeins vera 1%.

2. gr.

Í samþykktum þeim, er settar verða samkvæmt lögum þessum, má ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í hlutaðeigandi bæjarsjóð eða sveitarsjóð.

Með mál út af brotum skal farið sem með opinber lögreglumál.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Atugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Með brjefi, dagsettu 12. okt. 1916, sendi borgarstjóri Reykjavíkur stjórnarráðinu frumvarp, er hann hafði samið um þyngd bakarabrauða, og fór fram á, að leitað yrði konungsstaðfestingar á bráðabirðalögum sama efnis. Stjórnin var sammála borgarstjóra og bæjarstjórn um þetta og bar því upp fyrir konungi bráðabirgðalög þau, sem hjer eru prentuð sem fylgiskjal I. Að öðru leyti visast til brjefs borgarstjóra, sem einnig er prentað hjer sem fylgiskjal II.

Fylgiskjal I.

Bráðabirgðalög

um

þyngd bakarabrauða.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenborg og Aldinborg.

Gjörum kunnugt: Stjórnarráð Íslands hefur tjáð Oss, að eigi sje lögákveðið, að bakarar á Íslandi selji brauð eftir vigti, en að venja hafi þó myndast í Reykjavík í þá átt, að rúgbrauð skuli vera 3 kilogrömm að þyngd. En með því að kvartanir hafi framkomið um það, að þessari venju væri nú eigi fylgt og rannsókn hafi leitt í ljós rjettmæti þessara kvartana, þá sje brýn nauðsyn að löggjafarvaldið setji þegar ákvæði, er heft geti misbrúkun í þessu efni, og að ákveðið verði, svo að eigi verði um vilst, hversu þung brauðin skuli vera. Teljum vjer því brýna nauðsyn að setja bráðabirgðalög samkvæmt 6. gr. stjórnarskipunarlags 19. júní 1915 um þyngd bakarabrauða.

Því bjóðum Vjer svo og skipum:

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sínum kaupstað eða sveit og skal bök-

urum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga, en ákveðin verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 2% ljettari eða þyngri, en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn aðeins vera 1%.

2. gr.

Í samþykktum þeim, sem settar verða samkvæmt þessum lögum, má ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í hlutaðeigandi bæjarsjóð eða sveitarsjóð.

Með mál útaf brotum skal farið sem með opinber lögreglumál.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Amaliuborg, 16. nóvember 1916.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

Fylgiskjal II.

BORGARSTJÓRINN Í REYKJAVÍK.

Reykjavík, 12. október 1916.

Það er gamall siður hjer í Reykjavík sem annarsstaðar á landinu, að bakarar selji ekki brauð eftir vigt, heldur er ákveðið verð á hverju brauði, en jafnframt hefur venjan löghelgað þyngd brauða og þá sjerstaklega rúgbrauða. Hjer í Reykjavík t. d. eiga rúgbrauð samkvæmt þessari gömlu venju að vigta 3 kíló og verð brauða er miðað við þá þyngd.

Síðastliðið vor fóru að heyrast kvartanir um það, að rúgbrauð væru ljettari en 3 kiló, og varð það tilefni til þess, að jeg fjekk rannsóknarstofu landsins til að rannsaka þyngd rúgbrauða frá bókurum bæjarins. Fór þessi rannsókn fram þrisvar, í apríl, maí og júní og var í hvert skifti vigtað brauð úr 12 bakaríum. Reyndust brauðin mjög misjöfn að þyngd. Aðeins þrjú brauð náðu ákveðinni 3gja kg. þyngd og ljettasta brauðið var 2700 grömm. Meðalþyngd allra brauðanna var 2892 grömm.

Er af þessum rannsóknum ljóst, að talsvert vantar á, að rúgbrauð hjer í bænum nái þeirri vikt, sem þeim er ætlað að hafa og sem verð þeirra er miðað við. Þegar brauðverðið er orðið 1 króna, einsog nú er, munar það talsverðu fje fyrir kaupendur, hvort brauðið vigtar 3000 grömm, eða aðeins 2700 grömm og er því nauðsynlegt að setja einhver lagaákvæði, er tryggja kaupendum rúgbrauða, að þeir fái fult igildi brauðverðsins.

Um önnur brauð er það að segja, að ekki er eins föst venja, hver skuli vera þyngd þeirra, enda eru þau talsvert mismunandi hjá hinum einstöku bókurum og eigi ávallt jafnþung. Virðast hveitibrauð þannig yfirleitt vera minni nú í dýrtíðinni en áður, þótt verðið hafi hækkað og um þessi brauð má yfirleitt segja, að kaupendur vita eigi hve stórt brauð þeir geta vænst að fá fyrir ákveðið verð. Er einnig nauðsynlegt að tryggja kaupendum hveitibrauða, að þeir fái brauð, sem samsvara því verði, sem sett er upp fyrir þau.

Bæjarstjórn Reykjavíkur hefur haft þetta mál til ihugunar og fól mjer að fara fram á það við hæstvirtan ráðherra, að sett yrðu bráðabirgðalög um þyngd bakariisbrauða og telur bæjarstjórnin mjög nauðsynlegt, að slík lög gætu komist í gildi nú þegar.

Jeg leyfi mjer því hjermeð að senda frumvarp til bráðabirgðalaga um þyngd bakariisbrauða og leyfi mjer að vænta þess, að yður mætti þóknast að annast um að slík lög verði gefin út nú þegar.

Frumvarpið ætlast til að lögin verði heimildarlög til að ákveða þyngd brauða, ekki aðeins fyrir bæjarstjórn Reykjavíkur, heldur einnig fyrir aðrar bæjar- og sveitar-stjórnir, þar sem kunnugt er, að ástandið er líkt annarsstaðar og hjer, hvað þetta atriði snertir.

Allravirðingarfyllst

K. Zimsen.

Til

ráðherra Íslands.

Frumvarp til laga

um

útflutningsgjald af söltuðu sauðakjöti.

(Lagt fyrir alþingi 1916).

1. gr.

Auk útflutningsgjalds samkvæmt lögum nr. 16, 16. septbr. 1915, skulu af hverri tunnu saltaðs sauðakjöts (112 kíló), þar með taldar rullupýlsur, sem út úr landinu flytjast, af framleiðslunni árið 1916, greiddir landssjóði 75 aurar.

Um innheimtu gjaldsins, sektir, málsmeðferð, reikningsskil o. fl. fer eftir 3.—8. gr. laga nr. 16, 4. nóv. 1881.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Það hefur áunnist alveg nýlega að engar hömlur verði lagðar af hálfu Breta á útflutning hjeðan innan tiltekins tíma til Noregs á saltkjöti því, sem enn er hjer eftir af þessa árs framleiðslu, að undanteknum 300 tunnum saltkjöts, sem seljast til Bretlands. Með því að verðið á kjötinu, sem fer til Bretlands, er mun lægra en það, sem ætla má að fáiist fyrir kjötið í Noregi, taldi landsstjórnin rjett, að landssjóður bæri verðmuninn, en fengi hann aftur endurgoldinn af þeim, sem tækifæri fengju til að selja kjöt sitt herra verði til Noregs. Voru í því skyni gefin út bráðabirgðalög þau frá 4. desbr. þ. á., sem prentuð eru sem fylgiskjal með lagafrumvarpi þessu og lögð eru hjermeð fyrir alþingi.

Fylgiskjal.

Bráðabirgðalög

um

útflutningsgjald af söltuðu sauðakjöti.

Vjer Christian hinn Tíundi, af guðs náð Danmerkur konungur, Vinda og Gauta, hertogi í Sljesvik, Holtsetalandi, Stórmæri, Þjettmerski, Láenberg og Aldinborg,

Gjörum kunnugt: Ráðherra Vor fyrir Ísland hefur tjáð Oss, að það þyki nauðsynlegur þáttur í ráðstöfunum þeim, sem gerðar hafa verið til skipulags versluninni, að íslenska stjórnin kaupi lítið eitt af saltkjöti til þess að afhenda það öðrum fyrir lægra verð en annars sje fánlegt. Til þess að bæta landssjóði halla af þessu, teljum Vjer brýna nauðsyn til útgáfu bráðabirgðalaga, samkvæmt 6. gr. stjórnarskipunarlaganna 19. júní 1915, um útflutningsgjald á saltkjöti.

Því bjóðum Vjer svo og skipum:

1. gr.

Auk útflutningsgjalds samkvæmt lögum nr. 16, 16. septbr. 1915, skulu af hverri tunnu saltaðs sauðakjöts (112 kíló), þar með taldar rullupýlsur, sem út úr landinu flytjast af þessa árs framleiðslu, greiddir landssjóði 75 aurar.

Um innheimtu gjaldsins, sektir, málsmeðferð, reikningsskil o. fl. fer eftir 3.—8. gr. laga nr. 16, 4. nóv. 1881.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Eftir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Gefið á Fredensborg, 4. desember 1916.

Undir Vorri konunglegu hendi og innsigli.

Christian R.

(L. S.)

Einar Arnórsson.

(B. I, 1).

Nd.

7. Frumvarp

til laga um breyting og viðauka við lög um mæling á túnnum og matjurtagörðum, nr. 58. 3. nóv. 1915.

Flutningsmaður: Sigurður Sigurðsson.

1. gr.

2. gr. laganna orðist þannig:

Um leið og túnin eru mæld skal gera ummálsdrátt af þeim í tveimur eintökum. Annað eintakið — frumdrátt — skal senda Stjórnarráðinu, en hitt fær jarðeigandi. Ummálsdrátturinn skal gerður eftir mælikvarðanum 1 : 1000 ef hann rúmast á örkinni, en ella sje mælikvarðinn 1 : 2000. Getið skal þess við hvern ummálsdrátt, hver mælikvarðinn sje.

2. gr.

3. gr. laganna orðist þannig:

Fyrir ummálsdrætti þá af túnnum, sem Stjórnarráðinu eru látnir í tje, greiðir landssjóður 3 kr. fyrir hvert einstakt býli, sem er í ábúð og metið er til dýrleika. Skal fje þetta greitt til oddvita sýslunefndar, þá lokið er mælingunum í sýslunni það ár, en hann greiðir það upp í kostnaðinn við mælingarnar.

3. gr.

4. gr. laganna orðist þannig:

Sá hluti kostnaðarins, sem eigi greiðist úr landssjóði, skal greiðast úr hreppssjóðnum, þá er oddviti sýslunefndar hefir tilkynt hreppsnefnd, á hverjum jörðum í hreppnum mælt var það ár, og hver kostnaðurinn var við það, umfram það, sem úr landssjóði greiðist. Hreppsnefnd jafnar því svo niður á jarðirnar, sem mælt var á, að hálfu eftir tölu býla, hvort sem þau eru metin sjerstaklega til dýrleika eða ekki, en að hálfu eftir hundraðatölu jarðanna. Þó má sá nelmingur, sem miðaður er við hundraðatölu, aldrei fara fram úr 10 kr. á býli. Ábúanda er skylt að greiða þetta gjald, og má taka það lögtaki. En leiguliða er heimilt að halda því eftir af eftirgjaldi jarðarinnar eða býlisins.

4. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu, skal fella texta þeirra í meg-

mál laga nr. 58, 3. nóv. 1915, og getur konungur gefið út löginn þannig breytt sem lög um mæling á tónum og matjurtagörðum.

Athugasemd við lagafrumvarp þetta.

Frumvarpið er flutt eftir beiðni tónmælingamanna. Ástæðan er sú, að ýms ákvæði laganna þykja ekki nógu skýr, t. d. um niðurlagningu tónmælinga-kostnaðarins o. fl. Einnig hefir það komið í ljós, að mælikvarðinn á ummáls-dráttum 1 : 2000 sje of smár þegar um litil tún er að ræða o. s. frv.

(B. II, 1).

Ed.

S. Frumvarp

til laga um niðurlagningu Njarðvíkurkirkju og sameiningu Keflavíkur- og Njarðvíkursóknna.

Flutningsmaður: Kristinn Danielsson.

1. gr.

Keflavíkursókn í Útskálaprestakalli og Njarðvíkursókn, sem einnig að lögum er sameinuð því prestakalli, skulu eftirleiðis vera ein sókn með sóknarkirkju í Keflavík.

2. gr.

Njarðvíkurkirkju skal leggja niður sem sóknarkirkju og afhenda sóknarnefnd hinnar sameinuðu sóknar án ofanálags, en með hálfum sjóði hennar eins og hann var í árslok 1914, en hálfum sjóði hennar mega kirkjueigendur verja kirkjuhúsinu til viðhalds, til afnota við jarðarfarir meðan kirkjugarði er haldið við, allt samkvæmt samningi, sem um það hefir verið gerður við eigendurna.

3. gr.

Það sem hefir aukist við sjóð Njarðvíkurkirkju síðan í árslok 1914, rennur óskift í sjóð Keflavíkurkirkju og til hans skulu eftirleiðis greidd sóknargjöld Njarðvíkurkirkju, en ekki skulu gjaldendur þeirrar sóknar, til ársloka 1924, skyldir að greiða meira en nú lögboðin sóknargjöld, þó að aukagjöld yrðu lögð á í Keflavíkursókn.

4. gr.

Pangað til Kálfatjarnarprestakall legst niður og Njarðvíkursókn til Útskálaprestakalls, fer um embættisgerðir í Keflavíkurkirkju eftir því samkomulagi, sem á hefir komist milli prestanna á Útskálum og Kálfatjörn.

5. gr.

Um önnur atriði en hjer er greint, fer um sameining þessa eftir samningi safnaða og sóknarnefnda, samkvæmt fundargerðum, er að því lúta.

Greinagerð fyrir frumvarpinu.

Með lögum um skipun prestakalla 16. nóv. 1907 er ákveðið að Kálfatjarnarprestakall skuli lagt niður, og Njarðvikursókn þá sameinast Útskálaprestakalli, og nú hefir einnig Njarðvikursöfnuður samþykkt, að leggja Njarðvikurkirkju niður og sameinast Keflavíkursókn, þar sem mestur hluti hans á miklum mun skemmri leið til Keflavíkur og nokkur hluti hans er í Keflavík, með því að núverandi sóknaskil skifta kaupúninu.

Allur undirbúningur undir þessa sameining, samkv. 4. gr. nefndra laga, hefir þegar farið fram af hálfu safnaðafunda beggja sókna, hjeradsfundar og biskups. En þá er til stjórnarinnar kom, taldi hún þó sóknasameininguna ekki lögum samkvæma, þar sem áður nefnd skipun prestakallanna er ekki komin á, og kemst ekki meðan núverandi prestur á Kálfatjörn situr í embætti.

Sameining viðkomandi prestakalla er þó í nefndri lagagrein um niðurlagning kirkju og sóknasameining ekki gerð að skilyrði fyrir henni. Og þó að eðlilegast sje, að sóknir sameinist því að eins, að þær sjeu báðar í sama prestakalli, þá ætti það þó ekki að vera til fyrirstöðu sóknasameining, sem er eindreginn vilji beggja safnaða, þar sem annars vegar lögin heimta ekki þetta skilyrði, og þegar hins vegar ekkert er í framkvæmdinni því til fyrirstöðu, að sameiningin komist á, svo sem hjer á sjer stað.

Það sem aðallega er til fyrirstöðu, og getur gefið tilefni til að skilja lögin svo, að þau heimili ekki sameining sókna, sinnar í hvoru prestakalli, þótt ekki sje beint tekið fram, er það, að tveir prestar eiga hlut að máli. En hjer hafa báðir prestar komið sjer saman um og presturinn á Kálfatjörn viljuglega undirgengist það, að þeir noti báðir Keflavíkurkirkju, þannig að Útskálaprestur, sem hefir tvær aðrar kirkjur, heldur þar uppi sínum embættisgerðum tiltölulega, og Kálfatjarnarprestur sínum Njarðvikurmessum, með því að kirkjan þar er ómessufær, og hann þjónar sókninni að öðru leyti sem áður.

Lagasameining Njarðvikursóknar við Útskálaprestakall kemst ekki á fyrri en Kálfatjarnarprestakall legst niður, en sóknasameiningin getur ekki beðið þess, sjerstaklega vegna þess, sem þegar er getið, að Njarðvikurkirkja er ekki messufær, og hefir þegar hátt á annað ár verið notið að Keflavíkurkirkju til embættisgerða fyrir sóknina með því að kirkjustjórnin hefir kynokað sjer við, að heimta af eigendum að reisa nýja kirkju eða gera á hinni gömlu stórendurbót, þar sem umrædd sameining sóknanna er fastráðin og væntanleg.

En þar sem stjórnin þó hefir ekki talið sameininguna geta samrýmt gildandi lagaákvæðum, þá er þess nú farið á leit í erindi safnaðanna, sem lagt er fram á lestrarsal Alþingis, Ed. nr. 2, að þeirri fyrirstöðu frá lagalegri hálfu sje hrundið með því að setja sjerstök lög um þessa sameining.

Um ákvæði frumvarps þessa skal það eitt tekið fram, að þau eru sniðin eftir samningum þeim, er farið hafa fram milli safnaðanna og eiganda

Njarðvikurkirkju, samkvæmt skjölum, sem Stjórnarráðið hefir í höndum og væntanlega verða höfð til afnota við meðferð málsins af nefnd.

(C. I, 1).

Nd.

9. Tillaga

til þingsályktunar um landssjóðsverslunina.

Flutningsmaður: Matthías Ólafsson.

Alþingi ályktar, að skora á landsstjórnina að selja vörur þær, er hún hjer eftir fær frá útlöndum, með sama verði alstaðar á landinu, þannig, að kaupendum út um land eigi sje reiknaður neinn kostnaður við sending vörunnar til þeirrar hafnar, sem hún á að affermast á. Skal allur slíkur kostnaður leggjast á vöruna í heild sinni áður en útsöluverð er ákveðið.

Láti landsstjórnin leggja vörur upp í öðrum kaupstöðum landsins en Reykjavík, þá ná eigi þessi ákvæði til þeirra.

Uppskipun á hinum ýmsu höfnum landsins annist kaupendur sjálfir, landssjóði að kostnaðarlausu.

(B. III, 1).

Nd.

10. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 40, 2. nóvember 1914, um heimild fyrir landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán h.f. Eimskipafjelags Íslands.

Flutningsmenn: Benedikt Sveinsson, Jón Magnússon og Sveinn Ólafsson.

Greinin orðist svo:

Landsstjórninni veitist heimild til þess að ábyrgjast greiðslu á $\frac{1}{4}$ hluta veðláns að upphæð alt að 500,000 krónur, sem h.f. Eimskipafjelag Íslands tekur í erlendum eða innlendum banka eða bönkum, með fyrsta veðrjetti í tveim skipum, sem landsstjórnin og bankinn eða bankarnir taka gild sem veð. Lánið endurborgist á eigi lengri tíma en 12 árum, með jöfnum árlegum afborgunum.

Astæður fyrir frv. til laga um breyting á lögum nr. 40,
2. nóvember 1914.

Um leið og fjelagið fjekk skipin »Gullfoss« og »Goðafoss«, tók það hjer um bil 600,000 króna skipaveðlán með 1. veðrjetti, samveði í báðum skipunum, hjá Nederlandsche Scheeps-Hypothekbank í Rotterdam. Samkvæmt heimild laga nr. 40, 2. nóvember 1914, tók landsstjórnin á sig ábyrgð á $\frac{1}{4}$ hluta lánsins eins og það er á hverjum tíma. Í veðskuldabryfinu er lánveitanda áskilinn rjettur til þess að krefjast greiðslu á öllu láninu, ef annað skipanna ferst. Nú hefir »Goðafoss« farist eins og kunnugt er. Hefir fjelagsstjórnin ákveðið að fá annað skip í skarðið nú þegar, ef fánlegt er. Enn þá er ókunnugt um það, hvort lánveitandi notar heimild sína til þess að krefjast greiðslu á láninu að nokkru eða öllu, og sú vitneskja er ófánleg að svo stöddu. Jafnframt því að taka ákvörðun um kaup á nýju skipi, hefir stjórn Eimskipafjelagsins því snúið sjer til bankanna hjer, Landsbankans og Íslandsbanka, með tilmælum um, að þeir tækju að sjer hollenska lánið gegn 1. veðrjetti í Gullfossi og skipi því, sem væntanlega verður keypt, ef á þarf að halda vegna uppsagnar hollenska bankans á láninu. Hafa þeir heitið því. En jafnframt áskilja þeir sjer að fá sömu ábyrgð landssjóðs fyrir $\frac{1}{4}$ hluta lánsins, sem hollenski bankinn nú hefir. Samkvæmt orðalagi laganna mun landsstjórninni ekki heimilt að taka ábyrgð á láni þessu, ef það flytst til bankanna hjer. Því er farið fram á breytingu þessa á lögnum.

(B. IV. 1).

Nd.

II. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 26, 20. okt. 1905, um váttrygging sveitabæja og annara húsa í sveitum, utan kauptúna.

Flutningsm.: Sveinn Ólafsson.

1. gr.

2. gr. laganna orðist svo:

Brunabótasjóður bætir $\frac{5}{100}$ alls þess brunaskaða á húsum, váttrygðum í sjóðnum, sem eiganda, konu hans eða nánustu erfingjum verður eigi kent um að hafa valðið með ásetningi eða stórkostlegu gáleysi, og gildir það án tillits til byggingarefnis hússins, nema brunaskaði sje svo lítill, að ekki nemi 20 krónum í 2000 króna húseign og meiri, eða 1% á minni húseignum, en þá skal eigandi hafa skaða óbættan. Til brunaskaða teljast skemdir á trygðum húsum, sem stafa af björgunartilraunum.

2. gr.

Aftan við 4. gr. bætist:
 eða innlendu.

3. gr.

6. gr. laganna orðist svo:

Hvergi má tryggja þann sjötta hluta húsa, sem ekki er vátrygður samkvæmt lögum þessum.

3. gr.

Fyrsti málslíður 18. gr. orðist svo:

Í hinum sameiginlega brunabótasjóði skal endurtryggja helming þeirra fimm sjöttu hluta allra híbýla o. s. frv.

Astæður fyrir frumvarpinu.

1. Misrjetti mikið kemur fram milli sveitabúa og kaupstaðabúa við samanburð á lögum þessum frá 1905 og lögum um brunabótafjelag Íslands frá 1907, þar sem gert er ráð fyrir tryggingu $\frac{5}{6}$ húseigna í kaupstöðum, en að eins $\frac{2}{3}$ í sveitum. Þetta misrjetti fælir sveitamenn frá að stofna tryggingarsjóði.
2. Vedhæfi húsa í sveitum er rýrt að miklum mun með tryggingarleysi á $\frac{1}{3}$ eignar, og hnekkir það tilfinnanlega lánstrausti húseiganda, ef hann neyðist til að tryggja hjá sveitarsjóði.
3. Tryggingarleysi á $\frac{1}{3}$ húseigna dregur úr áhuganum á húsabótum í sveitum og knýr þá, sem vönduð hús reisa, til að leita á náðir rándýrra, útlendra tryggingarfjelaga.
4. Reynslan bendir eigi til þess að brunahætta sje meiri í sveitum en í kaupstöðum, og engin ástæða er til að gruna sveitamenn, fremur kaupstaðabúum, um hrekkvísi í meðferð trygðra húsa. Þess vegna er aðhaldið með tryggingarleysi $\frac{1}{6}$ eignar jafn-örugt í sveit sem kaupstað.

(B. V, 1).

Nd.

12. Frumvarp

til laga um breyting á tolllögum fyrir Ísland nr. 54, 11. júlí 1911.

Flutningsmaður: Jörundur Brynjólfsson.

1. gr.

11. töluliður 1. gr. tolllaga fyrir Ísland nr. 54, 11. júlí 1911, er úr lögum numinn.

2. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Ástæður fyrir lagafrumvarpi þessu.

Í seinni tíð hafa komið fram ítrekaðar óskir frá almenningi um að afnema sykkurtollinn. Sykur er fullkomin nauðsynjavara, og því engin ástæða til að tolla hann fremur en aðrar matvörur. Fátækt fólk notar engu minni sykur en efnamenn, og þarfnast sykurneytslu jafnvel meiri. Er tollur þessi því mjög tilfinnanlegur fátæklingum. Sykkurtollurinn er að visu álitlegur tekjustofn fyrir landssjóð, en annan rjettlátari tekjustofn er hægt að fá landssjóði í stað sykkurtollsins, svo sem landsverslun á olíu, kolum, salti o. fl.

(B. VI, 1).

Nd.

13. Frumvarp

til laga um einkasölu landsstjórnarinnar á steinolíu.

Flutningsmenn: Jörundur Brynjólfsson og Benedikt Sveinsson.

1. gr.

Landsstjórninni veitist einkaheimild til innflutnings á allri steinolíu hingað til lands. Skal henni skylt að sjá um, að jafnan sje nægar birgðir af steinolíu í landinu. Olíuna skal selja kaupfjelögum, sveitarfjelögum, kaupmönnum og öðrum, samkvæmt nánari fyrirmælum, er landsstjórnin setur.

Til framkvæmdar þessu má stjórnin verja fje úr landssjóði eftir því sem nauðsyn krefur.

2. gr.

Landsstjórnin skal hafa sjerstakt reikningshald yfir oliuverslunina, svo að ætíð sje fljótlega hægt að sjá, hvernig verslunin stendur, og ber í því skyni að fara eftir fyrirmælum laga um verslunarbækur, nr. 53, 11. júlí 1911.

3. gr.

Tveir menn skulu endurskoða ársreikning verslunar þessarar. Velur Fiskifjelag Íslands annan manninn, en Búnaðarfelag Íslands hinn. Endurskoðendur landsreikninganna skulu einnig fá reikningana til yfirlits og umsagnar.

4. gr.

Skyt skal stjórninni að hafa jafnan til góðar tegundir af vjela-steinolíu og lýsingar-steinolíu.

5. gr.

Auk alls tilkostnaðar skal landsstjórnin leggja á oliuna sem svarar tveim aukum á hvern lítra, og renni arðurinn í landssjóð.

6. gr.

Meðan landsstjórnin hefir einkaheimild þá, sem ræðir um í 1. gr., er engum öðrum leyfilegt að flytja hingað til lands steinolíu eða afhenda í landhelgi.

7. gr.

Brot gegn 6. gr. laga þessara varða sektum, alt að 100,000 krónum, og skal ólöglega innflutt olía upptæk. Andvirði hennar og sektarfjeð rennur í landssjóð.

Með brot gegn lögum þessum skal farið sem almenn lögreglumál.

8. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 32, 22. október 1912, um einkasölu-heimild landsstjórnarinnar á steinolíu.

9. gr.

Lög þessi öðlast gildi eigi síðar en 1. okt. 1917.

Ástæður fyrir lagafrumvarpi þessu.

Eins og kunnugt er, verslar að eins eitt fjelag með steinolíu hjer á landi, að undanskildu því litliræði, sem landsstjórnin hefir útvegað nú síðustu árin frá Vesturheimi. Má því heita einokun á þessari nauðsynjavöru.

Steinolíu-útvegum stjórnarinnar hefir mælst mjög vel fyrir og dregið nokkuð úr gifurlegri verðhækkun. Hafa því margar raddir komið fram um það, að landsstjórnin taki að sjer alla olíuverslunina.

Tveggja ára álagningin miðar að því að afla landssjóði tekna í því skyni, að breyta mætti tolllöggjöfnni í hagkvæmara horf almenningi.

(C. II. 1)

Ed.

14. Tillaga

til þingsályktunar um skipun nefndar til að ihuga verslunarmál og vöruflutninga.

Flutningsmenn: M. J. Kristjánsson og Guðjón Guðlaugsson.

Efri deild Alþingis ályktar að skipa 5 manna nefnd, til að ihuga mál, er snerta viðskiftin við bresku stjórnina og vöruflutninga milli landa.

(A. II, 2).

Nd.**15. Nefndarátt**

um frumvarp til laga um útflutningsgjald af söltuðu sauðakjöti.

Nefnd sú, sem kosin var til þess að íhuga frumvarp þetta, hefir, með samráði við ráðherra, komist að þeirri niðurstöðu, að kostnaður sá, sem umræddur tollur er ætlaður til að lúka, skuli greiddast úr landssjóði, og leggur því til, að frumvarpið sje felt, og tollur sá sje endurgreiddur hlutaðeigendum, sem þegar kann að vera greiddur samkvæmt bráðabirgðalögunum.

Alþingi, 22. des. 1916.

Pjetur Jónsson,
(form. og framsm.).

M. Guðmundsson,
(skrifari).

Benedikt Sveinsson.

Matth. Ólafsson.

Björn Kristjánsson.

Gisli Sveinsson.

Jörundur Brynjólfsson.

(C. III, 1).

Nd.**16. Tillaga**

til þingsályktunar um verslun og vöruflutninga.

Flutningsmenn: Pjetur Jónsson og Magnús Guðmundsson.

Neðri deild Alþingis ályktar, að fela nefnd þeirri, sem kosin var til að athuga frumv. til laga um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins, að íhuga mál, er snerta viðskiftin við bretsku stjórnina og vöruflutninga milli landa.

(C. IV, 1).

Nd.**17. Tillaga**

til þingsályktunar um lánsstofnun fyrir landbúnaðinn.

Flutningsmaður: Sigurður Sigurðsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á stjórnina, að leggja fyrir næsta

reglulegt Alþingi frumvarp til laga um lánsstofnun, er eingöngu veiti hentug lán til ræktunarfyrirtækja og jarðabóta.

(C. I, 2).

Nd.

18. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um landssjóðsverslunina (þgskj. 9).

Flutningsmaður: Jörundur Brynjólfsson.

Þingsályktunartillagan orðist svo:

Alþingi ályktar að skora á landsstjórnina, að selja vörur þær, er hún hjer eftir fær frá útlöndum, með sama verði alstaðar á landinu.

Kostnaður sá, er leiðir af sending vörunnar hafna á milli, leggist á vöruna í heild sinni áður en útsöluverð er ákveðið.

Uppskipun á hinum ýmsu höfnum landsins annist kaupendur sjálfir, landssjóði að kostnaðarlausu.

(C. V, 1.)

Nd.

19. Tillaga

til þingsályktunar um kaup á nauðsynjavörum til tryggingar landinu.

Flutningsmenn: Jörundur Brynjólfsson og Pjetur Ottesen.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að gjöra nú þegar ráðstafanir til þess að kaupa nauðsynjavörur til tryggingar landinu.

Vöurnar skulu seldar kaupmönnum, kaupfjelögum, sveitarfjelögum og öðrum fjelögum, þótt ekki hafi þau verslunarleyfi, með svo vægu verði, sem frekast er unt.

(C. VI, 1.)

Nd.

20. Tillaga

til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða.

Frá sjávarútvegsnefnd neðri deildar.

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafn-

arstaða og lendingu, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnaverkefnið rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, og útvega kostnaðaráætlun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(A. I, 2.)

Nd.

21. Nefndarálit

um frumvarp til laga um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

Frá allsherjarnefndinni.

Nefndin hefir átt fund með sjer til að athuga frumvarp þetta, sem er stjórnarfrumvarp, og þar eð nefndin felst á ástæður þær, er færðar eru fyrir frumv., að glögg ákvæði vanti í verðlagslögin um heimild til að setja sekta-ákvæði í reglugerð þá, er setja átti um verðlag, en verðlagslögin þýðingarlitil ef engin viðurlög væri, þá ræður nefndin háttv. deild til að samþykkja frumvarpið óbreytt.

Alþingi, 23. desember 1916.

Jón Magnússon,
form.

Þorleifur Jónsson
ritari og frams.m.

Þórarinn Jónsson.

Hákon J. Kristófersson.

Þorsteinn M. Jónsson.

(A. III, 2.)

Nd.

22. Nefndarálit

um frv. til laga um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins.

Nefnd sú, sem kosin var til að ihuga frv. þetta, hefir komist að þeirri niðurstöðu, að nauðsynlegt sje, að frv. í þessa átt verði gert að lögum, og með

því að nefndin hefir eigi heldur neitt að athuga við orðalag frumvarpsins, leggur hún til, að það verði samþykkt óbreytt.

Alþingi, 23. des. 1916.

Þjetur Jónsson,
formaður.

M. Guðmundsson,
skrifari.

Björn Kristjánsson.

Jörundur Brynjólfsson.

Gísli Sveinsson.

Benedikt Sveinsson.

Matthias Ólafsson.

(B. II, 2).

Ed.

23. Nefndarálit

um frumvarp til laga um niðurlagning Njarðvíkurkirkju og sameining Keflavíkur- og Njarðvíkursókna.

Nefndin hefir athugað frumvarp þetta, og er það að öllu leyti samkvæmt samningum þeim, er um sameininguna hafa verið gerðir.

Með skirskotun til greinagerðar frumvarpsins og skýrslu flutningsmanns, svo og þess, að frumvarpið er að nokkru leyti framkvæmd á lögum um skipun prestakalla 16. nóv. 1907, leggur nefndin til, að hæstvirt deild samþykki frumvarpið án breytinga.

Alþingi, 27. des. 1916.

Magnús Torfason,
formaður.

Sigurður Jónsson,
skrifari og framsm.

Guðjón Guðlaugsson.

(B. VII, 1).

Nd.

24. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands.

Flutningsmenn: Matth. Ólafsson, Skúli S. Thoroddsen, Jón Jónsson.

1. gr.

Ráðherrar skulu vera þrír.

Ákveður konungur starfssvið þeirra.

2. gr.

Ráðherrar hafa 8000 kr. í árslaun. Auk þess skal sá ráðherrann, sem er forseti ráðuneytisins, hafa leigulausan bústað og 2000 kr. í risnufje á ári.

Kostnaður af embættisferðum ráðherra til Kaupmannahafnar og dvöl þeirra þar greiðist úr landssjóði.

3. gr.

Landritaraembættið legst niður.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar i stað.

Athugasemdir við frumvarp þetta.

Frá því að sjerstakt stjórnarráð fyrir Ísland var sett á stóln með konungsúrskurði 14. júlí 1874 og þar til nú, hefir að eins einn maður átt að standa fyrir allri æðstu stjórn landsins. Þótt þessi skipun kunni að hafa þótt sæmileg í öndverðu, er hún það traúðla lengur. Störf þau, er undir stjórnarráðið heyra, eru svo margvisleg, að enginn einn maður er til hlitar fær um að leysa þau vel af hendi. Í stjórnarráðinu sameinast allar greinar framkvæmdarvaldsins, dómsmál, kirkjumál, kenslumál, fjármálefni öll, þar á meðal hin umboðslega endurskoðun, eftirlit með öllum embættis- og sýslunarmönnum landsins, atvinnumál, svo sem landbúnaðarmálefni, samgöngur, símamál, póstmál, siglingar, verslun, iðnaður, fiskveiðar, vegamál, sýslu- og sveitarstjórnarmál, eftirlit og umsjón fasteigna landsins o. s. frv.

Einn maður getur ekki kynt sjer þessi mál eins og æskilegt væri. Hjer við bætist það auðvitað, að þjóð og þing ætlast til, að stjórnin eigi frumkvæði til endurbóta á löggjöf landsins milli þinga og leggi árangur þeirra starfa undir þingið. Er slíkt eigi nema sanngjarnt og sjálfsagt, ef stjórn landsins er svo fyrirkomið, að þess sje kostur.

Af þessu hafa menn fundið til þess, að eigi væri heppilegt, að hafa að eins einn ráðherra. Það sýnist einnig fullmikið að leggja alla stjórn landsins i hendur eins einasta manns, enda ábyrgðarmeira fyrir hann að stjórna landinu einn, án þess að hafa nokkurn mann með stjórnskipulegri ábyrgð til að bera sig saman við, og miklar líkur til, að ýmislegt yrði betur ráðið, ef þeir menn með fullri ábyrgð starfa að því, heldur en ef það er falið að eins einum manni.

Loks má geta þess, að stjórnin er styrkari gagnvart öðrum embættismönnum landsins, ef þeir menn skipa hana, heldur en ef að eins einn er ráðherra.

Fyrir þingið 1915 var lagt frumvarp, er fór fram á, að ráðherrar yrði tveir. Málinu var vísað frá með rökstuddri dagskrá, er svo hljóðar:

»Í því trausti, að stjórn og kjósendur athugi nánar til næsta þings, hvort ekki sje rjett, að ráðherrar verði þrír, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá«.

Þingið virtist fallast á, að þörf væri á fjölgun ráðherra, en fjelst eigi á, að tveir ráðherrar nægði til frambúðar.

Málið hefir allmikið verið rætt úti um land, og er mikil ástæða til að ætla, að þjóðin felli sig við þessa breytingu.

Að visu mundi þetta verða nokkur kostnaðarauki, en þó ber þess að gæta, að með lögum nr. 3, 19. júní 1915, eru ráðherraeftirlaun niður feld, og að landritaraembættið verður lagt niður, ef þessi skipun kemst á. Útgjaldaauki mundi samt verða um 10,000 kr., en í það virðist eigi horfandi, ef verulegar bætur fengist með því ráðnar á stjórnarfari landsins. En slíkt þykir mega ætla.

Um einstakar greinar frumvarpsins athugast:

Við 1. gr.

Til þess er ætlast, að gefin verði út konungleg tilskipun um það, hvaða mál skuli hverfa undir hvern ráðherrann um sig. Þykir ófallið að telja störf hvers um sig upp í lögnum.

Við 2. gr.

Svo er til ætlast, að einn ráðherranna verði forseti ráðuneytisins og hafi því á hendi fyrirsvar og risnu. Er því ætlast til, að hann hafi ráðherra-bústaðinn og risnufje, svo sem ráðherra hefir nú.

Ferðir til Kaupmannahafnar hlýtur einhver ráðherranna að fara, svo sem ráðherra nú. Hver þeirra gerir það, hlýtur að fara nokkuð eftir atvikum, en að jafnaði er gert ráð fyrir því, að stjórnarforsetinn hafi það starf á hendi.

Við 3. gr.

Akvæði greinarinnar eru afleiðing ákvæða í 1. gr., sbr. 2. gr. stjórnar-skrárinnar.

Við 4. gr.

Eins og nú er ástatt, er nauðsynlegt að lögin öðlist gildi þegar í stað.

(C. VI, 2.)

Nð.

25. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta o. s. frv. (þgskj. 20).

Flutningsmaður: Gisli Sveinsson.

A eftir orðunum »stöðum meðtöldum« í tillögunni komi inn í:
svo og í Vik í Mýrdal eða við Dyrhólaey.

(B. VII, 2.)

Nd.**26. Breytingartillaga**

við frv. til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands (þgskj. 24).

Frá Bjarna Jónssyni frá Vogu, Matthíasi Ólafssyni og Skúla S. Thoroddsen.

Við 2. gr.

Siðari liður orðist svo:

Kostnaður af embættisferðum ráðherra úr landi og dvöl þeirra erlendis greiðist úr landssjóði.

(B. VIII, 1.)

Nd.**27. Frumvarp**

til laga um að landsstjórninni veitist heimild til að greiða styrk úr landssjóði til viðgerðar á sjógarðinum fyrir Einarshafnarlandi og Óseyrarness í Arnessýslu.

Flutningsmenn: Einar Arnórsson og Sigurður Sigurðsson.

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að greiða úr landssjóði alt að 7000 krónum til þess að gera við sjógarðinn fyrir landi jarðanna Einarshafnar og Óseyrarness í Arnessýslu, enda verði helmingur kostnaðar af verkinu greiddur annarsstaðar að og skal verkið framkvæmt undir eftirliti landsstjórnarinnar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Astæður fyrir lagafrumvarpi þessu.

Nóttina milli 19. og 20. jan. þ. á. spillti sjóflóð flóðgarði fyrir landi jarða þeirra, sem í frv. þessu greinir. Þar sem garður þessi er skilyrði þess, að sandgræðsla sú, er hafin hefir verið fyrir landsfje á landi því, er fyrir ofan garðinn liggur, og þar með að alt landið þar fyrir ofan varðveitist óskemt, ber brýna nauðsyn til þess, að sem allra fyrst verði gerð gangskör að viðgerð á garðinum. Yrði of seint að biða fjáráukalaga á reglulegu þingi í sumar til fjárveitingar í þessu skyni. Hins vegar þykir sjálfsagt, að landssjóður leggi fram styrk til framkvæmdar verkinu, þar sem bæði er hagsmunum landssjóðs (sand-

græðslunni) til að dreifa og nauðsyn á að vernda eitthvert frjósamasta svæði landsins (Flóa-áveitusvæðið) fyrir bráðum skemmdum.

Við látum hjer fylgja ágríp af brjefi Búnaðarfjelagsins um málið, og skirskotum til þess.

Fylgiskjal.

BÚNAÐARFJELAG ÍSLANDS.

Reykjavík 18. des. 1916.

Nóttina milli 18. og 19. jan. þ. á. skemdi sjóflóð afarmikið sjávargardinn fyrir Einarshafnarlandi á Eyrarbakka og sömuleiðis að miklum mun gardinn fyrir Óseyrarneslandi. Fyrir innan gard þennan liggur allmikið sandsvæði, sem tekið hefir verið til ræktunar af hinu opinbera. Sandgræðsla þessi var komin á góðan veg, en hefir mjög skemst af flóðinu. Er sandgræðsla þessi bráðnauðsynleg til að hefta sandfok á neðri hluta Breiðamýrar, og er óyfirsjáanlegt, hversu mikið tjón getur af hlotist fyrir landið þar upp frá og Flóaáveituna fyrirhuguðu, ef ekki tekst að hefta sandfokið þarna; en öllum kemur saman um, að það sje ómögulegt, nema sjógarðurinn sje hlaðinn aftur og gerður svo tryggur sem eftir atvikum er hægt.

Með brjefi, dags. 26. júlí þ. á., fór hreppsnefnd Eyrarbyggahrepps og eigendur Einarshafnar þess á leit við búnaðarfjlagið, að það sendi verkfræðing til að skoða garðstæðið og gera áætlun um kostnað við að endurreisa gardinn og beiddist jafnframt styrks til þess verks, ekki minni en $\frac{3}{8}$ kostnaðar; $\frac{1}{8}$ kostnaðar væntu þeir frá sýslunefnd Árnæssýslu, en hún hafði sett hámark styrksins 400 kr.

Með brjefi, dags. 2. ág. þ. á., báðum vjer Jón landsverkfræðing Þorláksson að skoða, eða láta aðstoðarverkfræðing sinn skoða, hinn umrædda gard og láta síðan búnaðarfjlagið fá álitsgerð um það, á hvern hátt ráðlegast sje að haga viðgerð garðsins og hvað hún muni kosta, og þær bendingar aðrar, sem ástæða þætti til.

Landsverkfræðingurinn varð vel við þessum tilmælum og sendi oss með brjefi, dags. 25. okt. þ. á., álitsgerð og uppdrátt frá Jóni aðstoðarverkfræðingi Ísleifssyni, sem hafði skoðað garðstæðið, og eru í þeim skjölum tillögur um gerð garðsins. Getur Jón Þorláksson þess, að Jón Ísleifsson hafi ekki treyst sjer fullkomlega til að gera kostnaðaráætlun, en hafi látið það í ljós við sig munnlega, að hann áliti að kostnaðurinn mundi ekki fara fram úr 7 kr. á stiku hverja eða 14000 kr. alls. Landsverkfræðingurinn kvaðst í aðalatriðunum geta fallist á tillögur Jóns Ísleifssonar um viðreisn garðsins, en hyggur að kostnaðaráætlunin sje fremur rífleg.

Með brjefi, dags. 13. nóv., skýrðum vjer oddvita Eyrarbyggahrepps og Einarshafnarverslun frá þessari niðurstöðu. Ljetum vjer þess getið, að vjer teldum viðreisn garðsins mikla nauðsyn, en þar sem búnaðarfjlagið hefði

engin tók til að veita til verksins styrk þann, er um hafði verið beðið, þá værum vjer fúsir til að leita til fjárveitingavaldsins um styrk til þessa verks, en áður en vjer gerðum það, óskuðum vjer yfirlýsingar Eyrarbakkahrepps og Einarshafnarverslunar um það, að hreppurinn og verslunin vildu taka að sjer helming kostnaðarins við verkið, ef hinn helmingurinn fengist annarsstaðar að.

Svar þeirra höfum vjer nú fengið, dags. 9. þ. m., en nýkomið hingað. Í því brjefi segir svo:

»Vjer viljum taka það fram, að þrátt fyrir kostnað þann, er vjer þegar höfum haft af nefndum sjóvarnargarði, og það án árangurs, þá þykir oss sjálfsagt að ganga ekki fram hjá hinni nýafstöðnu rannsókn á þessu mikla nauðsynjamáli, sem ekki þarf að lýsa frekar en þegar hefur verið gert. Þess vegna hefir nú á almennum hreppsfundi verið samþykkt að leggja enn á ný út í að endurbyggja og endurbæta hinn nefnda sjávargarð og það að öllu leyti eftir tillögum verkfræðinganna, þó því að eins, að til þess fáist styrkur úr landssjóði, að minsta kosti 6—7000 kr.; að öðrum kosti sjer hreppsfjelaði sjer ekki fært að leggja út í verkið. Enn fremur er það áskilið frá forráðamanni Einarshafnarverslunar, að hann fái leyfi frá eigendum verslunarinnar — en það hefir hann enn ekki fengið — til að leggja fram hennar hluta kostnaðarins«.

Af því að svo brýna og bráða nauðsyn ber til þess, að garður þessi sje endurbyggður, þá teljum vjer ekki áhorfsmál að taka þessum kostum, þó að þeir útheimti nokkuru meira framlag úr landssjóði en vjer höfðum gert ráð fyrir í áðurnefndu brjefi voru, dags. 13. f. m.; teljum þá enga frágangssök, þar sem viðreisn garðsins er engu síður í þágu almenningssins en landeigenda sjálfra, nema fremur sje.

Ef ekki verða samin fjárukalög á Alþingi nú í vetur, leyfum vjer oss virðingarfylst að leggja það til við hið háa Stjórnarráð, að í fjárukalagafrumvarp fyrir 1916 og 1917, sem lagt verður fyrir Alþingi næsta sumar, verði sett fjárveiting til viðreisnar sjógarðinum fyrir Einarshafnar- og Óseyrarneslandi, sem sje 6000 kr., og ef verkið kostar meira en 12000 kr., þá að auki helmingur þess, sem fram yfir er, alt að 7000 kr. alls. En ef fjárukalög verða gerð á Alþingi í vetur, þá óskum vjer, að fjárveitingu þessari verði komið þar að, til þess að fyrri verði farið að vinna að viðreisn garðsins.

Verði fjeð veitt og garðurinn endurbyggður, sem vjer teljum óhjákvæmilegt, þá gerum vjer ráð fyrir, að verkfræðingi landsins verði falið að hafa yfirumsjón með verkinu«.

Guðmundur Helgason.

Eggert Briem.

Til
stjórnarráðs Íslands.

(B. VII, 3.)

Nð. 28. Breytingartillögur

við frv. til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands (þgskj. 24).

Flutningsmenn: Magnús Pjetursson og Magnús Guðmundsson.

Við 1. gr.

Greinin orðist þannig:

Ráðherrar skulu fyrst um sinn vera þrír.
Ákveður konungur starfssvið þeirra.

Við 4. gr.

Greinin orðist þannig:

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda til loka reglulegs Alþingis 1919.

(B. IX, 1.)

Nð. 29. Frumvarp

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til ýmsra ráðstafana út af Norður-álfuófriðnum.

Flutningsmenn: Magnús Guðmundsson, Matth. Ólafsson og Gísli Sveinsson.

1. gr.

Meðan Norðurálfuófriðurinn stendur, heimilast landsstjórninni að gera ráðstafanir þær, til að tryggja landið gegn afleiðingum af honum, er segir í lögum þessum.

2. gr.

Landsstjórninni heimilast, ef þörf gerist:

1. Að kaupa frá útlöndum fyrir landssjóðs hönd hæfilegar birgðir af nauðsynjavöru, svo sem korni, kolum, salti, steinoliu, vjelaoliu, veiðarfærum, læknislyfjum o. s. frv.
2. Að verja til slíkra kaupa handbæru fje landssjóðs, er hann má missa frá öðrum lögmaeltum útgjöldum.
3. Enn fremur að taka lán, eftir því sem nauðsyn krefur, til slíkra kaupa.
4. Loks að taka í sínar hendur alla verslun, ef á þarf að halda, á einstökum vörutegundum, innlendum eða útlendum.

Landsstjórnin hlutast til um eftir megni, að vöruforði sá, er hún kaupir samkvæmt ákvæðum laga þessara, komi hinum ýmsu hjeruðum landsins að

sem jöfnustum notum eða eftir sjerstökum þörfum á hverjum stað, og heimilast landsstjórninni að veita þeim, sem búa utan Reykjavíkur, sanngjarna ívilnun eða uppbót á kostnaði við að senda vöruna milli hafna eða staða umhverfis landið.

3. gr.

Landsstjórninni er og heimilt að leggja bann, að einhverju leyti eða öllu, við útflutningi eða sölu úr landi á aðfluttum vörum, ef slíkt skyldi reynast nauðsynlegt. Þó er heimilt að birgja upp skip, er sigla frá Íslandi, til næstu erlendrar hafnar, sem það ætlar að koma á, svo og fiskiskip, meðan þau stunda fiskveiðar við Ísland.

Á sama hátt heimilast landsstjórninni að leggja bann við útflutningi íslenskra matvæla, ef ástæða er til að óttast matvælaskort í landinu.

Bannað er að flytja út úr landinu mör og tólg.

Enn fremur má landsstjórnin, ef almenningsþörf í einhverju bygðarlagi eða í landinu í heild sinni krefur, taka eignarnámi matvæli og eldsneyti hjá kaupmönnum, framleiðendum eða öðrum, gegn fullu endurgjaldi.

Enn fremur heimilast landsstjórninni að leggja bann við tilbúningi verslunarvöru, sem nauðsynleg matvæli eru notuð til, án þess að verslunarvaran sjálf geti talist til nauðsynjavöru.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður, ef með þarf, með reglugerð eða reglugerðum, hvort, hvenær og hvernig gera skuli framangreindar ráðstafanir, þar á meðal hvernig ráðstafa skuli birgðum þeim, sem keyptar kunna að verða samkvæmt lögum þessum, eða teknar eignarnámi, og hvernig skuli selja þær. Má verja til þessa fje úr landssjóði, ef með þarf.

5. gr.

Refsingar fyrir brot gegn ráðstöfunum þeim, er landsstjórnin gerir með heimild í lögum þessum, ákveður landsstjórnin á þann hátt, sem henni þykir við eiga, um leið og hver ráðstöfun er gerð. Landsstjórnin getur krafist þess, að viðlögðum sektum, að einstakir menn eða fjelög gefi henni þær skýrslur um birgðir af vörum og um vöruþörf, er henni þykir þurfa, til framkvæmdar ráðstöfunum þeim, sem heimilaðar eru í lögum þessum.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Ástæður fyrir frv. þessu.

Með því að svo er ákveðið í lögum nr. 7, 21. ág. 1915, að þau falli úr gildi í lok þessa þings, en hins vegar nauðsyn á ákvæðum í svipaða átt og

þau lög hafa að geyma, hefir þótt sjálfsagt að koma fram með frv. í þessa átt. Um ákvæði frv. er þess að geta, að þau eru í aðalatriðum hin sömu sem í nefndum lögum frá 21. ág. 1915. Nokkrum breytingum er þó stungið upp á og skulu þær helstu taldar hjer, en í framsögu málsins verður gerð nánari grein fyrir þeim:

1. Vegna væntanlegrar fjölgunar ráðherra þykir óþarft að hafa þingkosna nefnd til ráðuneytis stjórnarráðinu og er því lagt til, að sú nefnd falli niður.
2. Lán það, sem heimilað er til vörukaupa, er ekki bundið við 1 miljón króna, eins og í lögum 21. ág. 1915.
3. 2. gr. 4. er nýtt ákvæði, sem þykir alveg nauðsynlegt eftir núverandi verslunarhorfum.

Á aðrar breytingar verður bent sjerstaklega í framsögu málsins.

(B. VII, 4.)

Nd.

30. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Ráðherrar skulu vera þrír.

Akveður konungur starfssvið þeirra.

2. gr.

Ráðherrar hafa 8000 kr. í árslaun. Auk þess skal sá ráðherrann, sem er forseti ráðuneytisins, hafa leigulausan bústað og 2000 kr. í risnufje á ári.

Kostnaður af embættisferðum ráðherra úr landi og dvöl þeirra erlendis greiðist úr landssjóði.

3. gr.

Landritaraembættið legst niður.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. VII, 5.)

Ed.**31. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Ráðherrar skulu vera þrír.

Ákveður konungur starfsvið þeirra.

2. gr.

Ráðherrar hafa 8000 kr. í árslaun. Auk þess skal sá ráðherrann, sem er forseti ráðuneytisins, hafa leigulausan bústað og 2000 kr. í risnufje á ári.

Kostnaður af embættisferðum ráðherra úr landi og dvöl þeirra erlendis greiðist úr landssjóði.

3. gr.

Landritaraembættið legst niður.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(C. V, 1.)

Nd.**32. Breytingartillaga**

við tillögu til þingsályktunar um kaup á nauðsynjavörum til tryggingar landinu.

Flutningsmenn: Magnús Pjetursson og Þórarinn Jónsson.

Við síðari málsgrein:

Orðin »og öðrum . . . verslunarleyfi« falli burt.

(B. X, 1.)

Nd.**33. Frumvarp**

til laga um breytingu á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915.

Flutningsmenn: Þorleifur Jónsson, Björn Stetánsson, Pjetur Ottesen.

1. gr.

Önnur málsgrein 4. gr. orðist þannig:

Eyðijarðir og eyðilönd, sem sjermetin hafa verið til dýrleika, skal meta sjer í lagi, nema lagðar sje nú að fullu og öllu undir aðra jörð.

2. gr.

9. gr. laganna orðist þannig:

Til ábúðarskatts skulu hverjar 150 kr. í matsverði jarða og jarðarhúsa jafngilda einu hundraði á landsvisu, með þeim undantekningum, er hjer greinir:

- 1) Umbætur og mannvirki þau, sem metin eru sjer, eru undanskilin skatti.
- 2) Þá skal því einnig slept til ábúðarskatts, sem verð jarðarhúsa kann að fara fram úr helmingi af matsverði jarðarinnar, án umbóta og mannvirkja, sem sjer eru metin.
- 3) Hús þau, er á jörðu standa, og eru annara eign en jarðeiganda, eru undanskilin ábúðarskatti.

Húsaskattur af skattskyldum húsum skal tekinn af matsverði húsanna, að viðbættu matsverði þeirra lóða eða lóðarjettinda, er hverri húseign fylgir.

Ástæður fyrir frumvarpinu.

Raddir hafa komið fram, sjerstaklega frá matsnefndum, um að nauðsyn bæri til að breyta fasteignamatslögum litid eitt í einstökum atriðum, og einnig hitt, að ákvæði þeirra yrði gerð skýrari á öðrum stöðum. Og er ætlast til, að þetta frumv. lagi helstu misfellurnar, sem um er kvartað.

Um 1. gr. er það að segja, að fasteignamatsnefndum hefir þótt nokkurir erfiðleikar á því, að framfylgja þeim ákvæðum 4. gr. laganna, er skipa svo fyrir, að meta sjer eyðijarðir og eyðilönd, ef eigi hafi legið undir aðra jörð í 50 ár. En það virðist eðlilegast og hagfeldast, að slíkar jarðir sjeu metnar með aðaljörðinni, ef þær eru að fullu og öllu sameinaðar nú, hvort stutt eða langt er síðan sú sameining hefir átt sjer stað.

Ákvæði 2. gr. lúta að því, að gera 9. gr. skýrari og ótviræðari. Samkvæmt því, er í lögum stendur, getur vafi leikið á því, hvernig telja skuli ábúðarskattinn, þegar farið er að byggja á nýja matinu. En það er nauðsyn, að þau ákvæði laganna geti ekki valdið misskilningi. Er hjer að visu ekki um efnisbreytingu að ræða, því að lögin munu ekki hafa ætlast til, að ábúðarskattur

yrði goldinn að húsum leiguliða, þótt sumir hafi skilið það svo. En vjer höfum viljað, að skýrt kæmi fram, að ábúðarskatt eigi ekki að greiða af húsum þeim, er leiguliðar eiga.

(C. VI, 3.)

Nd.

34. Viðaukatillaga

við breytingartillögu á þingskjali 25.

Frá Skúla S. Thoroddsen.

Aftan við »Dyrhólaey« bætist:

og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Paralátursfirði.

(B. VII, 6.)

Nd.

35. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands (þgskj. 24).

Frá Sigurði Sigurðssyni.

Við 2. gr.

Fyrri málsgreinin orðist þannig:

Forsætisráðherrann hefir 8000 kr. í árslaun og auk þess leigulausan bústað og 2000 kr. í risnuffe. En hinir ráðherrarnir hafa 6000 kr. í árslaun.

(B. VII, 7.)

Ed.

36. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðsstjórn Íslands.

Frá Magnúsi Torfasyni.

3. gr. fellur niður.

(B. XI, 1.)

Nd.**37. Frumvarp**

til heimildarlaga fyrir stjórnina til þess að selja almenningi landssjóðsvörur undir verði og að gjalda fyrir almenning nokkurn hluta verðhækkunar á innlendum vörum.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogu.

1. gr.

Með lögum þessum er stjórninni heimilað að selja almenningi fyrirbyggjandi landssjóðsvörur og, jafnóðum og keyptar verða, nýjar landssjóðsvörur með því verði, sem þær vörur voru seldar við fyrir stríðið, að viðbættum helmingi þeirrar verðhækkunar, sem síðan er orðin.

2. gr.

Stjórninni er eigi skylt að selja einstökum mönnum, en öll fjelög, gömul og ný, eiga heimting á að ná kaupum á landssjóðsvörum meðan til vinst, ef eigi eru dagleg smákaup. Forgöngurjett til kaupanna hafa þó bæir sýslur og sveitarfjelög.

3. gr.

Landssjóðsvörur eru hjer nefndar þær vörur, sem stjórn landsins kaupir eða kaupa lætur fyrir landssjóðs fje.

4. gr.

Lög þessi heimila og stjórninni að greiða úr landssjóði fyrir almenning helming verðhækkunar þeirrar, sem orðin er frá upphafi heimsstyrjaldarinnar á innlendum lífsnauðsynjum til manneldis.

5. gr.

Seljöndum er gert að skyldu að selja almenningi þessar vörur við því verði, sem var á þeim rjett á undan stríðinu, að viðbætttri hálfri verðhækkun þeirri, sem síðan er orðin. Hinn helming verðhækkunarinnar skulu þeir fá úr landssjóði samkvæmt 4. gr. þessara laga, en gefa verða þeir stjórninni áður sanna skýrslu um, hversu mikið þeir hafa selt.

6. gr.

Stjórnin semur og setur reglugerð um það, með hverjum hætti gjald þetta skuli greitt seljöndum, og hver sönnunargögn þeir skulu láta fylgja skýrslum sínum.

7. gr.

Lög þessi ganga þegar í gildi og standa þar til, er lokið verður heimsstyrjöldinni og friður er saminn.

Ástæður.

I. Allur almenningur er svo snauður, að hann má eigi við því verðfalli, sem orðið er á peningum síðustu árin, því að langt er frá því, að kauphækkun sé svo ör sem verðfallið á þeim. Því ber brýna nauðsyn til að hjálpa, en til þess hefir landssjóður einn nokkurn mátt.

II. Það mun nú viðurkent, að eigi verði hjá því komist, að landið bæti við laun starfsmanna sinna af þeim ástæðum, sem að ofan greinir. Til þeirra nær það beina leið. En eigi er síður þörf á að hjálpa almenningi úr þessum nauðum. Til hans nær landssjóður eigi beint. Því er einsætt að gera það með verslun landssjóðs og gefa bæjum, sýslum og sveitum kost á því, að kaupa ódýrar vörur til handa fátækum mönnum í bygðarlaginu, fyrst og fremst þeim, sem enga framleiðslu hafa, og því næst þeim, sem hafa hana ónóga.

III. Þjóðinni er mikill hagur að því, að vörur landsmanna hækki í verði á heimsmarkaðinum. Má því eigi gera neinar þær ráðstafanir fátækum til hjálpar, er felli vörurnar í verði. En þá er það ráð vænlegast, sem hjer er tekið, að borga einhvern hluta vöruverðsins úr landssjóði. Eg benti þegar á þessa leið á síðasta þingi, en því var þá eigi sint.

(A. V, 2.)

Ed.

38. Nefndarálit

um frumv. til laga um heimild handa ráðherra Íslands til ákvörðunar sjerstaks tímareiknings.

Frá allsherjarnefndinni.

Í fyrra voru á Þýskalandi, Austurriki og Frakklandi sett lög um ákvörðun sjerstaks tímareiknings frá 1. maí til 30. september, og í maimánuði var samskonar skipun gerð á Norðurlöndum frá 15. maí til 30. sept. Hinn 4. ágúst þ. á. var ráðherra Íslands með bráðabirgðalögum heimilað að ákveða með reglugerð breyting á tímareikningi á Íslandi, þannig, að klukkan væri færð fram um alt að $1\frac{1}{2}$ klukkustund frá svonefndum íslenskum meðaltíma, og með reglugerð 7. s. m. var ákveðið að hafa sjerstakan tímareikning fyrir tímabilið frá 10. ágúst til 15. nóv. þ. á., þannig, að klukkan væri færð fram um 1 klukkustund. Það sem aðallega vanst við nýbreytni þessa, var ljósmetissparnaður, en ljósneti hefir mjög svo stigið í verði síðan heimsstyrjöldin byrjaði, eins og aðrar lífsnauðsynjar, sem kunnugt er.

Tímaákvörðun þessi hefir því alstaðar mælst vel fyrir, og er nefndin stjórninni samdóma um það, að nauðsyn beri til að setja lagaákvæði, er heimili henni að gera líkar ráðstafanir eftirleiðis, og gengur nefndin út frá því, að klukkunni verði eftirleiðis flýtt svipaðan tíma fyrir sólstöður og tíma-

breytingin er látin haldast eftir þær. Þar sem nefndin hefir ekkert að at-
huga við orðalag frumvarpsins, leyfir hún sjer að ráða hinni háttvirtu deild
til að samþykkja það óbreytt.

Alþingi, 29. desember 1916.

Karl Einarsson,
formaður.

Jóh. Jóhannesson,
skrifari.

H. Hafstein.

(B. III, 2.)

Nd.

39. Nefndarállt

um frv. til laga um breyting á lögum nr. 40, 2. nóv. 1914, um heimild fyrir
landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán h.f.
Eimskipafjelags Íslands.

Frá fjárhagsnefndinni:

Með því að hjer er einungis um framhaldsábyrgð að ræða, og á hinn
bóginn sjálfsagt að aðstoða Eimskipafjel. Íslands til nýrra skipakaupa, eins og
nú stendur á, er nefndin málinu fyllilega samþykk. En með því, að misprent-
ast hefir í frumv. krónutalan, ræður nefndin til að það sje samþykkt með þeirri
breytingu, að

fyrir 500,000

komi. 600,000.

Alþingi, 29. des. 1916.

Þorleifur Jónsson,
formaður.

Pjetur Jónsson,
ritari og framsm.

Stefán Stefánsson.

Einar Arnason.

Skúli S. Thoroddsen.

(C. V, 3.)

Nd.**40. Breytingartillaga**

við till. til þingsályktunar um kaup á nauðsynjavörum til tryggingar landinu.

Frá Bjarna Jónssyni frá Vogu og Skúla S. Thoroddsen.

Úr síðari málsgreininni skal fella orðið:
»kaupmönnum«.

Ed.**41. Lög**

um breyting á lögum nr. 17, 3. okt. 1903, um aðra skipun á æðstu umboðs-
stjórn Íslands.

(Afgreidd frá Ed. 29. des. 1916).

1. gr.

Ráðherrar skulu vera þrír.
Ákveður konungur starfsvið þeirra.

2. gr.

Ráðherrar hafa 8000 kr. í árslaun. Auk þess skal sá ráðherrann, sem
er forseti ráðuneytisins, hafa leigulausan bústað og 2000 kr. í risnufje á ári.

Kostnaður af embættisferðum ráðherra úr landi og dvöl þeirra erlendis
greiðist úr landssjóði.

3. gr.

Landritaraembættið legst niður.

4. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XII, 1.)

Nd.**42. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun brunabótafje-
lags Íslands.

Flutningsmenn: Pjetur Ottesen. Hákon J. Kristófersson.

1. gr.

3. gr. laganna orðist svo:

Í kaupstöðum þeim og kaupsúnum, sem um er rætt í 2. gr. A, skulu allar húseignir, hvort sem þær eru eign einstakra manna, fjelaga eða hins opinbera, að undanskildum húseignum landssjóðs, vátrygðar fyrir eldsvoða í brunabótafjelagi landsins fyrir minst helming virðingarverðs.

2. gr.

5. gr. orðist svo:

Eigendur húsa þeirra og lausafjár, sem fjelagið tryggir að $\frac{5}{6}$, skulu sjálfir bera ábyrgð á þeim $\frac{1}{6}$, sem fjelagið tekur ekki í ábyrgð, en sje ábyrgð fjelagsins minni en $\frac{5}{6}$, sbr. 3. gr., þá er allur hinn óvátrygði hluti í sjálfs-ábyrgð, en það, sem er í sjálfsábyrgð, er bannað að vátryggja fyrir eldsvoða í nokkurri stofnun innanlands eða utan.

3. gr.

1. málsg. 7. gr. orðist svo:

Öll þau hús og alt lausafje, sem fjelagið tryggir, hvort er í Reykjavík eða kaupstöðum þeim og verslunarstöðum, er um ræðir í 2. gr. A, skal hlutaðeigandi sveitarfjela ábyrgjast að $\frac{1}{6}$ hluta ábyrgðarinnar; þó skal það engan þátt taka í þeim hluta ábyrgðarinnar, sem endurtrygður kann að verða, og þá ekki í meira en 10,000 kr. af hverri húsatrygging og 6,000 kr. af hverri lausafjártrygging.

4. gr.

2. málsg. 9. gr. orðist svo:

Niðurföfnun skal haga svo, að brunabótum fyrir hús sje jafnað niður á allar húseignir í kaupstaðnum eða verslunarstaðnum, að undanskildum húseignum landssjóðs, eftir tryggingarhæð hvers þeirra í fjelaginu, en brunabótum fyrir lausafje skal jafnað niður á alla þá, sem gjaldskyldir eru til sveitar, eftir sömu reglum sem aukaútsvari.

Ástæður fyrir frumvarpinu.

Nú í vetur, þegar farið var að undirbúa stofnun brunabótafjela Íslands, hefir komið fram allmikil óánægja, einkum yfir skyldutryggingarákvæði laganna. Menn eru sem sje skyldir að vátryggja $\frac{5}{6}$ hluta virðingarverðs allra húsa á þeim stöðum, sem skyldutryggingarákvæðið nær til. Húsin eru virt eins og kosta mundi nú að byggja þau; virðingin verður því geysihá. Þetta gerir fátækum mönnum mjög svo örðugt fyrir, því að hús þeirra margra hverra heyra til þeim flokki húsa, er hæst eru iðgjöld af. Afleiðingin verður því sú fyrir þessum mönnum, að þeir geta traudla risið undir svo háum iðgjöldum, sem þannig löguð skyldutrygging leggur þeim á herðar.

Eins þykir mörgum það vera ærin skerðing á frelsi sínu, að þeir skuli ekki vera sjálfráðir um það, hvort þeir tryggja, eða að hve miklu leyti þeir tryggja frjálsar eignir sínar.

(C. VII, 1.)

Nd.**43. Tillaga**

til þingsályktunar um kolarannsókn og kolavinslu.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogli.

Alþingi ályktar:

1. Að skora á stjórnina að fá þegar til áreiðanlega sjerfræðinga að rannsaka kolafundi í nánd við sjó, gæði kolanna, vinsluskilyrði og flutninga.
2. Að heimila stjórninni að vinna kol á kostnað landssjóðs svá fremi þessar rannsóknir sýni, að það sje tiltækilegt.

Ástæður.

Kolaverslun hefir nú reynst oss svo erfið og affaraill um stund, að einsætt sýnist að vinda sem bráðastan bug að því að nota það eldsneyti, sem til er í landinu. Væri það ilt að vita, ef vjer tækim afarkosti af erlendum þjóðum sakir kolaskorts, en ættim þó gnægð þeirra í fjöllum vorum.

(B. XIII, 1.)

Nd.**44. Frumvarp**

til laga, er mæla svo fyrir, að verkamönnum landssjóðs skuli reikna kaup landaurum.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogli.

1. gr.

Svo er fyrir mælt í lögum þessum, að starfsmönnum landssjóðs, þ. e. embættismönnum og sýslunarmönnum, skuli reikna kaup í landaurum frá 1. janúar 1917.

2. gr.

Lög þessi skulu þó enga breyting á gera upphæð launanna, heldur skal reikna launin til landaura, sem hjer segir:

Hagstofa Íslands skal gera yfirlit yfir laun allra starfsmanna landsins um 20 ára skeið fyrir 1914 eða frá því embættið eða starfið var stofnað, e yngra er, talin í meðalálnum eftir verðlagsskrá hvers árs. Síðan skal taka meðaltal af hverri launaupphæð um sig, talinni í álnum, sem fyr segir, og skal það meðaltal vera launaupphæð hvers starfsmanns, sem hún skal talin í landaurum.

Því næst skal hagstofan gera verðlagsskrá fyrir árið 1916, og heimilt skal stjórnarráðinu að ákveða, að taka skuli fleiri vörutegundir upp í verðlagsskrána en verið hefir eða fella úr. Eftir þessari verðlagsskrá skal reikna landaurakaup starfsmanna landssjóðs til peninga og gjalda í mynt.

3. gr.

Svo skal fara með æ síðan, að hagstofan geri verðlagsskrána og sje launin hvert ár greidd eftir verðlagsskrá undanfarins árs.

4. gr.

Nú verða ákveðin laun nýrra starfsmanna eða breytt launum eldri starfsmanna og skulu þá launin ákveðin í landaurum.

Ástæður.

Þarfir manna á sjálfsögðustu lífsnauðsynjum breytast eigi frá ári til árs, en peningar breyta iðulega gildi og hafa nú farið lakkandi um langt áraskeið. Því er það nauðsynlegt að gjalda verkamönnum kaup með þeim hætti, að þeir eigi kost á að fá nokkurn veginn jafn-mikið af brýnustu nauðsynjum sínum á hverju ári. — Rjettast væri, að alt kaupgjald færi eftir ákvæðum þessara laga, þótt jeg hafi að þessu sinni eigi tekið aðra verkamenn en þá, sem landssjóður geldur kaup.

(B. V, 4).

Nð.

45. Viðaukatillaga

við tillögu til þingsályktunar um kaup á nauðsynjavörum til tryggingar landinu (á þgskj. 19).

Flutningsmaður: Björn R. Stefánsson.

Aftan við tillöguna bætist:

en jafnan skal stjórnarráðið ákveða hámarks-útsöluverð á þeim vörum, sem kaupmenn eða aðrir, er verslunarleyfi hafa, fá hjá því.

(B. XIV, 1.)

Nð.**46. Frumvarp**

til laga um kaup á eimskipi og útgerð þess á kostnað landssjóðs.

Frá samgöngumálanefnd neðri deildar.

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip, alt að 800 smálestir að stærð, sjerstaklega útbúið til vöruflutninga, og taka lán í því skyni, eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Skipið skal haft til strandferða kring um landið, að minsta kosti 7—8 mánuði á ári, og til millilandaferða hinn tíma ársins, samkvæmt ferðaáætlun, er stjórnin semur eftir tillögum Alþingis.

3. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipsins skal veita í fjárlögunum, enda renni allar tekjur þess í landssjóð.

4. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipsins, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þess og útvegjar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er skipið kemur á.

5. gr.

Landsstjórnin ákveður fargjöld og farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

6. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipsins og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæman reikning, með fylgiskjólum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipsútgerðarinnar. Reikningur þessi skal endurskoðaður á skrifstofu þeirri í stjórnarráðinu, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikninginn.

7. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Á s t æ ð u r .

Vegna þess að eimskipafjelagið íslenska hefir lýst yfir því, að það geti ekki tekið að sjer strandferðir kring um landið á komanda ári, þá sjer sam-

vinnu-samgöngumálanefnd Alþingis ekki aðra úrkosti en að landið kaupi skip til strandferða.

Fjárveitinganefnd Nd. samþykkti á fundi 31. des. 1916 að mæla með frv. því til laga um kaup o. s. frv. á eimskipi handa landinu til strandferða, sem nefndinni hefir borist erindi um frá samgöngumálanefnd.

Alþingi, 31. des. 1916.

Björn Kristjánsson.

Gísli Sveinsson.

Til
samgöngumálanefndar Nd.

(B. XV, 1).

Nd.

47. Frumvarp

til laga um takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu.

Flutningsm.: Skúli S. Thoroddsen.

1. gr.

Svæði það, sem reisa má á verslunarhús í Bolungarvíkurverslunarstað í Norður-Ísafjarðarsýslu, skal ákveðið af stjórnarráði Íslands eftir tillögum sýslunefndarinnar í Norður-Ísafjarðarsýslu.

2. gr.

Lög nr. 37, 20. október 1905, um stækkun verslunarlóðarinnar í Bolungarvík, falla úr gildi, þegar stjórnarráðið hefir ákveðið takmörk verslunarlóðarinnar þar samkvæmt 1. gr.

Ástæður.

Sú er reyndin á orðin, að takmörk verslunarlóðar Bolungarvíkurverslunarstaðar eru allóljós og óvís, þrátt fyrir ákvæði laga nr. 37, 20. okt. 1905, um það efni, og vita fæstir nokkur skil þar á, þau er skjálleg sje, enda leikur mjög á tveim tungum um þau þar manna á meðal. Fá menn ekki við

slikt unað, enda ærinn bagi að óvissunni, og virðist því ekki mega við svo búið standa í tjeðu efni.

Fyrir því flyt jeg þetta frumvarp að almennri ósk kjósenda í greindum verslunarstað.

(C. VI, 4.)

Nd.

48. Tillaga

til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og viðar.

(Eftir fyrri umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafnarstaða og lendinga, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnarverkfræðing rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, svo og í Vik í Mýrdal eða við Dyrhólaey og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Paralátursfirði, og útvega kostnaðaráætlun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(B. II, 3).

Nd.

49. Frumvarp

til laga um niðurlagning Njarðvíkurkirkju og sameining Keflavíkur- og Njarðvíkursókna.

(Eftir 3. umr. í Ed.).

1. gr.

Keflavíkursókn í Útskálaprestakalli og Njarðvíkursókn, sem einnig að lögum er sameinuð því prestakalli, skulu eftirleiðis vera ein sókn með sóknarkirkju í Keflavík.

2. gr.

Njarðvíkurkirkju skal leggja niður sem sóknarkirkju og afhenda sóknarnefnd hinnar sameinuðu sóknar án ofanálags, en með hálfum sjóði hennar eins og hann var í árslok 1914, en hálfum sjóði hennar mega kirkjueigendur

verja kirkjuhúsinu til viðhalds, til afnota við jarðarfarir meðan kirkjugarði er haldið við, alt samkvæmt samningi, sem um það hefir verið gerður við eigendurna.

3. gr.

Það sem hefir aukist við sjóð Njarðvikurkirkju síðan í árslok 1914, rennur óskift í sjóð Keflavíkurkirkju, og til hans skulu eftirleiðis greidd sóknargjöld Njarðvikurkirkju, en ekki skulu gjaldendur þeirrar sóknar, til ársloka 1924, skyldir að greiða meira en nú lögboðin sóknargjöld, þó að aukagjöld yrðu lögð á í Keflavíkursókn.

4. gr.

Pangað til Kálfatjarnarprestakall legst niður og Njarðvikursókn til Útskálaprestakalls, fer um embættisgerðir í Keflavíkurkirkju eftir því samkomulagi, sem á hefir komist milli prestanna á Útskálum og Kálfatjórn.

5. gr.

Um önnur atriði en hjer er greint, fer um sameining þessa eftir samningi safnaða og sóknarnefnda, samkvæmt fundargerðum, er að því lúta.

(B. III, 3).

Nd.

50. Frumvarp

til laga um breyting á lögum nr. 40, 2. nóvember 1914, um heimild fyrir landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán h.f. Eimskipafjelags Íslands.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

Greinin orðist svo.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að ábyrgjast greiðslu á $\frac{1}{4}$ hluta veðláns, að upphæð alt að 600,000 kr., sem h.f. Eimskipafjelag Íslands tekur í erlendum eða innlendum banka eða hönkum, með fyrsta veðrjetti í tveim skipum, sem landsstjórnin og bankinn eða bankarnir taka gild sem veð. Lánið endurborgist á eigi lengri tíma en 12 árum, með jöfnum árlegum afborgunum.

(A. I, 3).

Ed.**51. Frumvarp**

til laga um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Við 1. gr. laga nr. 10, 8. sept. 1915, bætist:

Í reglugerð má ákveða sekt fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. VIII, 2).

Nd.**52. Nefndarálit**

um frumvarp til laga um að landsstjórninni veitist heimild til að greiða styrk úr landssjóði til viðgerðar á sjógarðinum fyrir Einarshafnarlandi og Óseyrar-ness í Árnessýslu.

Frá fjárveitinganefndinni.

Nefndin hefir fallist á, að brýna nauðsyn beri til þess að gera verk það, sem frumvarpið ræðir um, til þess að forðast frekari skemdir, og vill því leggja til, að heimild sú verði gefin til styrkveitingar úr landssjóði, er frv. fer fram á.

Alþingi, 31. des. 1916.

Björn Kristjánsson,
formaður.

Gisli Sveinsson,
skrifari.

Magnús Pjetursson.

Bjarni Jónsson
frá Vog.

Jón Jónsson.

Sigurður Sigurðsson.

Matth. Ólafsson.

(C. IV, 2.)

Nd.**53. Breytingartillaga**

við tillögu til þingsályktunar um lánsstofnun fyrir landbúnaðinn (þgskj. 12).

Flutningsmaður: Gísli Sveinsson.

Tillagan orðist svo:

Næðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að athuga, hvort eigi sje tiltækilegt að koma á fót hið allra fyrsta lánsstofnun, er einvörðungu veiti hentug lán til ræktunartyrirtækja og jarðabóta, og ef svo reynist, að leggja þá fyrir næsta reglulegt þing frumvarp til laga um slíka lánsstofnun.

(C. I, 3).

Nd.**54. Nefndarálit**

um tillögu til þingsályktunar um landssjóðsverslunina.

Nefndin, sem falið var að athuga tillögu þessa ásamt breytingartillögu á þgskj. 18, hefir komið sjer saman um, að einstakir menn úr nefndinni skyldu koma fram með frumv. til laga um heimild fyrir landsstjórnina til ýmsra ráðstafana út af Norðurálífuófríðnum, og skyldi frumv. þetta byggjast að mestu á lögum nr. 7, 21. ág. 1915, en í því vera ákvæði, er heimili landsstjórninni að vilna kaupendum landssjóðsvara í um flutningskostnað varanna milli hafna á landinu. Þetta frumv. er nú komið fram (þgskj. 29) og hefir flutningsmaður umræddrar þingsályktunartillögu lýst yfir því, að hann, með hliðsjón af ákvæðunum í niðurlagi 2. gr. tjeðs frumv., taki tillögu sína aftur. Þessu er öll nefndin samþykk.

Alþingi, 30. des. 1916.

Pjetur Jónsson,
form.Magnús Guðmundsson,
skrifari.Matth. Ólafsson,
framsögum.

Gísli Sveinsson.

Björn Kristjánsson.

Jörundur Brynjólfsson.

(B. XVI, 1.)

Nd.**55. Frumvarp**

til laga um frestun á framkvæmd laga um ullarmat, nr. 45, 3. nóv. 1915.

Flutningsmenn: Bjarni Jónsson frá Vog, Þorleifur Jónsson, Jón Jónsson, Pjetur Ottesen, Hákon Kristófersson, Þórarinn Jónsson, Þorsteinn Jónsson.

Fresta skal framkvæmd ullarmatslaganna, nr. 45, 3. nóv. 1915, fyrst um sinn.

Ástæður.

Erfitt verslunarfar hefir leitt í ljós, að lög um ullarmat ná eigi tilgangi sínum, meðan svo stendur, sem nú er.

(C.V III, 1).

Nd.**56. Tillaga**

til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta.

Frá samgöngumálanefndinni.

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að veita hlutaðeigandi hjeruðum árið 1917 styrk til tveggja flóabáta, annars á Austfjörðum en hins á Húnaflóa, alt að 20 þúsund krónum til hvors samkvæmt skilyrðum gildandi fjárlaga.

En reynist ómögulegt að fá bátana leigða, þá heimilast landsstjórninni einnig að veita hjeruðunum bráðabirgðalán með 5% ársvöxtum til að kaupa slíka báta, alt að 90 þúsundum króna til hvors.

Gert er ráð fyrir, að bátarnir sjeu ekki minni en 100 smálestir hvor.

Fjarveitinganefnd Nd. samþykkti á fundi í dag að mæla með þingsályktunartillögu frá samgöngumálanefnd um styrk og lánsheimildir til flóabáta, samkvæmt því samtali um einstök atriði tillögunnar, er nefndin hefir átt við fundarstjóra samvinnunefndar samgöngumálanna.

Alþingi, 2. jan. 1917.

Björn Kristjánsson.

Gísli Sveinsson.

Til
samgöngumálanefndar.

(B. XIV, 2 og C. VIII, 2).

Nð.

57. Nefndarállt

um strandferðir.

Frá samvinnunefnd beggja deilda um strandferðir.

18. desember kaus efri deild Alþingis 5 menn í samgöngumálanefnd. Sama dag kaus neðri deild jafn-marga menn í samgöngumálanefnd. Að loknum deildarfundum hjeldu nefndarmenn hvorrar deildar fund með sjer og kusu sjer formann og fundarskrifara. Formaður efri deildar nefndarinnar var kosinn Sigurður Eggerz og skrifari Halldór Steinsson. Formaður neðri deildar nefndarinnar var kosinn Þórarinn Jónsson og skrifari Þorsteinn M. Jónsson.

Nefndirnar komu sjer saman um, að þær skyldu starfa í sameiningu og hafa sameiginlega fundi. Komu nefndirnar saman á sameiginlegan fund 20. desember og kusu Sigurð Eggerz formann samvinnu-samgöngumálanefndar og Þórarinn Jónsson fundarskrifara.

Eins og kunnugt er, var samið um við Eimskipafjelag Íslands á þinginu 1915, að það hjeldi uppi strandferðum með tveim skipum árin 1916—1917. En þegar til kom, gat fjelagið ekki fengið skipin leigð, en ljet Goðafoss og Gullfoss taka að sjer strandferðir að nokkru leyti árið 1916.

Samvinnunefndin útvegaði hjá stjórnarráðinu þau skjöl, er það hafði viðvikjandi strandferðamálinu, þar á meðal brjef frá Eimskipafjelagi Íslands, dagsett 20. nóvember 1916, sem hjer með fylgir (fskj. I).

Sem sjá má á því brjefi, lætur stjórn Eimskipafjelagsins það ótvirætt í ljós, að strandferðirnar, samkvæmt samningi við landsstjórnina, dagsettum 26. janúar 1916, hafi reynst ófullnægjandi; sömuleiðis að skipin Gullfoss og Goðafoss sjeu ofstór og kostnaðarsöm til að þræða inn á smáhafnir með ströndum fram.

Tilkynnir stjórn Eimskipafjelagsins enn fremur í nefndu brjefi, að hún sjái sjer alls ekki fært að sjá landsmönnum fyrir strandferðum.

Telur Eimskipafjelagsstjórnin heppilegustu úrlausn, eins og sakir standi, að landið kaupi 500—800 smálesta flutningaskip, með rúmi fyrir fáa farþega, er notað verði til strandferða mánuðina apríl—nóvember, en til millilandaferða hinn tíma ársins. Útgerðarstjórn skipsins telur hún Eimskipafjelagið vera fúst til að taka að sjer, gegn borgun eftir reikningi og án þess að reikna sjer nokkurn hagnað af.

Áætlun yfir ferðir skipanna Gullfoss og Goðafoss árið 1917 fylgdi áðurnefndu brjefi. Samkvæmt þeirri áætlun eru viðkomustaðir skipanna áætlaðir miklu færri en árið áður.

A fund samvinnunefndarinnar 22. des. 1916 kom eftir beiðni hennar stjórn Eimskipafjelags Íslands, ásamt framkvæmdarstjóra þess. Var þar rætt all-itarlega um strandferðamálið, og varð niðurstaðan sú, að nefndin samþykkti í einu hljóði að leggja til að kaupa strandferðaskip, sem væri alt að 800 smálestum að stærð. Fekk hún loforð um það hjá framkvæmdarstjóra Eimskipafjelagsins, að hann skyldi leita fyrir sjer um kaup á slíku skipi.

Ákvarðanir tók nefndin um, að framkvæmdarstjóri tæki tillit til, eftir því sem kostur væri á, að skipið yrði sjerstaklega lagað til vöruflutninga, að það yrði sem næst hinni ákveðnu hámarks-smálestatölu að stærð, að ekki yrði látið standa fyrir kaupum á skipinu, þótt verð yrði tiltölulega hátt, og að lögð yrði áhersla á, að kaupa skipið sem allra fyrst.

Á þessum sama fundi fór nefndin þess á leit við framkvæmdarstjóra Eimskipafjelagsins, að hann leitaðist fyrir um það, hvort ekki myndi fást til kaups mótorskip nálægt 100 smálestum að stærð, sem heppilegt væri til ferða um Húnaflóa til Ísafjarðar. Lofaði framkvæmdarstjórinn að verða við ósk þessari. Var tilefni þessa það, að framkvæmdarstjórinn taldi brýna nauðsyn, að sjerstakur flóabátur gengi við Húnaflóa, svo að hægt sje að fækka viðkomustöðum millilandaskipa eimskipafjelagsins íslenska.

Samvinnunefndin hjelt áfram störfum sínum og hjelt með sjer fundi á hverjum virkum degi fram að áramótum. Ræddi hún strandferðamálið og leitaði sömuleiðis álits stjórnar Eimskipafjelags Íslands um framtíðarfyrirkomulag á strandferðum við Ísland. Svaraði eimskipafjelagsstjórnin með brjefi, dagsettu 30. des. 1916, sem hjer með fylgir (fskj. II.). Sem sjá má á því brjefi, telur eimskipafjelagsstjórnin nauðsynlegt, að sjerstakir fjarðabátar gangi við Austfirði og Húnaflóa, meðan strandferðum sje haldið uppi með einu skipi. Komst samvinnunefndin að sömu niðurstöðu. Upp af Húnaflóa eru fjölbygðar og blómlegar landbúnaðarsveitir og framleiðsla því mikil. — Aftur eru hafnir þar sumar slæmar og skipakomur þangað ónægar, en hins vegar viðskifti mikil milli Húnaflóa og Ísafjarðardjúps, og eru líkur til, að viðskifti aukist mjög bæði hafna á milli á Húnaflóa og einnig vestur á bóginn, sakir fyrirhugaðra sildarstöðva við Húnaflóa að vestanverðu.

Hvað Austfirði snertir má taka fram, að þar eru fiskistöðvar við alla firði, og flutningsþörf mjög mikil. Inn á margar hafnir þar koma millilandskip sjaldan og á sumar aldrei. Líka eru þar til hafnir, sem vondar eru stærri skipum, svo sem Hornafjörður, þó að hafnir þar sjeu yfirleitt góðar.

Heppilegast telur samvinnunefndin, ef tímarnir breyttust svo nú í nánustu framtíð, að hægt væri að fá leigð skip með þolanlegum kjörum, að landsstjórnin leigði þá tvö skip til strandferða, og strandferðum verði líkt haggað og þingið 1915 áætlaði. Sæi stjórnin tók á þessu, álitur nefndin, að rjett sje að hætta við að kaupa strandferðaskip það, sem hjer á undan hefir verið talað um, og sömuleiðis að hætta við að útvega fjarðabáta á Húnaflóa og Austfirði. En þar eð nefndin hyggur, að um þetta sje ekki að ræða, þá leggur hún til, að frumvarp það, um kaup á skipi, sem rekið verði á kostnað

landssjóðs, nái fram að ganga, að fengnu samþykki fjárveitinganefndar. Var það frumvarp samþykkt í einu hljóði á fundi nefndarinnar 2. janúar þ. á. Á þeim sama fundi samþykkti nefndin að bera fram þingsályktunartillögu um flóabáta við Austfirði og Húnaflóa, að fengnu samþykki fjárveitinganefndar. Taldi hún rjett, að reynt yrði að fá báta leigða til að ganga um nefnda staði, sem fengju þann styrk úr landssjóði, sem þingsályktunartillagan tekur fram. Hafa Austfirðingar í nefndinni líkur fyrir því, að bátur fáiist leigður til að annast fjarðaferðir þar á komandi sumri. En fáiist fjarðabátar þessir ekki leigðir, telur nefndin rjett, að landssjóður veiti hlutaðeigandi hjeruðum alt að 90,000 kr. bráðabirgðalán hvoru, til að kaupa báta, með 5% vöxtum. Ætlast nefndin til, að Austfjarðabáturinn gangi um allar hafnir milli Gunnólfsvíkur og Hornafjarðar, en fari að minsta kosti tvær ferðir á sumri til Reykjavíkur og Akureyrar.

Húnaflóabáturinn ætlast nefndin til að gangi inn á allar hafnir við Húnaflóa og til Ísafjarðar, og einstöku ferðir eftir atvikum til Akureyrar og Reykjavíkur.

Nánari ástæður fyrir frumvarpinu um kaup á skipi og rekstur þess á kostnað landssjóðs en hjer á undan hafa verið teknar fram, skulu hjer greindar:

Við 1.—3. gr.

Vegna þess að fólksflutningaskip eru miklu dýrari en vöruflutningaskip, en enn þá meiri lífsnauðsyn er á vöruflutningaskipi, þá taldi nefndin rjett að leggja litla áherslu á það, að skipið væri útbúið til fólksflutninga. Þó telur hún rjett, að þolanlegt farrými verði fyrir 20—30 manns, svarandi til 2. farrýmis á góðum farþegaskipum hjer við land og lestarrúm verði svo útbúið, að menn geti verið í því, þegar þörf krefur.

Nefndin sá ekki fært að ákveða skipið stærra, vegna þess að samkvæmt áliti framkvæmdarstjóra hins íslenska eimskipafjelags getur ekki stærra skip siglt inn á Hornafjörð, en þangað er ekkert annað skip áætlað, en flutningaþörf mikil.

Að hafa skipið mun minna taldi nefndin óheppilegt, bæði af því, að það fullnægði þá ekki flutningaþörfinni með ströndum fram, og svo væri það þá ver fallið til millilandaferða. Strandferðir telur nefndin nauðsynlegastar frá miðjum apríl til miðs nóvembers. Hina tíma ársins telur nefndin rjett að láta skipið sigla milli landa.

Við 4. gr.

Nefndin álitur að rjett sje, að landsstjórnin taki boði stjórnar Eimskipafjelags Íslands, að eimskipafjelagsstjórnin taki að sjer útgerðarstjórn skipsins, með þeim skilyrðum, sem tekin eru fram í brjefi því, sem hjer er áður nefnt (fskj. I).

Við 5. gr.

Nefndin sjer sjer ekki fært að fastákveða fargjöld og farmgjöld skipsins, en rjett telur hún, að líkur taxti verði ákveðinn og hið íslenska eimskipafjelag helir haft síðastliðið ár, með hlutfallslegum breytingum, eftir því, hvort rekstrarkostnaður skipa vex eða minkar.

Að lokum skal það tekið fram, að nefndin hefir samið áætlun þá fyrir fyrirhugað strandferðaskip, sem hjer fylgir (fskj. III).

Alþingi, 2. janúar 1917.

Sig. Eggerz,
fundarstjóri samvinnunefndar og formaður Ed. nefndar.

Þórarinn Jónsson,
skrifari samvinnunefndar og formaður Nd. nefndar.

Þorsteinn M. Jónsson,
fundarskrifari Nd. nefndar og framsögumaður í málinu.

Guðjón Guðlaugsson,
framsögumaður málsins í Ed.

H. Steinsson,
fundarskrifari Ed. nefndar.

Magnús Pjetursson. B. R. Stefánsson. Guðm. Ólafsson.

Kristinn Danielsson. Benedikt Sveinsson.

Fylgiskjal I.

H/F. EIMSKIPAFJELAG ÍSLANDS.

Reykjavík 20. nóvember 1916.

Samkvæmt ósk skulum vjer hjer með tjá hinu háa stjórnarráði brjeflega það, sem vjer höfum þegar tjáð hæstvirtum ráðherra um aðstöðu fjelags vors til strandferða á komandi ári.

Strandferðafyrirkomulag það, sem nú er, samkvæmt samningi við landsstjórnina, dags. 26. janúar þ. á., hefir reynst að ýmsu leyti mjög óheppilegt. Að visu hefir það bætt úr sárustu þörfinni á strandferðum, en auðvitað ekki verið svipað því að koma að sömu notum sem strandferðir með sjerstöku skipi eða skipum. En aðalgallinn á núverandi fyrirkomulagi er sá, að skip fjelagsins, Gullfoss og Goðafoss, eru altöf stór og kostnaðarsöm til starfrækslu, til þess að þræða allar smáhafnir með ströndum fram, og því sjer fjelagið sjer ekki fært að semja um slíkar ferðir fyrir næsta ár.

Vjer sendum hjer með ferðaáætlun, sem samþykkt hefir verið fyrir fjelagið, fyrir næsta ár. Áætlun þessi sýnir, hvernig fjelagið muni haga ferðum skipa sinna án nokkurs strandferðastyrks. Eins og áætlunin ber með sjer, eru viðkomur nokkrum sinnum á vel flestum höfnum kringum land.

Nú er eigi annað fyrirsjáanlegt en að á næsta ári verði enn meiri skortur á farrými fyrir vörur frá útlöndum hingað til lands og hjeðan til útlanda heldur en verið hefir á þessu ári; hefir það þó verið mjög tilfinnanlegt þegar á þessu ári. Skip fjelagsins munu geta flutt að minsta kosti 4—5000 smálestum meira hvora leið að landinu til og frá með ferðum samkvæmt áætluninni en með ferðum eins og verið hefir á þessu ári.

Hins vegar litum vjer svo á, að nauðsynlegt sje að sjá landsmönnum fyrir strandferðum á næsta ári. Ef eitt hentugt skip væri haft *eingöngu* til strandferða mánuðina apríl—nóvember, mundi bætt úr þörfinni að mestu leyti, með tilliti til fjarðabáta og strandbáta fyrir minni svæði, sem verða í ferðum hjer við land á næsta ári. Eins og hinu háa stjórnarráði er kunnugt, er skipaverð svo afskaplega hátt, að Eimskipafjelaginu er með öllu ómögulegt að hugsa til skipasmiða fyrir strandferðir eða skipakaupa. Það hefir heldur ekki tekist að fá leigð skip til strandferða nema fyrir svo afarháa leigu, að hinu háa stjórnarráði hefir ekki þótt takandi í mál slík leiga.

Eftir að hafa ihugað mál þetta ítarlega, höfum vjer komist að þeirri niðurstöðu, að heppilegast væri eins og nú standa sakir, að landssjóður keypti nú flutningaskip, sem bæri 5—800 smálestir, með rúmi fyrir fáa farþega og

notaði það til strandferða mánuðina apríl—nóvbr., en til ferða milli landa hinn tíma ársins. Útgerðarstjórn skipsins mundi Eimskipafjelagið vilja taka að sjer, ef þess væri óskað, gegn borgun eftir reikningi og án þess að reikna sjer nokkurn hagnað af.

Þessa úrlausn teljum vjer að því leyti heppilegri en fyrirkomulag það, sem verið hefir í ár, að með því fá landsmenn *betri* strandferðir og *meiri* tryggingu fyrir nægu farrými fyrir flutninga að landinu og frá.

Virðingarfylst.

H/f. Eimskipafjelag Íslands.

Sveinn Björnsson,
p. t. formaður.

Jón Þorláksson,
p. t. ritari.

Til
stjórnarráðs Íslands.

Fylgiskjal II.

H/F. EIMSKIPAFJELAG ÍSLANDS.

Reykjavík 30. desember 1916.

Með brjefi, dags. 26. þ. m., hefir hin háttvirta nefnd óskað þess, að vjer ljetum í tje álit vort um það, hvort ekki mundi heppilegt framtíðarfyrirkomulag á strandferðum kringum Ísland, að minni bátar yrðu sem víðast hafðir til flutninga á fjörðum inni, á stærri eða minni svæðum eftir kringumstæðum, og einnig hvar vjer álitum brýnasta þörf á að koma fyrirkomulagi þessu sem fyrst í framkvæmd, og á hvern hátt.

Að því er snertir fyrra atriðið, þá leyfum vjer oss í öllum aðalatriðum að visa til: »Skýrsla og tillögur um samgöngumál á sjó«, frá samgöngumálaráðunautnum, dags. 6. júlí 1915, prentað sem fylgiskj. II. með nefndaráliti um strandferðir, þskj. 561 í Alþt. 1915. Þar er gerð grein fyrir flóa- og fjarðabátaferðum í sambandi við ferðaáætlun fyrir strandferðir með 2 strandbátum, en sú ferðaáætlun er prentuð sem fskj. IX. með nefndaráliti um strandferðir, þgskj. 364 í Alþt. 1914, og þá ferðaáætlun hefir stjórn Eimskipafjelagsins fallist á. Samgöngumálanefndir Alþingis 1915 hafa í öllum verulegum atriðum verið sammála tillögum samgöngumálaráðunautsins um þessar bátaferðir, að

því er sjeð verður, og þingið í heild sinni fallist á þær. Vjer treystum oss ekki til að rökstyðja breytingartillögur við þær, enda hyggjum vjer, að ekki sjeu fyrir hendi nein veruleg gögn í því máli, umfram þau, er þá voru, og að eðlilegast væri, að hið fyrirhugaða strandferðafyrirkomulag fengi að komast á og reynslan að sýna, hvernig því tekst að fullnægja samgöngubörfinni, áður en farið er að ákveða frekari fjarðabátaferðir þeim strandferðum til uppfyllingar.

Að því er snertir seinna atriðið, sem verður það, hvar vjer álitum brýnasta þörf slíkra bátaferða, á meðan bráðabirgðafyrirkomulag er á strandferðum, þannig, að þeim er haldið uppi með einu skipi, þá viljum vjer fyrst benda á, að nú er, það vjer best vitum, sjeð fyrir nær öllum þeim bátaferðum, sem samgöngumálaráðunauturinn taldi nauðsynlegar samhliða tveggja skipa strandferðum. En þá er eftir að athuga, hvort ekki muni vera brýn þörf á fleiri fjarðabátum á meðan strandferðunum er haldið uppi með einu skipi að eins.

Þar virðist oss helst geta verið að ræða um, að þörf væri á bát, sem gengi um Húnaflóa og til Ísafjarðar, og á Austfjarðabát, sem gengi lengst suður til Hornafjarðar. Vjer verðum að telja það æskilegt, að þessar bátaferðir gætu komist á, meðan strandferðir eru reknar með að eins einu skipi. Nákvæmar skýrslur um það, hversu mikið er flutningsmagnið handa slíkum bátum, getum vjer ekki gefið, en menn þeir í hinni háttvirtu nefnd, sem kunnugastir eru á þessum svæðum, hafa talið flutningsmagnið nægilegt. Auk þess er oss erfiðara en ella um ítarleg svör, vegna þess að útgerðarstjóri vor er ekki viðstaddur.

Að því er snertir það atriði, á hvern hátt slíkum bátaferðum ætti að koma í framkvæmd, þá er það álit vort, að þar sem naumast væri rjett að fastákveða nú þegar, að þessar bátaferðir skyldu haldast eftir að tvö strandferðaskip eru fengin, þá mundi vera öllu hentugra að leigja báta til ferðanna, ef kostur er, heldur en að kaupa þá.

Virðingarfylst,

f. h. stjórnar h/f Eimskipafélags Íslands.

Sveinn Björnsson.

Jón Þorláksson.

Til
samgöngumála-samvinnunefndar Alþingis.

Fylgiskjal III.**Strandferðir kringum Island 1917.**

Vestur um land.					Austur um land.				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	April	Júni	Ágúst	Sept.		Mai	Júli	Ágúst	Nóv.
Frá Reykjavík	16	8	8	22	Frá Reykjavík	12	9	24	1
— Búðum	16	8	...	22	— Keflavík	...	9	...	...
— Sandi	16	8	...	22	— Stokkseyri	...	...	...	...
— Ólafsvík	17	9	8	23	— Vestmannaeyjum	13	10	25	2
— Grundarfirði	...	9	...	23	— Vík	...	...	...	...
— Stykkishólmi	17	10	9	23	— Hornafirði	14	11	...	...
— Hvammsfirði	...	10	...	24	— Djúpavogi.....	15	12	26	4
— Flatey	18	11	...	24	— Breiðdalsvík.....	15	12	27	4
— Patreksfirði	18	11	...	25	— Stöðvarfirði	15	12	27	5
— Bildudal	19	12	...	25	— Fáskrúðsfirði	16	13	27	5
— Dýrafirði ..	19	12	...	25	— Reyðarfirði	16	13	28	6
— Öndurarfirði	19	12	...	26	— Eskifirði	17	13	28	6
— Bolungarvík	20	13	...	26	— Norðfirði	17	14	29	7
— Ísafirði	21	14	11	28	— Mjóafirði	17	14	29	7
— Norðurfirði	22	15	...	28	— Seyðisfirði	19	16	30	8
— Reykjafirði	22	...	...	29	— Loðmundarfirði..	19	...	...	...
— Steingrímsfirði ...	23	15	12	29	— Borgarfirði	19	16	30	9
— Bitrafirði	...	15	...	30	— Vopnafirði	20	17	31	9
— Borðeyri	23	16	...	30	— Bakkafrði	20	18	31	...
— Hvammstanga ...	24	16	12	Okt. 1	— Þórshöfn	21	18	31	10
— Blönduósi	25	17	12	1				Sept	
— Skagaströnd	25	17	...	2	— Raufarhöfn	21	18	1	11
— Kálfshamarsvík ..	25	17	...	2	— Kópaskeri	21	19	1	...
— Sauðárkróki	26	18	13	3	— Fjallahöfn	22	...	...	...
— Kolkuósi	...	18	...	3	— Húsavík	22	19	2	12
— Hofsósi	26	19	...	4	— Akureyri	24	21	4	15
— Haganesvík	26	19	...	4	— Dalvík	...	21	...	...
— Siglufirði	27	20	13	5	— Siglufirði	24	22	4	16
					— Haganesvík	...	22	...	...

Strandferðir kringum Ísland 1917 (frh.).

Vestur um land.					Austur um land.				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	April	Júni	Ágúst	Okt.		Mai	Júli	Sept.	Nóv.
Frá Dalvík	...	20	...	...	Frá Hofsósi	...	22	...	16
— Akureyri	29	22	15	7	— Kolkuósi	25	23	...	...
— Húsavík	29	22	15	7	— Sauðárkróki..	25	23	5	17
— Fjallahöfn	...	23	...	...	— Kálfshamarsvík..	25	24	...	...
— Kópaskeri	30	23	...	8	— Skagaströnd	26	24	...	18
— Raufarhöfn	...	23	...	8	— Blönduósi	26	25	7	18
— Þórshöfn	30	23	...	8	— Hvammstanga ...	27	25	8	19
— Bakkaflirði	30	24	...	9	— Borðeyri	27	26	8	20
	Mai				— Bitruflirði	...	26	...	20
— Vopnaflirði	1	24	16	9	— Steingrímsflirði ...	28	26	9	20
— Borgarflirði	1	25	16	11	— Reykjaflirði	28	27	9	...
— Loðmundarflirði..	...	25	...	...	— Norðurflirði	28	27	9	21
— Seyðisflirði	2	27	17	14	— Ísaflirði	30	29	10	23
— Mjóaflirði	2	27	...	14	— Bolungarvík	...	29	10	...
— Norðflirði	3	27	17	15	— Öfundarflirði	30	29	11	23
— Eskiflirði	3	28	17	15	— Dýrafirði	30	30	11	24
— Reyðarfirði	4	28	18	16	— Bildudal	31	30	12	24
— Fáskrúðsfirði ...	4	29	18	17	— Patreksfirði	31	30	13	25
— Stöðvarflirði	...	29	...	17		Júni			
— Breiðdalsvík	5	30	...	18	— Flatey	1	31	13	25
— Djúpavogi	5	30	18	18	— Hvammsflirði	...	31	...	26
		Júli				Ágúst			
— Hornaflirði	6	1	...	19	— Stykkishólmi	2	1	14	27
— Vík	...	2	...	...	— Grundarfirði	...	1	14	...
— Vestmannaeyjum	7	2	19	21	— Ólafsvík	2	1	15	27
— Stokkseyri	...	3	...	...	— Sandi	...	2	15	28
— Keflavík	...	...	...	22	— Búðum	...	2	16	...
Í Reykjavík	9	4	20	25	Í Reykjavík	5	3	18	30

Athugasemdir.

1. 12. apríl og 26. október fer skipið frá Reykjavík til Borgarness um Akranes og sömu leið til baka.

2. Burtfarartími skipsins frá Reykjavík er kl. 9 árdegis. Frá öðrum viðkomu-
stöðum fer skipið svo fljótt, sem því verður við komið, þó ekki fyr en í
áætluninni er ákveðið; en þó að það tefjist svo, að það geti ekki fylgt áætlun,
þá ber útgerðin enga ábyrgð á því.
3. Í öllum ferðum frá Reykjavík austur um land kemur skipið við á Stokks-
eyri og í Vik, þegar veður leyfir og sagt hefir verið til um nægan farm, en
vörur til þessara hafna verða settar upp í Vestmannaeyjum, ef afgreiðsla
getur ekki farið fram vegna veðurs eða sjávangangs. Vörur til annara hafna,
sem eigi kynnu að nást í land af sömu ástæðu, verða fluttar til einhverrar
næstu hafnar, þar sem best hentar að dómi skipstjórans. Sömu forlögum
verða farþegar að sæta, ef þeir komast ekki í land þar sem þeir ætluðu sjer.
Um endurgreiðslu á farm- eða fargjöldum, þegar svona vill til, getur ekki
verið að ræða.

(A. VI, 2.)

Ed.

58. Nefndarálit

um frumvarp til laga um þyngd bakarabrauða.

Frá allsherjarnefndinni.

Eins og sjest á athugasemdum við lagafrumvarp þetta og fylgiskjöllum
þeim, sem prentuð eru aftan við þær, voru gefin út bráðabirgðalög um
þyngd bakarabrauða 16. nóv. 1916, eftir málaleitun frá bæjarstjórn Reykja-
vikur, og er það fært til sem aðalástæða fyrir lögum þessum, að bakarabrauð
sjeu mjög misjöfn að þyngd, þó sama gjald sje tekið fyrir, og jafnvel gengið
út frá, að þyngd þeirra sje ákveðin af venju, sjerstaklega rúgbrauða í
Reykjavík.

Nefndin verður að fallast á þessa ástæðu, og vill leggja til, að háttv.
deild samþykki frumvarpið, að eins með þeirri breytingu, að samþykktir eftir
þvi sjeu staðfestar af stjórnarráðinu, svo samræmi náist og hæfilegt eftirlit
sje haft með sveitar- og bæjarstjórnnum í þessu tilliti.

Breytingartillögur nefndarinnar að öðru leyti miða að eins til þess að
gera ákvæði frumvarpsins gleggri, og verður gerð grein fyrir þeim í fram-
sögunni.

Alþingi, 3. janúar 1917.

Karl Einarsson, H. Hafstein.
form., ritari og framsögumaður.

Jóh. Jóhannesson.

BREYTINGARTILLÖGUR:

1. A eftir 1. gr. komi ný grein, sem verður 2. gr., svo hljóðandi:
Samþyktir eftir lögum þessum öðlast ekki gildi fyr en stjórnarráðið hefir staðfest þær, og skulu birtar í B-deild Stjórnartíðindanna.
2. Við 2. gr.
 - a) Í stað orðanna »má ákveða« komi:
má meðal annars ákveða.
 - b) Í stað orðanna: »hlutaðeigandi bæjarsjóðs og sveitarsjóðs« komi:
bæjar- eða sveitarsjóðs, þar sem brotið er framið.
 - c) Í stað orðanna: »brotum skal farið« komi:
brotum gegn samþykkt eftir lögum þessum skal farið.
3. 3. gr. verður 4. gr.

(C. VI, 5.)

Ed.**59. Tillaga**

til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar.

(Eftir síðari umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafnarstaða og lendinga, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnarverkfræðing rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, svo og í Vík í Mýrdal eða við Dyrhólaey og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Þaralátursfirði, og útvega kostnaðaráætlun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(A. IV, 2).

Ed.**60. Nefndarálit**

um frv. til laga um heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka sedlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

Nefndin hefir athugað málefni þetta eftir föngum og sannfærst um, að þörf landsins á gjaldmiðli hafi reynst svo miklu meiri eftir að heimsstyrjöldin

hófst heldur en unt var að gera ráð fyrir á síðasta þingi, að nauðsynlegt hafi verið að gefa út bráðabirgðalög þau, sem út hafa verið gefin til að bæta úr þessu, og gengur nefndin að því visu, að sú þörf muni ekki minka á nýbyrjuðu ári. Hún vill því leggja það til, að frumvarpið verði samþykkt, eftir atvikum með þeirri breytingu einni, að bætt verði við það ákvæði um, að lögin gildi ekki lengur heldur en heimild sú, sem landsstjórninni er veitt með lögum nr. 11, frá 9. september 1915, þannig, að þau falli úr gildi 1. desember 1917. Hins vegar gerir nefndin ráð fyrir því, að bankafyrirkomulagið í heild sinni og ákvæðin um seðlaútgáfumagn Íslandsbanka sjerstaklega verði tekið til rækilegrar ihugunar á næsta reglulegu Alþingi á komandi sumri, og að landsstjórnin sjái um, að þá liggi fyrir þinginu nægileg skilríki til þess að útkljá það endanlega.

Vér viljum því nú að eins koma fram með þá

BREYTINGARTILLÖGU:

Að aftan við 3. gr. frv. bætist:
og gilda til 1. desember 1917.

Allsherjarnefnd efri deildar Alþingis, 3. janúar 1917.

Karl Einarsson,
formaður
(með fyrirvara).

H. Hafstein,
skrifari og framsögumaður.

Jóh. Jóhannesson.

(C. IX, 1.)

Nd.

61. Tillaga

til þingsályktunar um styrkveitingu til íslenskrar þýðingar á Goethes Faust.

Flutningsmenn: Skúli S. Thoroddsen. Einar Arnórsson. Gisli Sveinsson.
Bened. Sveinsson. Magnús Pjetursson. Magnús Guðmundsson.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á stjórnina að veita af fje því, sem í fjárlögunum 1916—1917 15. gr. 20. tölulið greinir, 1200 kr. yfirstandandi ár til Bjarna háskólakennara Jónssonar frá Vogu, til þess að halda áfram íslenskri þýðingu á Goethes Faust.

(C. X, 1).

Nd.**62. Tillaga**

til þingsályktunar um skipun bankastjórnar.

Flutningsmenn: Matth. Ólafsson, Gisli Sveinsson, Þórarinn Jónsson,
B. R. Stefánsson.

Alþingi ályktar, að skora á landsstjórnina, að hún við skipun banka-
stjórnar Landsbanka Íslands setji þau skilyrði, að bankastjórnarnir taki eigi
opinberan þátt í stjórnmalum.

(C. XI, 1.)

Nd.**63. Tillaga**

til þingsályktunar um rjett landssjóðs til fossa o. fl. í afrjettum.

Flutningsmaður: Gisli Sveinsson.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að gæta hags-
muna þjóðfjeldsins og rjettar landssjóðs til fossa og annara verðmæta í al-
menningum landsins og í afrjettum, þeim er eigi heyra til neinni ákveðinni
jörð einstakra manna eða sveitarfjeldaga, með því

1. að komast að ábyggilegri niðurstöðu um það, hve langt yfirráðarjettur
sýslu- og hreppafjeldaga yfir afrjettunum nái samkvæmt þeim notum, er
tíðkast hafa frá fornu fari (svo sem upprekstur, beit, fjallagrös, rótargröft-
ur, skógarhögg, veiði), og gefa síðan hlutaðeigendum það til vitundar.
2. að láta fram fara rifting á öllum samningum, er sýslur eða hreppar kunna
að hafa gert við einstaka menn eða fjelög og í bága koma við rjett lands-
sjóðs.

(C. XII, 1.)

Nd.**64. Tillaga**

til þingsályktunar um einkasölu landssjóðs á steinolíu.

Frá fjárhagsnefndinni.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að rannsaka

málið um einkasölu landssjóðs á steinolíu, og undirbúa það eftir föngum til meðferðar á næsta þingi.

(C. XIII, 1.)

Nd.

65. Tillaga

til þingsályktunar um heimild handa stjórninni til þess að lána mönnum fje til garðræktar.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogu.

Alþingi ályktar, að heimila stjórninni að lána fje þeim mönnum, er vilja gera matjurtagarða, með þessum takmörkunum:

- a. Lánsheimild þessi stendur meðan ófriðurinn stendur.
- b. Lánin skulu vaxtalaus fyrstu tvö árin, en síðan eigi hærri vextir en 5%, og eigi krafid, að borgað verði á skemri tíma en 10 árum.
- c. Eigi má lána fje til matjurtagarðs, sem minni er en 200 ferhyrningsstíkur (m^2), og skal sami maður sem garðinn gerir hafa vermireit samhliða.
- d. Yfirumsjón framkvæmda í þessu efni skal falin Einari garðyrkjumanni Helgasyni, gegn sómasamlegum launum.

Á stæður:

1. Siglingar að landinu og frá geta stöðvast og matvöruflutningar. Er því nauðsyn að hafa sem mestan jarðargróður til manneldis.
2. Margir munu varbúnir við að gera slíka garða, og því mun nauðsynlegt að hjálpa þeim með hagfeldum lánum.

(C. VI, 6.)

Ed.

66. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar.

Flutningsmaður: Guðjón Guðlaugsson.

Á eftir »Paralátursfirði« komi:
og Kollafirði í Strandasýslu.

(A. III, 3.)

Ed.**67. Frumvarp**

til laga um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins.

(Eftir 3. umr. i Nd.).

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að setja með reglugjörð eða reglugjörðum þau ákvæði um verslun og siglingar til og frá landinu, er nauðsynleg þykja til þess að tryggja aðflutninga til þess. Í reglugjörð má ákveða sektir fyrir brot á henni og meðferð mála út af brotum gegn henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. III, 4.)

Ed.**68. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum nr. 40, 2. nóvember 1914, um heimild fyrir landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán h.f. Eimskipafjelags Íslands.

(Eftir 3. umr. i Nd.).

Greinin orðist svo:

Landsstjórninni veitist heimild til þess að ábyrgjast greiðslu á $\frac{1}{4}$ hluta veðláns, að upphæð alt að 600,000 kr., sem h.f. Eimskipafjelag Íslands tekur í erlendum eða innlendum banka eða bönkum, með fyrsta veðrjetti í tveim skipum, sem landsstjórnin og bankinn eða bankarnir taka gild sem veð. Lán-ið endurborgist á eigi lengri tíma en 12 árum, með jöfnum árlegum afborgunum.

(A. V, 3.)

Nd.**69. Frumvarp**

til laga um heimild handa ráðherra Íslands til ákvörðunar sjerstaks tíma-reiknings.

(Eftir 3. umr. i Ed.).

1. gr.

Ráðherra Íslands heimilast að ákveða með reglugjörð breytingu á tíma-

reikningi á Íslandi þannig, að klukkan verði færð fram um alt að $1\frac{1}{2}$ klukkustund frá svonefndum íslenskum meðaltíma og verði þá 1 klukkustund og 58 mínútum á undan miðtíma Reykjavíkur.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(C. IV, 3).

Nd.

70. Þingsályktun

um lánsstofnun fyrir landbúnaðinn.

(Samþykkt í Nd. 4. jan. 1917).

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að athuga, hvort eigi sje tiltækilegt að koma á fót hið allra fyrsta lánsstofnun, er einvörðungu veiti hentug lán til ræktunarfyrirtækja og jarðabóta, og ef svo reynist, að leggja þá fyrir næsta reglulegt þing frumvarp til laga um slíka lánsstofnun.

(C. VII, 2.)

Nd.

71. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um kolarannsókn og kolavinslu (þgskj. 43),

Flutningsmenn: Stefán Stefánsson og Einar Árnason.

1. liður orðist þannig:

1. Að skora á landsstjórnina að fá þegar áreiðanlega sjerfræðinga til að rannsaka sem flesta kolafundi í landinu, gæði kolanna, vinsluskilyrði og flutninga.

(C. XIV, 1.)

Nd.

72. Tillaga

til þingsályktunar um skipun landsbankastjórnarinnar.

Flutningsmenn: Þorsteinn M. Jónsson, Sveinn Ólafsson, Björn R. Stefánsson og Bjarni Jónsson.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að sjá um það, ef breyting verður á skipun landsbankastjórnarinnar, að þeir einir verði látnir

skipa bankastjórnina, er reynslu og þekkingu hafa á aðalatvinnuvegum landsins, og að stöður þessar verði veittar með hliðsjón af tillögum frá Búnaðarfélagi Íslands, Fiskveiðafélagi Íslands og stjórn samvinnufélaganna.

(C. XV, 1.)

Ed.

73. Tillaga

til þingsályktunar um lánveiting til raflýsingar á Ísafirði.

Flutningsmaður: Magnús Torfason.

Alþingi ályktar, að skora á landsstjórnina að lána Ísafirði 100.000 kr. úr viðlagasjóði til raflýsingar. Lánið ávaxlast með 5% og endurgreiðist með jöfnum afbörgunum á 20 árum.

Ástæður:

Í núgildandi fjárlögum er lánsheimild til þessa fyrirtækis, en talsvert lægri. Síðan hefir nákvæm áætlun sýnt, að stöðin kostar helmingi meira (ö: 200.000 kr.) en þá var ráð gert fyrir, enda er hún mun stærri, sakir þess að ætlast er til, að Hnifsdalur noti hana líka. Verði ekki undið að framkvæmd þessarar raflýsingar á næsta sumri, telur verkfræðingur að þá verði að fresta því um 3 ár.

(C. XVI, 1.)

Nd.

74. Tillaga

til þingsályktunar um heimild fyrir landsstjórnina að verja 4000 kr. til Langa-dalsvegar í Húnavatnssýslu á næsta sumri.

Flutningsmaður: Þórarinn Jónsson.

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að verja 4000 kr. til Langa-dalsvegar í Húnavatnssýslu á næsta sumri af þeim 7500 kr., sem í gildandi fjárlögum eru veittar til bryggjugerðar á Blönduósi, ef fjeð verður ekki notað í hinum ákveðna tilgangi.

þessa til athugunar og samþykkti í einu hljóði, eftir að hafa heyrt tillögu landsverkfræðings um málið, að mæla með því, að hún fengi fram að ganga.

Alþingi, 4. jan. 1917.

Björn Kristjánsson.

Gísli Sveinsson.

(B. I, 2)

Nd.

75. Nefndarálit

um frumv. til laga um breyting og viðauka við lög um mæling á túnunum og matjurtagörðum, nr. 58, 3. nóv. 1915.

Frá landbúnaðarnefndinni.

Breytingar þær, er frumvarpið flytur á tünamælingalögunum, eru þær: Að ummálsdrættir skuli gerðir eftir mælikvarðanum 1 : 1000, ef hann rúmast á örkinni, en ella 1 : 2000, svo sem lögin mæla fyrir, og

að sá hluti mælingarkostnaðarins, er hreppsnefndir jafna niður, samkvæmt lögunum, á býli, sem metin eru til dýrleika, sje að eins farið eftir tölu býla, hvort sem þau eru metin til dýrleika eður ekki.

Hvað fyrri breytinguna snertir, þá lítur nefndin svo á, að tvens konar mælikvarði sje fremur óviðfeldinn á öldungis samskonar starfi og því ákjósanlegast, að allir ummálsdrættirnir sjeu með öllu eins, hvað stærðar hlutföll snertir, enda meira um vert að vita hina rjettu stærð ræktaðs lands en hitt, að fá ummálsdrættina stóra.

Stðari breytingin virðist óþörf, meðal annars af því, að venjulegast munu þær jarðir, sem skifting hefir átt sjer stað á í fleiri býli, vera hærri að hundraðatali en algengt er um jarðir, og þar af leiðandi falla meira gjald á þær fyrir mælinguna, að þeim hluta, er legst á eftir hundraðatölu. En á hina hliðina ekki ólíklegt, að mælingamenn freistuðust til að krefjast meiri borgunar, yrði fylgt þeirri reglu, að sjerstakt gjald kæmi fyrir hvert býli, hve lítillfjörleg mæling, sem ætti sjer stað.

Það ákvæði laganna, að jafna megi niður sem mælingarkostnaði 10 kr. á hvert býli, sem metið er til dýrleika, og sama upphæð leggist þá einnig á eftir hundraðatali jarðanna, auk 3 kr. úr landssjóði fyrir hvert býli, sem metið er til dýrleika, eða alt að 23 kr., virðist bæði svo ljóst og vel í lagt, að breyting sje ekki nauðsynleg.

Er það því tillaga nefndarinnar, að frumvarpið sje felt.

Stefán Stefánsson,
formaður,
ritari og framsögumaður.

Einar Arnason.

Jón Jónsson.

Pjetur Þórðarson.

Einar Jónsson.

(A. VI, 3.)

Ed.**76. Frumvarp**

til laga um þyngd bakarabrauða.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sínum kaupstað eða sveit, og skal bókurum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga en ákveðinn verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal það ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 2% ljettari eða þyngri en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn að eins vera 1%.

2. gr.

Samþykktir eftir lögum þessum öðlast ekki gildi fyrir en stjórnarráðið hefir staðfest þær, og skulu þær birtar í B-deild Stjórnartíðindanna.

3. gr.

Í samþykktum þeim, er settar verða samkvæmt lögum þessum, má meðal annars ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í bæjar- eða sveitarsjóð, þar sem brotið er framið.

Með mál út af brotum gegn samþykkt eftir lögum þessum skal farið sem með opinber lögreglumál.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. X, 2.)

Nd.**77. Nefndarállt**

um frv. til laga um breyting á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915.

Frá landbúnaðarnefndinni.

Nefndin ræddi málið á fjórum fundum. Fjelst hún á frumvarpið í aðalatriðum, en gerði við það nokkrar smábreytingar og bætti við nýjum. Gerð verður grein fyrir breytingartillögunum í framsögu málsins. Leggur nefndin til, að frv. verði samþykkt með þessum

BREYTINGUM:

1. Við 1. gr.

Í stað orðanna »nema lagðar sje nú að fullu og öllu undir aðra jörð« komi:

nema lagðar sje að fullu og öllu undir aðra jörð, þegar mat fer fram.

2. Við 2. gr.

a. 9. gr. laganna orðist þannig:

Til ábúðarskatts skulu hverjar 150 kr. í matsverði jarða og jarðarhúsa jafngilda einu hundraði á landsvisu. Þó er undanskilið ábúðarskatti:

1. Umbætur, aðrar en á húsum, og mannvirki síðustu 10 ára, sem metin eru sjer.

2. Verð jarðarhúsa, sem kann að fara fram úr helmingi af matsverði jarðarinnar, án umbóta og mannvirkja, sem sjer eru metin.

3. Hús þau, sem á jörðu standa, og eru annara eign en jarðeiganda.

Húsaskattur af skattskyldum húsum skal tekinn af matsverði húsa, að viðbæltu matsverði þeirra lóða eða lóðarjettinda, er hverri hús eign fylgir.

b. Á eftir 2. gr. komi ný grein, er verði 3. gr., svohljóðandi:

Síðari málsgrein 12. gr. laganna orðist svo:

Fasteignamatsnefndarmenn og yfirmatsnefndarmenn fá í fæðispeninga og ferðakostnað 6 kr. fyrir hvern dag, sem þeir gegna nefndarstörfum.

3. Við 3. gr.

Á eftir henni komi ný grein, er verði 4. gr., svo hljóðandi:

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu, skal fella texta þeirra í meginmál laga nr. 22, 3. nóv. 1915, og getur konungur gefið út lögin þannig breytt sem lög um fasteignamat.

Alþingi, 5. jan. 1917.

Stefán Stefánsson,
formaður
(með fyrirvara).

Jón Jónsson,
skrifari og framsögumaður.

Þjetur Þórðarson.

Einar Jónsson.

Einar Árnason
(með fyrirvara).

(B. XVII, 1.)

Nd.**78. Frumvarp**

til laga um lýsismat.

Flutningsmenn: Benedikt Sveinsson og Sveinn Ólafsson.

1. gr.

Allir þeir, sem lýsi selja eða senda úr landi, frá löggiltum kaupsþingi, skulu eiga kost á að fá það flokkað og metið af lögskipuðum matsmönnum.

2. gr.

Yfirfiskimatsmenn og fiskimatsmenn á hverjum stað skulu hafa lýsismat á hendi, en áhöld til lýsissóknar og merkingar leggur landsstjórnin til.

Hverri lýsissendingu, sem merkt er og metin eftir lögum þessum, skal fylgja sýnishorn í prófglösum af lýsistegundunum, með samskonar merkingu og lýsisláti hafa. Prófglösin leggur útflytjandi til.

Vottorð skulu yfirmatsmenn jafnan gefa um skoðunina, og eru þau lögfull sönnun þess, að lýsið sé rjettilega flokkað og merkt.

3. gr.

Kostnaður við lýsismat greiðist af útflytjendum, eftir sömu reglum sem kostnaður við fiskimat. En nánari reglur um tilhögun matsins, flokkun og merkingu lýsisins ákveður stjórnarráðið eftir tillögum Fiskifjelags Íslands.

Ástæður fyrir frumvarpi þessu:

Reynst hefir ókleift að selja útlendum heildkaupamönnum lýsi á skipsfjöllum (fob) undanfarin ár og hefir það spilt fyrir lýsissölu. Til þess að bæta úr þessu og liðka sölu er farið fram á lýsismat.

(C. VII, 3.)

Nd.**79. Nefndarálit**

um tillögu til þingsályktunar um kolarannsókn og kolavinslu.

Frá fjárhagsnefnd.

Nefndin er yfirleitt samþykkt þessari tillögu, með breytingartill. á þingskjal 71, samkvæmt því, sem nánara verður gerð grein fyrir í framsögu.

Mælir hún því með því, að tillagan gangi fram.

Alþingi, 6. jan. 1917.

Þorleifur Jónsson,
formaður.

Þjetur Jónsson,
framsögum.

Einar Arnason.

Stefán Stefánsson.

Skúli S. Thoroddsen.

(B. IX, 2.)

Ed.

80. Frumvarp

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til ýmsra ráðstafana út af Norður-álfuófriðnum.

(Eftir 3. umr. i Nd.).

1. gr.

Meðan Norðurálfuófriðurinn stendur, heimilast landsstjórninni að gera ráðstafanir þær, til að tryggja landið gegn afleiðingum af honum, er segir í lögum þessum.

2. gr.

Landsstjórninni heimilast, ef þörf gerist:

1. Að kaupa frá útlöndum fyrir landssjóðs hönd hæfilegar birgðir af nauðsynjavöru, svo sem korni, kolum, salti, steinolíu, vjelaolíu, veiðarfærum, læknislyfjum o. s. frv.
2. Að verja til slíkra kaupa handbæru fje landssjóðs, er hann má missa frá öðrum lögmaeltum útgjöldum.
3. Enn fremur að taka lán, eftir því sem nauðsyn krefur, til slíkra kaupa.
4. Loks að taka í sínar hendur alla verslun, ef á þarf að halda, á einstökum vörutegundum, innlendum eða útlendum.

Landsstjórnin hlutast til um eftir megni, að vöruforði sá, er hún kaupir samkvæmt ákvæðum laga þessara, komi hinum ýmsu hjeruðum landsins að sem jöfnustum notum eða eftir sjerstöku þörfum á hverjum stað, og heimilast landsstjórninni að veita þeim, sem búa utan Reykjavíkur, sanngjarna ívilnun eða uppbót á kostnaði við að senda vöruna milli hafna eða staða umhverfis landið.

3. gr.

Landsstjórninni er og heimilt að leggja bann, að einhverju leyti eða öllu, við útflutningi eða sölu úr landi á aðfluttum vörum, ef slíkt skyldi reynast nauðsynlegt. Þó er heimilt að birgja upp skip, er sigla frá Íslandi, til

næstu erlendrar hafnar, sem það ætlar að koma á, svo og fiskiskip, meðan þau stunda fiskveiðar við Ísland.

Á sama hátt heimilast landsstjórninni að leggja bann við útflutningi íslenskra matvæla, ef ástæða er til að óttast matvælskort í landinu.

Bannað er að flytja út úr landinu mör og tólg.

Enn fremur má landsstjórnin, ef almenningsþörf í einhverju bygðarlagi eða í landinu í heild sinni krefur, taka eignarnámi matvæli og eldsneyti hjá kaupmönnum, framleiðendum eða öðrum, gegn fullu endurgjaldi.

Enn fremur heimilast landsstjórninni að leggja bann við tilbúningi verslunarvöru, sem nauðsynleg matvæli eru notuð til, án þess að verslunarvaran sjálf geti talist til nauðsynjavöru.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður, ef með þarf, með reglugerð eða reglugerðum, hvort, hvenær og hvernig gera skuli framangreindar ráðstafanir, þar á meðal hvernig ráðstafa skuli birgðum þeim, sem keyptar kunna að verða samkvæmt lögum þessum, eða teknar eignarnámi, og hvernig skuli selja þær. Má verja til þessa fje úr landssjóði, ef með þarf.

5. gr.

Refsingar fyrir brot gegn ráðstöfunum þeim, er landsstjórnin gerir með heimild í lögum þessum, ákveður landsstjórnin á þann hátt, sem henni þykir við eiga, um leið og hver ráðstöfun er gerð. Landsstjórnin getur krafist þess, að viðlögðum sektum, að einstakir menn eða fjelög gefi henni þær skýrslur um birgðir af vörum og um vörupörf, er henni þykir þurfa, til framkvæmdar ráðstöfunum þeim, sem heimilaðar eru í lögum þessum.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. VIII, 3.)

Ed.

St. Frumvarp

til laga um að landsstjórninni veitist heimild til að greiða styrk úr landssjóði til viðgerðar á sjógarðinum fyrir Einarshafnarlandi og Óseyrarness í Árnessýslu.

(Eftir 3. umr. i Nd.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að greiða úr landssjóði alt að 7000 krónum til þess að gera við sjógarðinn fyrir landi jarðanna Einarshafnar og

Oseyrarness í Arnessýslu, enda verði helmingur kostnaðar af verkinu greiddur annars staðar að og skal verkið framkvæmt undir eftirliti landsstjórnarinnar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(A. IV, 3.)

Ed.

82. Breytingartillaga

við frumv. til laga um heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Frá allsherjarnefndinni).

Í staðinn fyrir orðin »ráðherra Íslands« í fyrirsögninni og í 1. gr. frumvarpsins komi:

a) í fyrirsögninni:

»landsstjórnina«,

b) í 1. gr. frv.:

»landsstjórninni«.

(A. VI, 4).

Nd.

83. Frumvarp

til laga um þyngd bakarabrauða.

(Eftir 3. umr. í Ed.).

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sínum kaupstað eða sveit, og skal bökurum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga en ákveðinn verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal það ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 2% ljettari eða þyngri en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn aðeins vera 1%.

2. gr.

Samþyktir eftir lögum þessum öðlast ekki gildi fyrir en stjórnarráðið hefir staðfest þær, og skulu þær birtar í B-deild Stjórnartíðindanna.

3. gr.

Í samþyktum þeim, er settar verða samkvæmt lögum þessum, má meðal annars ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í bæjar- eða sveitarsjóð, þar sem brotið er framið.

Með mál út af brotum gegn samþykt eftir lögum þessum skal farið sem með opinber lögreglumál.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(A. IV, 4.)

Ed.

84. Frumvarp

til laga um heimild fyrir ráðherra Íslands til að leyfa Íslandsbanka að auka sedlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að auka sedlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftapörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi sedlaútgáfurjettar síns, að innleysa alla þá sedla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er seltur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

(A. I, 4).

Ed.**§5. Frumvarp**

til laga um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðuneyti Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

Við 1. gr. laga nr. 10, 8. sept. 1915, bætist:

Í reglugerð má ákveða sekt fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XVIII, 1.)

Nd.**§6. Frumvarp**

til laga um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og útlanda.

Frá samgöngumálanefndinni.

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip frá 1500 til 2000 smálestir að stærð til vöruflutninga milli Íslands og útlanda, og taka lán í því skyni, eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipsins skal veita í fjárlögunum, enda renni allar tekjur þess í landssjóð.

3. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipsins, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þess og útvegar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er skipið kemur á.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

5. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipsins og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir

marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæman reikning, með fylgiskjöllum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipsútgerðarinnar. Reikningur þessi skal endurskoðaður á skrifstofu þeirri í stjórnarráðinu, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikninginn.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Ástæður.

Þar sem velferð landsins er undir því komin, að nægur skipakostur sje til á þessum ófriðartímum, til þess að flytja lifsnauðsynjar til landsins og koma afurðum þess til útlanda, en vanhöld á skipum óvenju-mikil, þá þykir sjálfsagt að veita stjórninni heimild til þess að kaupa vöruflutningaskip, er hæft sje til Ameríkuferða.

Fjárveitinganefnd Nd. hafði í dag frumvarp þetta frá samgöngumálanefnd til athugunar og samþykki í e. hlj. að mæla með því.

Alþingi, 6. jan. 1917.

Gisli Sveinsson,
skrifari nefndarinnar.

(C. XVII, 1).

Nd.

87. Tillaga

til þingsályktunar um skaðabætur til farþeganna á Flóru í júlí 1916.

Frá fjárveitinganefndinni.

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða farþegum þeim, sem voru á Flóru í júlí 1916, þegar hún var hernúmin og flutt til Englands, sanngjarnar skaðabætur fyrir vinnutjón og annan kostnað, er af hernáminu leiddi.

(C. XV, 2).

Ed.**88. Nefndarállit**

um tillögu til þingsályktunar um lánveiting til raflýsingar á Ísafirði (þgskj. 73).

Framangreind tillaga hefir verið ihuguð af fjárveitinganefndinni, og þykir henni hlýða að koma fram með breytingu á sjálfri tillögunni og leggur til, að í stað þess að skora á landsstjórnina að lána fje í þessu skyni verði henni að eins veitt heimild til þess, eins og venja hefir verið. Einnig telur nefndin betur fara, að tilnefnd sje að eins viðbótarupphæð við lán það, sem stjórninni hefir verið heimilað í gildandi fjárlögum að veita Ísafjarðarkaupstað að láni til þessara framkvæmda, og telur nefndin eftir atvikum hæfilegt, að sú viðbótarlánsupphæð sje 45 þús. krónur.

Samkvæmt þessu leyfir nefndin sjer að koma með svo hljóðandi breytingartillögu við þingsályktunartillöguna:

»Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að lána Ísafjarðarkaupstað 45,000 krónur til raflýsingar, auk þeirra 45,000 króna, sem heimilt er að lána eftir núgildandi fjárlögum, og með sömu kjörum«.

Í fjárveitinganefnd efri deildar Alþingis, 6. jan. 1917.

Jóh. Jóhannesson.

Eggert Pálsson,
skrifari og framsögum.

M. J. Kristjánsson.

Hjörtur Snorrason.

Karl Einarsson.

(C. XVII, 2.)

Nd.**89. Nefndarállit**

um tillögu til þingsályktunar um skaðabætur til farþeganna á Flóru 1916.

Frá fjárveitinganefndinni.

Eimskipið Flóra fór frá Reykjavík þ. 8. júlí 1916 og ætlaði beina leið til Siglufjarðar og Akureyrar. Ef engin forföll hefðu komið fyrir, mundi skipið hafa komið til Siglufjarðar um 11. s. m. En í stað þess varð sá atburður, að skipið var hernumið og flutt til Englands. Varð sú afleiðingin, að skipið komst ekki til Siglufjarðar og Akureyrar fyr en 3. og 4. ág., eða rúmum 3 vikum síðar.

Farþegar á skipinu voru á annað hundrað, og allur fjöldinn af fólki þessu var fátækt verkafólk, sem var á leið til þess að leita sjer að atvinnu, sildarvinnu.

Það liggur því í augum uppi, að fólk þetta hefir beðið stórtjón af því að missa þannig þriggja vikna atvinnu. Ekki sist þar sem þessi tími var einmitt bestí sildveiðatíminn.

Fjárveitinganefndin áleit því skylt, og sóma landsins liggja við, að bæta þessu fólki *sem fyrst* upp tjón þetta. Og það því fremur, sem búast má við, að flest þetta fólk hafi átt og eigi afarerfitt með að komast áfram veturinn yfir nú í dýrtíðinni, þar sem það hefir mist margt sjálfsagt helming af sum-arkaupi sínu, og sumt ef til vill miklu meira.

Nefndin vill taka það fram, að þótt landssjóður nú í bráðina greiði þessar skaðabætur, þá telur hún sjálfsagt, að fje þetta fáist greitt aftur frá þeim, sem valdir voru að skaðanum.

Að minsta kosti vill nefndin *leggja áherslu* á, að stjórnin leggi alt kapp á að fá þetta fje greitt aftur frá rjettum málsaðila.

Hve háa upphæð muni þurfa til greiðslu þessarar, er ekki hægt að segja með vissu, en miklar líkur eru til, að hún fari ekki fram úr 20 þúsund-um króna. Eftir þeim gögnum, sem fyrir nefndinni lágu, eru komnar skaðabótakröfur frá 85 farþegum, ásamt reikningum yfir ýmsan annan kostnað en vinnutapið. Og nema þær kröfur samtals kr. 16076,13. En farþegar, sem ætluðu norður, auk hinna, sem til útlanda ætluðu, voru samtals 104, og eru því ekki enn komnar umsóknir frá öllum. En nefndin verður að telja sjálfsagt, að allir jafnt fái bættan skaða þann, er þeir biðu af hernáminu.

Að endingu vill nefndin geta þess, að skaðabótakröfur þær, sem fyrir nefndinni lágu, virðast mjög sanngjarnar, og álitur hún því óhætt að leggja þær til grundvallar fyrir þeim kröfum, sem síðar kunna að koma.

Alþingi, 6. jan. 1917.

Bjarni Jónsson,
frá Vog.

Gísli Sveinsson.
fundaskrifari.

Magnús Pjetursson,
ritari í málinu og framsögum.

Matthias Ólafsson.

Jón Jónsson.

(B. XIII, 2.)

Nd.

90. Rökstudd dagskrá

feld í Nd. 4. janúar.

Flutningsmaður: Sigurður Sigurðsson.

(Frv. til laga, er mæla svo fyrir, að verkamönnum landssjóðs skuli reikna kaup í landaurum, á þgskj. 44).

Í því trausti, að landsstjórnin athugi sjerstaklega, hvort eigi sje fært að

miða launagreiðslur landssjóðs við landauraverðlag, og skýra siðan Alþingi frá niðurstöðunni um það, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

(B. XIII, 3.)

Nd.

91. Rökstudd dagskrá

feld í Nd. 4. janúar.

Flutningsmaður: Einar Arnórsson, ráðherra.

(Frv. til laga, er mæla svo fyrir, að verkamönnum landssjóðs skuli reikna kaup í landaurum, á þgskj. 44).

Í því trausti, að landssjórnin taki til rækilegrar ihugunar, við væntanlegan undirbúning launamálsins fyrir Alþingi, hvort eigi sje fært og sjálfsagt, að miða launagreiðslu landssjóðs við landauraverðlag, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

(C. IX, 2).

Nd.

92. Rökstudd dagskrá

samþykkt í Nd. 6. janúar.

Flutningsm.: Einar Jónsson.

(Tillaga til þingsályktunar um styrkveitingu til islenskrar þýðingar á Goethes Faust, á þgskj. 61).

Með því að deildin treystir herra Bjarna Jónssyni til vandaðrar þýðingar á Goethes Faust, telur hún vist, að nefndin, sem gerir tillögur um úthlutun á fje því, sem hjer ræðir um, leggi til, að honum verði veittur sæmilegur styrkur til þýðingarinnar, án beinna afskifta þingsins, og tekur því fyrir næsta mál á dagskrá.

(C. XVIII, 1.)

Nð.**93. Tillaga**

til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

Frá fjárveitinganefndinni.

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtíðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hér segir:

1.	Þeim, er hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna	50%
2.	— — — — — 2500 —	40%
3.	— — — — — 3500 —	25%
4.	— — — — — 4500 —	5%

og skal reikna millibilin á milli þessara launahæða eftir líkingunni

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósenta.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti sínu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu og útreikning dýrtíðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtíðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjerstökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglingaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtíðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Landsstjórnin hlutist til um, að Landsbanki Íslands greiði gætlustjórum bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtíðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. XVIII, 2.)

Nd.**94. Nefndarálit**

um tillögu til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

Frá fjárveitinganefndinni.

Alþingi hafa borist umsóknir og umkvartanir frá því nær öllum embættis- og sýslunarmönnum landsins, þess efnis, að vegna hinnar ströngu dýrtiðar og hins gífurlega verðfalls peninga — en í þeim taka þeir laun sín — sjeu erfiðleikar á allri afkomu orðnir svo miklir, að eigi verði klofnir, nema veitt verði almenn uppbót öllum þeim, er laun taka úr landssjóði. Fjárveitinganefndin, er fengið hefir mál þetta til meðferðar, er á einu máli um það, að eigi verði hjá því komist að taka kröfur þessar, er hún telur rjettmætar, að einhverju leyti til greina, þar sem þjóðkunnugt er, að lífsnauðsynjar hafa, síðan er ófriðurinn byrjaði og dýrtiðin hófst, stigið í verði að stórmiklum mun, til jafnaðar, með vissu, um 70% eða meira. Allitarleg greinargerð þessa, og jafnframt ástæður fyrir óhjákvæmilegri dýrtiðaruppbót, felast í fylgiskjöllum þeim (II., III. og IV.), sem prentuð eru með nefndaráliti þessu, og getum vjer látið oss nægja að visa til þeirra hjer að lútandi.

Þótt nefndin hafi þannig fallist á rjettmæti þessara krafna og hina miklu þörf hjá öllum þorra starfsmanna landsins fyrir bráða hjálp, hefir hún þó ekki sjeð sjer fært að leggja til, að Alþingi veiti uppbót svo háa, sem krafist er, nje heldur öllum launamönnum jafnt.

Í fyrsta lagi er það tillaga nefndarinnar, að málið verði afgreitt á þessu aukapingi með *þingsályktun*, er heimili landsstjórninni að greiða starfsmönnum landsins ákveðna dýrtiðaruppbót fyrir árið sem leið, 1916, að eins, og gildi lögin frá þinginu 1915 áfram (l. nr. 23, 3. nóv. 1915), en nefndin ætlar reglulegu Alþingi í sumar að taka fullnaðarákvörðun um dýrtiðaruppbætur yfirleitt, á meðan þetta ástand rikir.

Í öðru lagi hefir nefndin ekki getað lagt til, að dýrtiðaruppbót yrði hærri en 50%, og þó að eins hjá þeim, sem lægst eru launaðir, og hámark launahæðar, er uppbót veitist af, setur hún 4500 kr. Er það ljóst, að hjer er ekki framkvæmt fult rjettlæti, en þó veittur styrkur dágóður, þeim einkum, sem líkur eru til að erfiðast eigi, en það eru láglaunamennirnir.

Þessa þingsályktun ber í raun rjettri að skoða sem viðbót við lögin frá 1915, að því er árið 1916 snertir, en frábrugðin er hún lögunum í því einkanlega, hve *miklu viðtækari* hún er. Samkvæmt henni eiga *allir* embættis- og sýslunarmenn landsins, undantekningarlaust, andlegir og veraldlegir, að fá uppbót á kaupí sínu, hvernig svo sem ástæður þeirra að öðru leyti eru, ef laun þeirra fara eigi fram úr hinu setta hámarki. Nefndin taldi alveg ógerlegt að skilja þar sauðina frá höfrunum, enda eigi sem rjettlátast. Allir kennarar við landsskólana og aðra skóla, er styrks njóta úr landssjóði, takast og með, þar

með svo sem allir barnakennarar. Virtist nefndinni eigi verða hjá þessu komi-
ist, þar sem þessir menn myndu enga uppbót fá annarsstaðar frá, en fjárhæð
sú, er til þessa gengi, skifti eigi allmiklu máli. — Hjer við skal þess getið, að
nefndin ætlast til, að þeir, sem gegna starfinu, verði uppbótarinnar aðnjótandi,
en eigi sá, er kynni að teljast fyrir stöðunni, er svo stendur á eins og t. d.
við Kennaraskólann, þar sem kennarastarfi dr. Björns Bjarnasonar gegna þeir
Sigurður magister Guðmundsson og Halldór kandidat Jónasson, samkvæmt
skýrslu skólastjóra, og ber þeim þá uppbótin af launum þeim, sem hann er
talinn fyrir.

Enn telur nefndin rjett, að undir uppbótarákvæði þingsályktunarinnar
komi starfsmenn þeirra fjelagsstofnana, er styrks njóta af landsfje, þar með
einkanlega átt við Búnaðarfjelag Íslands og búnaðarsamböndin, svo og Fiski-
fjelag Íslands. Og sjálfsagt er, að allir þeir njóti uppbótarinnar, er laun sín
taka úr landssjóði, þótt eigi sjeu þeir ráðnir af landsstjórninni beinlinis, svo
sem mun vera um landsfjehirði og skrifstofustjóra Alþingis.

Það rjettlætisverk hefir nefndin talið sjer skylt að framkvæma, að taka
með öðrum launamönnum, er dýrtiðaruppbót fá, alt eftirlaunafólk, enda verð-
ur eigi um of fjár að ræða til þessarar uppbótar. En styrkþegum landsins
eftir fjárlögum hefir nefndin ekki getað orðið ásátt um að ætla neina uppbót,
en telur fjárlagapingi næsta sumars skylt að gera einhverja ákvörðun um
þetta atriði. Til sama þings vill hún og að biði væntanlegar styrkuppþætur
allar til stofnana og rekstrar þeirra, og hefir því visað frá sjer um sinn öll-
um beiðnum um þetta, sem nefndinni hafa borist frá skólum o. s frv.

Annars gerir nefndin ráð fyrir, að sjálfstæðar stofnanir, eins og t. d.
Landsbankinn, verði eigi eftirbátar annara vinnuveitenda, en greiði starfs-
mönnum sínum uppþætur á kaupí a. m. k. í samræmi við ákvæði þau, er
landssjóð gilda, svo sem í framkvæmdinni mun hafa verið eftir uppbótarlög-
unum frá 1915. En nauðsyn hefir þó virst á því, að sjerstakt ákvæði væri um
þá sýslunarmenn bankans, sem eigi eru ráðnir af stjórn hans, á þann hátt,
sem síðasti liður þingsályktunarinnar greinir.

Ákvörðun dýrtiðaruppbótarinnar sýnir þingsályktunartillaga nefndar-
innar. Um útreikning hennar skal tekið fram, að nauðsynlegt hefir þótt að á-
kveða, í samræmi við lögin frá 1915, að aukatekjur embættismanns — eða
önnur hlunnindi — af embætti hans teljist með launum hans föstum, og eins
að saman sjeu lögð laun sama manns af landsfje fyrir fleiri starfa, og reiknast
uppbótin af því samantöldu. — Eins og reikningur dr. Ólafs Danielssonar,
sem prentaður er með nefndarálitinu sem fylgiskjal I, ber með sjer, þá ætlast
nefndin til, að jöfn fallandi sje á uppbótum af launahæðum þeim, sem á milli
eru hinna tilteknu upphæða, er uppbótarprósentan miðast við. Er sú niður-
jöfnun sanngjörnust.

Loks er þess að gæta, þegar litið er til fjárhæðar þeirrar, sem greiða
verður úr landssjóði í dýrtiðaruppbót samkvæmt þingsályktunartillögunni —
nákvæmlega er eigi kleift að reikna hana út um sinn, en líklega má áætla
hana eitthvað á 3ja hundrað þús. króna — að þar frá dregst þegar veitt upp-
bót fyrir liðið ár. eftir dýrtiðaruppbótarlögum frá 1915, hjá þeim embættis-
og sýslunarmönnum, er undir þau lög falla. Þar af leiðandi er viðbótarupp-

bótin* hjá þessum mönnum eigi sú, er hundraðstölur þingsályktunarinnar til-
visa, heldur allmiklu minni.

Að öðru leyti mun verða í framsögu málsins gerð nánari grein fyrir
áliti og tilætlun nefndarinnar um dýrtíðaruppbótarmálið, eftir því sem atvik
gefa tilefni til.

Alþingi, 6. jan. 1917.

Gisli Sveinsson, Matthias Ólafsson. Magnús Pjetursson.
skrifari og framsögumaður.

Bjarni Jónsson frá Vogu. Jón Jónsson.
(Með fyrirvara um styrkþega landssjóðs.). (Með fyrirvara).

Sigurður Sigurðsson.
(Með fyrirvara).

Fylgiskjal I.

A.

Ef gert er ráð fyrir því, að menn, sem hafa 1500 kr. í laun, skuli fá 50% uppbót, þeir, sem hafa 2500 kr., fái 40%, þeir, sem hafa 3500 kr., fái 25% og þeir, sem hafa 4500 kr., 5%, verður »skalin« *jafnastur* með því að reikna prósenturnar eftir líkingunni.

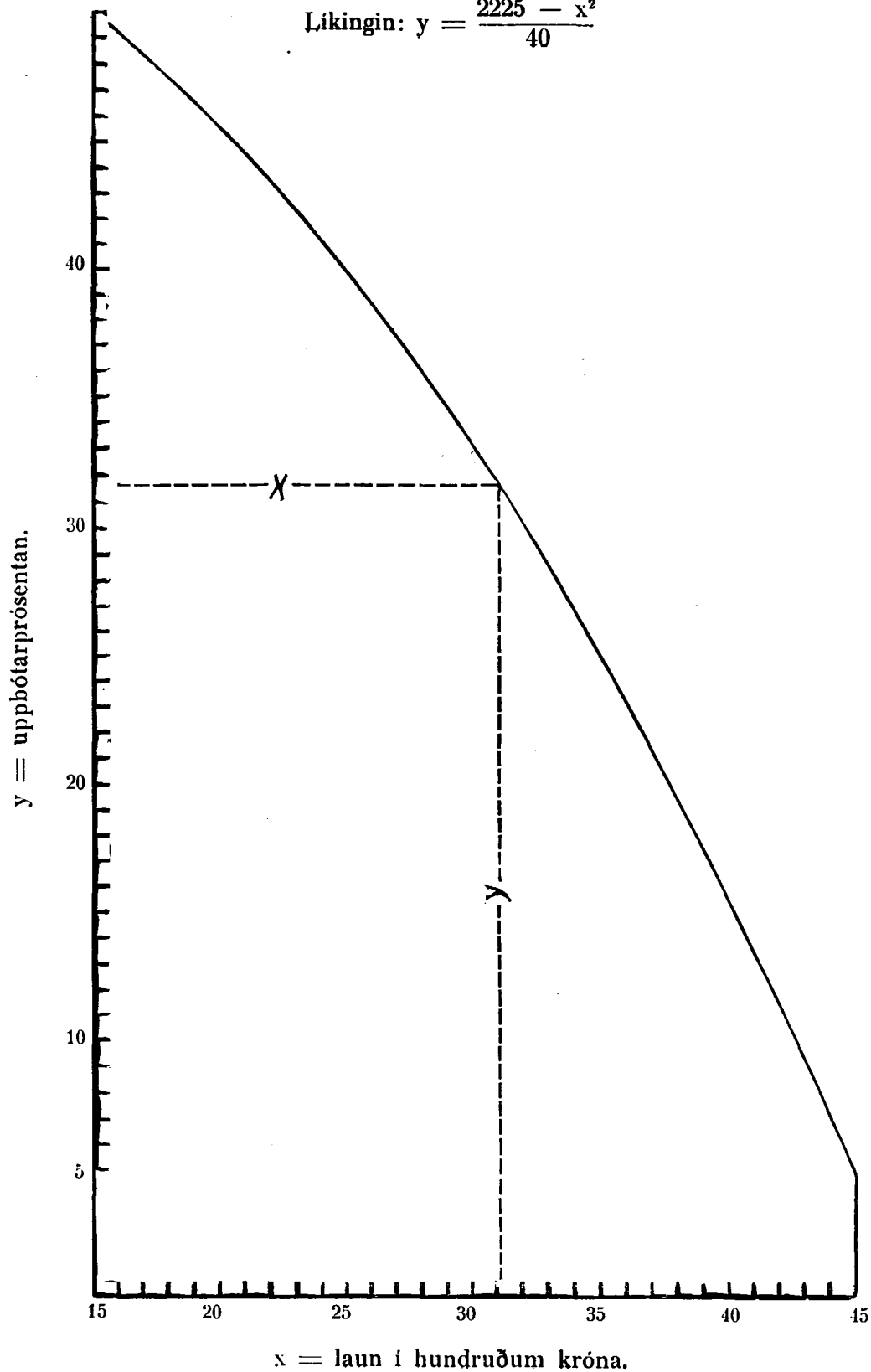
$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x þýðir hundradafjöldann, sem maðurinn hefir í laun, og y uppbót-arprósentuna. Hjer fylgir tafla yfir gildin á y , þegar x hefir gildin 15, 16, 17 45. Ennfremur boglina, sem sýnir, hvernig prósentan fellur jafnast með hækk-andi launum. Jeg læt þess getið, að sjálfsagt mundi hvorugan aðila draga það verulega, þó að tugabrotunum, fyrir einfaldleika sakir, væri slept.

x (hdr.)	y (%)	x (hdr.)	y (%)
15	50,000	30	33,125
16	49,225	31	31,600
17	48,400	32	30,025
18	47,525	33	28,400
19	46,600	34	26,725
20	45,625	35	25,000
21	44,600	36	23,225
22	43,525	37	21,400
23	42,400	38	19,525
24	41,225	39	17,600
25	40,000	40	15,625
26	38,725	41	13,600
27	37,400	42	11,525
28	36,025	43	9,400
29	34,600	44	7,225
		45	5,000

Ó. D.

$$\text{Líkingin: } y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

Fylgiskjal II.

Til ráðherra Íslands.

Um leið og jeg virðingarfylst er að senda ráðherranum ýms skjöl og símskeyti með öðru brjefi, skal jeg taka fram helstu ástæður fyrir 70% dýrtiðar-viðbótinni, sem farið er fram á.

Borgunin til daglaunamanna sýnir oftast, hve lífsnauðsynjar eru í háu verði; hún er svo lág, að ef þær hækka, hrökkva ekki sömu launin, sem áður hrukku; þá verður að hækka þau. Um þessi laun eru til ófullkomnar skýrslur (LHSk. 1912, bls. 400—404), en fullkomnari skýrslur veit jeg ekki hvar er að finna. Þar er sagt, að kaup daglaunamanna hafi verið 21—22 aurar um tímann 1898. Enn fremur að tímaborgun hafi verið 32—34 aurar 1912, og undanfarandi 5 ára meðaltal 1 eyri lægra. 1914 höfðu verkamenn fund í ágúst með vinnuveitendum í Reykjavík og fengu tímaborgunina færða upp í 40 aura um tímann. 1916 fengu þeir það hækkað upp í 45 aura um tímann, með töluverðum vildarkjörum fyrir aukavinnu, nætur- og sunnudagavinnu. Frá 1898—1916 hækkar tímaborgunin úr $21\frac{1}{4}$ upp í 45 aura eða um 105%, þótt ekkert tillit sje tekið til hærri borgunar fyrir sunnudagavinnu, yfirvinnu og næturvinnu.

Af verðhækkun á nauðsynjum er það í stuttu máli að segja, um leið og vitnað skal í LHSk. 1912, bls. 409—11, að til þess að kaupa almennar lífsnauðsynjar, sem fengust árið 1898 fyrir 1000 kr.

þurfti 1912 1450 —

í júní 1914 1650 —

og í okt. 1916 2350 —

Hækkunina frá 1912 til 1914 er jeg óvissari um en hinar. Alla þessa verðhækkun hafa embættismenn og starfsmenn mátt bera ár eftir ár, þeir sem lengi hafa verið í embættum eða lengi gegnt störfum. Þeir hafa árum saman orðið að minka kröfurnar til lífsgæða, þeir hafa árum saman orðið að reyna að fá sjer meiri og meiri aukatekjur, sem oftast reynist erfitt eða óvinnandi vegur, og þeir hafa að sjálfsgöðu orðið að taka lán, sem alltaf verður erfiðara og ómögulegra að borga aftur en áður var.

Síðasta Alþingi gaf út lög um verðhækkunartoll, sem stóð í nánu sambandi við dýrtiðaruppbót til embættis- og starfsmanna landssjóðsins. Framleiðendur, sem greitt hafa verðhækkunartollinn, heimta sumir, og það með gildum rökum, að mjer sýnist, að hann gangi til að bæta embættismönnum og starfsmönnum landssjóðs upp þann stórskaða, sem þeir biða af dýrtiðinni. Allar aðrar stjettir í landinu græða — sumir — stórfje, þeir menn, sem lifa á peningalaunum í þjónustu einstakra manna, fá yfir höfuð að tala orðalaust launabætur. Daglaunamenn hafa fengið minst 105% uppbót án

verkfalls, en með samtökum, en embættis- og starfsmannastjettin verður fátækari og fátækari með hverju ári. Þeirra kjör eru orðin mestu neyðarkjör, sem er þess tilfinnanlegra fyrir þá, sem þeir gátu gert sjer vonir um sömu lífskjör, sem betri hluti borgarastjettarinnar átti við að búa. Tveir sýslumenn hafa sagt við mig nýlega: Ef jeg ræki embættið með þeim kostnaði, sem þyrfti til að reka það vel, þá hefði jeg ekkert eftir handa mjer sjálfum til að lifa af. Krafan um að verðhækkunartollurinn gangi til þessa málefnis er mjög í augum uppi og sanngjörn. Árið 1915 innheimtist upp í verðhækkunartoll kr. 178.054.00
Til 1. des. 1916 voru greiddar í landssjóð upp í verðhækkunartoll — 434.733.00
Innheimt samtals til 1. desember kr. 612.787.00
Öll dýrtíðaruppbótin til 1. desember 1916 var — 17.981.00

Afgangs eftir . kr. 594.806.00

Dýrtíðaruppbótin frá Alþingi 1915 verður að líkindum árið 1917 kr. 17.200.00.

Verðhækkunartollurinn 1916 verður líklegast 650.000—700.000 kr., þegar búið er að flytja allar tollskyldar afurðir út, sem ekki verður fyr en á næsta ári. 6. des. var verið að skipa út 10.000 tunnum af sild á Akureyri. Við þann verðhækkunartoll, sem búið var að greiða 1. desember, má vænta að bætist enn á þessu ári nokkrir tugir þúsunda, auk þess sem kemur fyrst næsta ár.

Tekjur landssjóðs voru árið 1915 kr. 2831.000.00
Þær eru gerðar svo upp, að þær munu ekki breytast að neinum mun. Útgjöldin eru ekki gerð upp nákvæmlega enn þá, en sje greiðslunni til Landsbankans og upphæðum, sem gengið hafa úr landssjóði til verslunarinnar, haldið fyrir utan, munu þau verða hjer um bil. — 2428.000.00

Væntanlegur afgangur 1915 . kr. 403.000.00

Jeg veit, að það er ofsneamt að giska á, hvað tekjuafgangurinn 1916 muni verða, en hann ætti, eftir því sem mjer finst, að verða 700.000 kr. eða jafnvel meiri með þeim útflutningsprisum og útgjöldum, sem nú eru.

Í sjóði er nú þegar þetta er skrifað:

Hjá landsfjehirði kr. 100.000.00
— stjórnarráðinu — 280.000.00
í Landsbankanum — 34.000.00
- Íslandsbankanum — 400.000.00

Handbærir peningar í sjóði . kr. 814.000.00

Í svipinn á landssjóður úti í verslun landssjóðsins c. 430.000 kr., sem koma inn á sinum tíma og sem jafnframt mætti telja viðauka við sjóðinn.

Eins og tekjurnar 1915 eru 2 miljónum hærri en árstekjurnar voru fyrir 13 árum, eins er þessi peningaforði miklu hærri en nokkur landshöfðingi eða Íslandsráðherra á undan yður hefir getað gefið þinginu skýrslu um.

14. desember 1916.

Virðingarfylst

Indr. Einarsson.

Fylgiskjal III.

LANDLÆKNIRINN.

Reykjavík 6. des. 1916.

Hjer með leyfi jeg mjer alvarlega að vekja athygli hins háa stjórnarráðs á því, að launakjör lækna eru orðin öldungis óviðunandi, svo að til stórra vandræða horfir.

Með lögum 13. okt. 1899 voru stofnuð 42 læknishjeruð. Í læknaskipunarlögunum 16. nóv. 1907 urðu hjeruðin 43. Með lögum nr. 58, nr. 59 og nr. 60, 1909, var þremur hjeruðum bætt við, og loks því fjórða, með lögum nr. 40, 1911, svo að nú eru hjeruðin orðin 47. — Vegna landshátta tel jeg óráðlegt að fækka þeim aftur að nokkrum mun, tel t. d. ófært að leggja niður Öxarfjarðarhjerað, þó að það hafi nú komið til máls. Tel hins vegar mjög óráðlegt, vegna fólksfæðar, og líka óþarft, að fjölga hjeruðunum frekar en komið er. En jeg verð nú að krefjast þess, að því sé veitt full eftirtekt, að síðan 1899 og alt til þessa dags hafa *aldrei* fengist lækna- i öll læknahjeruð landsins; ávalt hafa einhver þeirra verið læknislaus, og stundum árum saman. Þetta er þeim mun athugaverðara, þegar þess er gætt, að öll önnur opinber störf hjer á landi hafa þó verið svo launuð, að þar er enginn hörgull á mönnum og hefir ekki verið, heldur þvert á móti, oftast margir um boðið, þegar eitthvað hefir losnað.

Þessi 17 ára staðfasta reynsla er augljós og óhrekjandi sönnun fyrir því, að læknaembættin eru yfirleitt stórum óaðgengilegri en allar aðrar opinberar sýslanir á landi hjer.

En nú tekur þó út yfir síðan styrjöldin hófst. Nú eru peningar fallnir í verði um fullan helming frá því sem var fyrir nokkrum árum. Má sjá órækar sannanir fyrir því í skýrslum hagstofunnar um peningaverð á öllum lífsnaðsynjum þá og nú.

Það má því með sanni segja og verður ekki með nokkru móti hrakið, að laun lækna hafa færst niður um fullan helming á fáum árum. Og sama er að segja um þá borgun, sem hjeraðslæknum er ætluð fyrir læknishjálp. Dýrtíðaruppbót síðasta Alþingis má heita einskis virði í hlutfalli við þessa gífurlegu launalækkun.

Nú er mjer að visu ljóst, að sama má segja um alla aðra embættismenn og starfsmenn þjóðarinnar, að laun þeirra hafa lækkað um helming sökum peningaverðfallsins.

En hve nær sem að því kemur, að þing og stjórn tekur sig til og bætir úr því harðrjetti, þá má ekki gleyma þessu, sem fyr var getið og fullsannað, að læknaastjettin er langverst sett.

Því er ekki að neita, að sum hjeraðslæknisembættin hafa verið all-lifvænleg fyrir duglega menn, en þó ekki svo, að nokkur hjeraðslæknir hafi borið líkt því eins mikið út býtum eins og t. d. þeir lögreglustjórar, sem mestar tekjur hafa af embættum sínum. En það mega þó allir vita, að undirbúningsnám lækna er lengra en lögræðinga, erfiðara og kostnaðarsamara. Og þess ber vel að gæta, að það er afskaplega ófrjáls og lýjandi staða að vera læknir í stóru hjeraði. Þess vegna endast lækna illa, eins hér sem í öðrum löndum.

Þegar ræða er um launakjör íslenskra embættismanna, þá tjáir ekki lengur að draga dul á það, að embættisaldur lækna er og verður jafnan miklum mun lægri en embættisaldur annara embættismanna, t. d. presta og sýslumanna. Þeim mun betur þarf að gera við lækna. Og þess vegna væri það t. d. afskaplega vanráðið að svifta hjeraðslækna eftirlaunarjetti, þeim hlunnindum, sem þó vafalaust einna helst hafa laðað menn að þessum ófrjálsu og illa launuðu embættum.

Jeg vjek að því, að sum hjeraðslæknisembættin hefðu verið lifvænleg. En hin eru þó miklu fleiri, sem ávalt hafa verið öldungis óboðleg mönnum, er þurfa jafnmikla og kostnaðarsama undirbúningsmentun. Sífelt hefi jeg orðið þess var á eftirlitsferðum mínum undanfarin ár, að ungir og duglegir hjeraðslæknar eru harðóánægðir með kjör sín, og iðrast þess, að hafa ekki valið sér annan atvinnuveg. Hver dugmikill hjeraðslæknir sjer nú hvívetna í kringum sig engu dugmeiri menn og miklu mentunarminni hafa margfalt meira upp úr atorku sinni en þeir geta nokkurn tíma gert sjer von um.

Þess vegna er það, að lækna-hjeruðin hafa ávalt einhver verið lækna-slaus.

Þess vegna er það, að margir duglegustu lækna-rnir, sem þjóðin hefir alið á síðari árum, hafa því miður ekki viljað líta við lækna-embættunum, heldur leitað sjer frjálsrar atvinnu við lækna-sstörf utanlands eða innan.

Þess vegna er og það, að ýmsir dugandi hjeraðslæknar hafa nú iðu-lega orð á því við mig, að þá langi til, þó hart sje, að stinga sinni kostbæru lækna-sment undir stól og leita sjer einhvern annar atvinnu, sem beri meiri arð en þessi vesölu embætti. Hverjum ungum og dugandi manni eru margir vegir færir. Núna í sumar hitti jeg t. d. á embættisferð minni ungan hjeraðslækna, dugandi mann, og var efst í honum að segja af sjer embættinu og fara að búa sveitabúi. Nokkrum dögum síðar kom jeg til annars efnismanns, sem farinn var að leggja stund á sjávarútveg, til þess að komast úr sultar-kröggum embættisins, og er jeg við því búinn, að hann — ungur og efnilegur hjeraðslæknir — losi sig þá og þegar úr arðlausu embættishafinu og gerist útvegsbóndi. Einn hjeraðslæknirinn, mjög merkur maður, segir líka í sim-skeyti til mín, dags. 28. f. m., að það sje »alt útlit fyrir, að hann neyðist til að leita sér arðvænlegri atvinnu, til þess að safna ekki stórskuldum«. Það sim-skeyti fylgir þessu brjefi ásamt fleirum, er síðar verður getið.

Nú er það kunnugra en frá þurfi að segja, að alþýða manna hefir sótt það mjög fast, að læknum yrði fjölgað sem mest, og er það eitt næg

sönnun fyrir því, að læknisþörfin er ein af brýnustu þörfum þjóðarinnar. En þeirri þörf er ekki fullnægt nema því að eins, að *nýttir* menn fáið í öll hjerads-læknisembæltin. Þess vegna *verður* að fara eftir þeirri reynslu, sem fengin er, þeirri staðföstu reynslu, að aldrei hafa fengist lækna-ir í öll hjeruðin, og mjög margir mestu dugnaðarmennirnir meðal ungra íslenskra lækna ekki viljað líta við neinu af þessum embættum. Það er eigi um að villast. Eigi að bæta úr læknabörf alþýðu manna, þá *verður* að bæta að stórum mun kjör hjeradslæknanna. Hver ráðdeildarsöm þjóð hagar launakjörum embættismanna sinna eftir *aðsókninni* að embættunum, gætir þess, að gera svo við hverja embættisstjett, að *nóg* fáið af *nýtum* mönnum, ekki þar fram yfir — það er óþarfi — en *því síður* þar undir, því að þá fast ekki nema ljelegir menn og helst til fáir, til stórbaga fyrir þjóðfelagið. Þess vegna verð jeg að taka hart á þessum viðurgerning við læknana. Jeg, sem á að bera umhyggju fyrir heilbrigði þjóðarinnar, verð fyrst og fremst — *þjóðarinnar vegna* — að krefjast þess, að embættislæknum sjeu boðin þau kjör, að *nógir* verði til af *nýtum* mönnum að sækja um þau embætti. Umbætur á kjörum hjeradslækna er blátt áfram *þjóðarnauðsyn* hjer á landi.

Kjör hjeradslækna má bæta á tvennan hátt. a) Með því að hækka föst laun þeirra. b) Með því að skapa þeim hærri borgun en nú gerist fyrir læknisferðir og læknisverk.

Þegar nú þess er gætt, að peningar eru óðum að falla í verði, þá er augljóst, að borgun til lækna fyrir ferðir og læknisverk (sbr. lög nr. 34, 1907, 5. gr., og gjaldskrá fyrir hjeradslækna, 14. febr. 1908) hefir *fallið í gildi* um helming á síðari árum. Lækna-ir nú í raun og veru ekki nema helmingsborgun fyrir störf sín á við það, sem þeim *ber*, rjett á lítið, samkvæmt gildandi lögum.

Af því, sem framan er sagt, er auðsætt, að lækna-ir mega alls ekki við slikum gifurlegum tekjumissi. Ber því brýna nauðsyn til að tvöfalda nú öll þau gjöld, sem nefnd voru fyrir ferðir og læknisverk. Það er alls engin hækkun frá því, sem ákveðið var 1907—1908, heldur blátt áfram *sjálfsögd leiðrjett-ing* vegna peningaverðfallsins.

Sama er að segja um föst laun læknanna. Þau voru ákveðin 1500 kr. 1907, en 1500 kr. þá voru, óhátt að segja, á við 3000 krónur nú.

Ef lækna-ir eiga að halda þeim launum, sem þeim, rjett á lítið, eru ætluð í núgildandi landslögum, þá verður nú að greiða þeim helmingi meira að *krónutali* en lög mæla fyrir. Og jeg get ekki betur sjeð en að þeir eigi fulla og rjettmæta heimtingu á því. Jeg fæ ekki sjeð, að það sje nokkur sanngirni í því að láta nú embættismenn í raun og sannleika lífa við helming þeirra launa, sem landslög hafa ætlað þeim, og jeg veit það um læknastjettina, að hún má alls ekki við svo stórkostlegum ójöfnuði.

Vegna alls hins mikla umtals um launakjör embættismanna, leyfi jeg mjer jafnframt að bera upp eina *almenna tillögu* í því vandamáli. Jeg hugsa sem svo. Ef launalög eru sett og peningar eftir nokkur ár stiga stórum í verði, þá fá embættismenn meira en lögin ætluðust til — lögin eru brotin; en falli peningar í verði að stórum mun, þá fá þeir miklu minni laun en lögin ætluðu þeim — lögin aftur brotin. Þess vegna legg jeg til — hvað sem öðru líður —

að sett sjeu *allsherjarlög* þess efnis, að 4. hvert ár¹⁾ skuli heimta af hagstofunni skýra grein fyrir verðmætisbreytingu gjaldgengrar myntar, og *leiðrjetta laun allra embættismanna* eftir því. Það er að *halda* launalög, en ekki að breyta þeim. Ef t. d. krónan í eitt skifti telst 20% verðmætari en það ár, er embættismanni voru lögákveðin laun, þá skal nú greiða honum 20% minna en lögin taka til. En hafi krónan lækkað í verði um 20%, þá skal hækka krónutal launanna að sama skapi.

Mjer hafa nú borist kröfur frá þeim hjeraðslæknum, núverandi og fyrverandi, sem landssiminn nær til, um 70% dýrtiðarviðbót við laun eða eftirlaun þeirra fyrir árið 1916.

Leyfi jeg mjer hjer með að senda hinu háa stjórnarráði þessi skjöl, brjef og símskeyti, 38 að tölu. Og jafnframt leyfi jeg mjer að sækja um sömu dýrtiðarviðbót við laun þeirra fáu hjeraðslækna, sem ekki hafa getað komið skeytum til min.

Það liggur í hlutarins eðli, að jeg tel mig sjálfan eiga heimtingu á samskonar leiðrjettingu á launum mínum, sem sje að minsta kosti 70% viðbót við þau að krónutali. — Það er satt og rjett frá sagt, að jeg, sem hef þungt heimili, get nú alls ekki lengur sjeð fyrir fjölskyldu minni með embættislaunum mínum, vegna peningaverðfallsins. En jeg er orðinn ofgamall til að leita mjer annarar atvinnu, hef nú líka verið 20 ár í þjónustu þjóðarinnar.

Jeg vona og býst við, að hið háa stjórnarráð veiti þessari málaleitan minni fyrir hönd lækna stjettarinnar fulla athygli, og geri Alþingi ljósa grein fyrir henni.

Virðingarfylst.

G. Björnson.

Til stjórnarráðsins.

¹⁾ Eða oftast ef ástæða er til.

Fylgiskjal IV.

Reykjavík, 12. desember 1916.

Á fundi meðal starfsmanna landsins, í Reykjavík 3. des., var oss undirrituðum falið að bera fram fyrir stjórn og þing óskir þeirra um, að þeim verði veitt dýrtíðaruppbót vegna hinnar geypilegu verðhækkunar á flest-öllum nauðsynjavörum síðan heimsstyrjöldin hófst.

Samkvæmt þessu leyfum vjer oss hjer með að fara þess á leit við hið háa stjórnarráð, að það hlutist til um það við Alþingi, sem nú er komið saman, að öllum starfsmönnum landssjóðs verði veitt slík uppbót á launum þeirra, að það bæti þeim upp það launatap, sem þeir hafa orðið fyrir síðan ófriðurinn hófst, vegna dýrtíðarinnar, og að ráðstafanir verði gerðar um samskonar uppbót framvegis, meðan ástandið ekki breytist til batnaðar.

Alþingi hefir sjálft viðurkennt það með lögunum um dýrtíðaruppbót, frá 1915, að landssjóði beri að bæta eitthvað úr afleiðingum dýrtíðarinnar fyrir hina lægst launuðu starfsmenn landsins. En lögin, og ekki síður umræðurnar um þau á þinginu, virðast þó bera það með sjer, að það hafi verið ríkast í huga þingmanna, að hjálpin yrði að eins til að forða hinum allra bágstöddustu starfsmönnum landsins frá því að fara á sveitina. Þess vegna eru líka settar svo ríkar skorður við því, að nokkur geti orðið hjálparinnar aðnjótandi, sem tekist hefir sjálfum að koma tekjum sínum upp fyrir 2000 kr., ef hann er fjölskyldumaður, enda þótt maðurinn hafi orðið að leggja á sig aukastörf til þess. En vjer mótmælum því, að dýrtíðaruppbótina beri að skoða sem nokkurn fátækrastrýk, heldur ber landssjóði siðferðileg skylda til þess sem vinnuveitanda, að bæta öllum starfsmönnum sínum þann halla, sem þeir verða fyrir vegna dýrtíðarinnar, að minsta kosti svo, að þeim sje unt að afla sjer jafnmikils sem áður af allskonar nauðsynjum. Ef launin ekki hrökkva til þess, verða menn annaðhvort að lifa á lánum og eiga þá á hættu að verða ósjálfstæðir skuldaþrælar, sem er lítt sæmandi starfsmönnum þjóð-fjelagsins, eða menn verða að leggja á sig hverskonar aukastörf til þess að jafna ballann, eða þá lækka kröfurnar til lífsins og sætta sig við verri kjör heldur en áður. En er landssjóði það sæmandi sem vinnuveitanda, að þrýsta starfsmönnum sínum þannig niður á við? — Þegar fyrir stríðið komu kvartanir frá ýmsum embættismönnum um, að laun þeirra væru oflág, og þá var það viðurkennt af þinginu 1913, að þær kvartanir væru á rökum bygðar, þar sem þingið veitti ýmsum embættismönnum launaviðbót á fjárlögum (raunar harla mikið af handahófi). En ef launin hafa verið oflág fyrir stríðið, svo að ástæða hafi verið til að bæta þau upp, þá er þó margfalt meiri ástæða til þess að bæta þau svo upp nú í dýrtíðinni, að þau ekki verði miklu minna virði heldur en fyrir stríðið. Og það er því fremur ástæða til að krefjast þessa, sem tekjur landssjóðs hafa aukist stórkostlega vegna styrjaldarinnar, en útgjöldin hins vegar harla lítið, eða að minsta kosti hvergi nærri að því skapi.

Því var skotið fram í umræðunum um dýrtíðaruppbótina í þinginu 1915, að hún væri meðal annars fram komin til þess að fara að dæmi ein-

stakra vinnuveitenda, sem veitt hefðu starfsmönnum sínum dýrtiðaruppbót. Þetta verðum vjer að álita að sje algerlega öfugt. Landssjóður á að ganga á undan öðrum vinnuveitendum í því að láta sjer farast vel við starfsmenn sína. Í því atriði á landssjóður að vera fyrirmynd annara vinnuveitenda, en ekki sigla hálfnauðugur í kjölfar þeirra.

Dýrtiðaruppbótin, sem samþykkt var á þinginu 1915, var fyrst veitt rjett fyrir árslok 1915. Þá hafði stríðið staðið töluvert á annað ár og margar helstu nauðsynjavörur farið síhækkandi í verði, svo að þær voru orðnar þriðjungi dýrari að meðaltali heldur en fyrir stríðið. En fyrir þann tíma, sem liðinn var af stríðinu og dýrtiðinni, var engin uppbót veitt. Þetta hefði nú verið sök sjer, ef dýrtiðin hefði að eins staðið eitt ár, en nú magnaðist hún einmitt á þessu ári svo mjög, að uppbótin, sem miðuð var við ástandið sumarið 1915, og þó mjög numin við neglur sjer, reyndist algerlega ónóg þeim, sem urðu hennar aðnjótandi, svo að þeir munu ekki hafa verið betur settir þetta ár með uppbótina, heldur en árið áður uppbótarlausir. En þeir, sem enga uppbót fengu, voru auðvitað hálfu ver settir, er annað árið hálfu lakara tók við af hinu. Það er því enn þá fullkomin ástæða til þess að veita starfsmönnum landsins uppbót fyrir allan tímann síðan ófriðurinn hófst, en ef það þykir ekki tiltækilegt að gripa svo langt aftur í tímann, þá þyrfti að minsta kosti að hafa uppbótina fyrir þetta ár (1916) riflega, þar eð engin uppbót hefir verið veitt fyrir árin 1914 og 1915.

Það verður að visu ekki sýnt með nákvæmum tölum eftir þeim upplýsingum, sem fyrir liggja, hversu dýrara nú er orðið að lifa hjer yfirleitt heldur en fyrir stríðið. Að því er Reykjavík snertir, má þó hafa töluverðan stuðning af skýrslum þeim um sínásöluverð í Reykjavík, sem hagstofan hefur birt í Hagtiðindunum. Þar er skýrt frá verðinu í byrjun hvers ársfjórðungs, síðan ófriðurinn hófst, á flestum matvörum, svo og sápu, steinolíu og kolum (alls 63 vörutegundum). Þegar tekið er meðaltalið af verðhækkun þessara vörutegunda, hefur hún verið svo sem hjer segir, miðað við verðið í júlí 1914.

Október 1914 10%

Janúar 1915 16—

Apríl — 25—

Júlí — 30—

Október — 33—

Janúar 1916 39—

Apríl — 51—

Júlí — 63—

Október — 71—

Þetta meðaltal er að eins einfalt meðaltal af verðhækkun allra varanna, og því ekki nákvæmur mælikvarði þess, hversu útgjöld manna til þessara vörutegunda hafa aukist, því að litil verðhækkun á einstökum vörum, sem mikið er notað af, hækkar miklu meira útgjöldin heldur en tiltölulega meiri verðhækkun á ýmsum vörum, sem litil er notað af.

Til þess að fá nokkru ljósari hugmynd um, hvernig verðhækkuninni er varið, höfum vjer skift þeim 63 vörutegundum, sem nefndar eru í síðasta vöruverðs-yfirliti hagstofunnar (fyrir okt. þ. á.) í 3 flokka, þannig að í 1. flokki eru teknar þær vörutegundir, sem telja má mestar nauðsynjavörur, í 3.

flokki þær, sem helst má telja munaðarvörur, en í 2. flokki þær, sem þær eru í milli. Í 1. flokki hafa verið teknar 22 vörutegundir [rúgbrauð, hrisgrjón, hafragrjón, kartöflur, melis högginn og óhögginn, strausykur, púðursykur, smjörliki, nýmjólk, mysuostur, kindakjöt nýtt og saltað, nýr fiskur, lúða, saltfiskur (þorskur og upsi), trosfiskur, sódi, grænsápa, steinolía og kol]; í 3. flokki 9 vörutegundir (aprikósur, epli þurkuð og ný, súkkulaði, egg, hangikjöt, kálfskjöt, flesk saltað og reykt); en í 2. flokki þær 32 vörutegundir, sem þá eru eftir. Meðaltalið af verðhækkuninni í hverjum flokki verður þá:

Í 1. flokki (22 vöruteg.)	73%
- 2. — (32 —)	72—
- 3. — (9 —)	62—

Þetta sýnir, að verðhækkunin er tiltölulega heldur minni á þeim vörum, sem helst má telja munaðarvörur, en því meiri á hinum. Þessi skifting virðist því benda til þess, að einfalda meðaltalið af verðhækkun allra varanna gefi ekki olháar hugmyndir um verðhækkunina.

Ef þeim vörutegundum, sem hér er um að ræða, er skift í flokka þannig, að nokkurn veginn samkynja vörur verði í hverjum flokki, þá verður meðalverðhækkunin á hverjum flokki (í okt. þ. á.) svo sem hér segir (flokkunum raðað eftir verðhækkun):

Flokkur	Tala vöruteg.	Verðhækkun
Kol	1	172%
Ostur og egg	3	95—
Kornvörur	11	89—
Kjöt	6	80—
Ávestir	5	79—
Sódi og sápa	4	78—
Sykur	5	71—
Steinolía	1	67—
Brauð	3	65—
Flesk og hangikjöt .	3	64—
Kartöflur, rófur, kál	4	62—
Fiskur	5	61—
Smjör og feiti . . .	4	56—
Salt	1	44—
Te, kakaó, súkkul. .	3	42—
Mjólk	1	36—
Kaffi	3	11—

Yfirlit þetta sýnir, að hin afarmikla verðhækkun á kolum, kornvörum og kjöti hlýtur að vera mönnum mjög tilfinnanleg.

Til þess að fá sem ljósasta hugmynd um verðhækkunina, þyrfti að taka meðaltal af verðhækkun allra flokkanna, þannig að hver flokkur væri látinn gilda því meira, sem útgjöld manna til hans væru meiri. Vjer höfum í svipinn að eins getað miðað lauslega við einn reikning 1915—1916 frá fámennri fjölskyldu (að eins 3). Þegar flokkunum er veitt svipað gildi sem útgjöldunum í þeim reikningi, verður meðaltalið af verðhækkuninni (í okt.

þ. á.) 71%, eða sama sem einfalda meðaltalið af öllum vörunum. Við nánari útreikning á einstökum vörum má vera, að þetta meðaltal breytist eitthvað, en þó varla mjög mikið. Þetta er sett hjer sem lítið dæmi, en ekki sem traustur grundvöllur til að byggja á, því að auðvitað skiftast útgjöld manna mismunandi niður á flokkana, bæði eftir því, hve margir menn eru í heimili og hve miklu er úr að spila, og svo eftir háttum og siðvenjum hvers eins, og því ekki gerlegt að setja upp hlutfall, sem gildi fyrir alla. Þyrfti því, ef vel væri, að hafa reikninga frá allmörgum mönnum með mismunandi tekjum og misstórum fjölskyldum.

Annars er varla við því að búast, að meðaltalið á þessum vörum mundi yfirleitt verða neitt verulega lægra þó að tekið væri tillit til útgjalda-upphæðarinnar til hverrar vörutegundar, því að einmitt á sumum mestu nauðsynjavörunum, svo sem kolum, kjöti og rúgbrauði, hefur verðhækkunin verið langmest. Um þessar vörur munar mest í útgjöldunum, og þær hafa því mest áhrif á meðaltalið. Með þessum vörum má telja hjer í Reykjavík gas til suðu og ljósa, og verður það til að hækka meðaltalið, því að það hefir hækkað um 100% síðan stríðið byrjaði, en er víðast hvar allálitlegur útgjaldapóstur.

Það mun því varla fjarri sanni, að til þess að afla sjer sömu birgða af matvörum, eldsneyti og ljósmeti og sápu, sem fyrir stríðið, mundu menn yfirleitt hafa þurft nálægt 70% hærri peningaupphæð í síðastl. októbermánuði; tekjulágar og fjölmennar fjölskyldur líklega tiltölulega hærri upphæð. En síðan hagstofan gerði síðasta vöruverðsyfirlitið (fyrir byrjun októbermánaðar), hefir mjög mikil hækkun orðið á ýmsum nauðsynjavörum, þar á meðal t. d. mjólk og sykri, og það er helst útlit fyrir, að sú verðhækkun muni aukast eftir því sem lengra liður og alveg ósjeð um, hvenær lát verður á því.

Af öðrum nauðsynjum, er nefndar hafa verið, gætir langmest húsaleigu eða kostnaðar við húsnæði og svo fatnaðar allskonar. Skýrslur vantar um það, hversu dýrara þetta er orðið nú heldur en fyrir ófriðinn, en svo mikið er víst, að hvorttveggja er orðið miklu dýrara.

Það er kunnara en frá þurfi að segja, hvílik vandræði urðu hjer í Reykjavík vegna húsnæðisleysis síðastliðið haust, þar sem fjöldamargar fjölskyldur gátu alls ekkert húsnæði fengið. Síðan stríðið byrjaði hefir byggingarefni hækkað geypilega í verði, enda hefir verið lítið um húsabyggingar, og þau hús, sem hafa verið byggð, orðið mjög dýr. Húsaleiga hefir því hækkað mjög mikið yfirleitt, en sú hækkun hefir komið mjög mismunandi niður á mönnum. Þeir, sem áttu hús sín fyrir stríðið, þurfa nú varla að kosta meiru til húsnæðis heldur en þá, og sama er að segja um þá, sem leigt hafa til margra ára eða fá að sitja við gamlan leigumála. En allir aðrir hafa orðið að sætta sig við meiri eða minni hækkun á húsaleigu og þar á meðal er víst mestur hlutinn af starfsmönnum landssjóðs, að minsta kosti allur þorrinn af hinum launalægri. Það er ekki eins dæmi, að húsaleiga hjer í Reykjavík hafi hækkað um 100% eða þar yfir síðan ófriðurinn byrjaði, en 50% hækkun mun mega kallast mjög algeng.

Að segja nokkuð ákveðið um verðhækkun á fatnaði, síðan stríðið hófst, er mjög erfitt. Þar undir heyra mjög margar vörur og ósamkynja, því að smekkurinn er misjafn og kröfurnar líka. En vjer höfum ráðgast við

nokkra menn hjer í Reykjavík, sem slíkar vörur selja, vefnaðarvörukaupmenn, skráðara og skósmiði, og hafa þeir giskað á, að á almennum fatnaði muni verðhækkun síðan stríðið byrjaði hafa numið 30–50% eða ef til vill 40% til uppjafnaðar, en á skófaternaði riflega 50%.

Þau útgjöld, sem nú eru talin, eru helstu nauðsynjaútgjöldin, og við þau virðist dýrtíðaruppbótin einkanlega eiga að miðast. Þar, sem safnað hefir verið útgjaldareikningum meðal almennings, hefir það sýnt sig, að í venjulegu árferði ganga nálægt $\frac{1}{5}$ af öllum útgjöldunum meðal láglaunaðra verkamanna til þessara útgjalda (í Danmörku eru verkamenn með undir 1200 kr. taldir til þessa flokks). Meðal betur launaðra verkamanna nema þau aftur nokkru minni hluta af útgjöldunum, og meðal tekjuhærri manna (t. d. upp við 6000 kr.) komast þau niður í $\frac{3}{5}$ af öllum útgjöldunum, og er þá talið þar með það, sem gengur til fæðis vinnufólks og yfirleitt til hjúahalds, sem varla kemur til greina meðal verkafólks og hinna lægst launuðu starfsmanna. Þar sem rannsóknunum, sem um þetta hafa verið gerðar erlendis, kemur furðanlega vel heim, en um þetta vantar allar skýrslur hjer, þá virðist ekki órjettmætt að hafa af þessu nokkra hliðsjón. Af því leiðir, að ef dýrtíðaruppbótin miðast við þessi útgjöld, þá á hún að vera tiltölulega hærri fyrir hina launalægri starfsmenn heldur en hina launahærri, en stighækkunin af þessum sökum verður þó ekki mjög mikil. Ef uppbótin væri t. d. 100% af þessum útgjöldum, þá myndi hún verða 80% af öllum launum hinna tekjulægstu, en 60% af launum hinna tekjuhæstu. En auk þess ber að taka tillit til þess, að hinir tekjulægstu starfsmenn þurfa að verja tiltölulega miklu meiri hluta af tekjum sínum til matvöru og eldsneytis heldur en hinir launahærri, en á þessum vörum hefir verðhækkunin verið mest, og af því leiðir, að hinir tekjulægri eiga að fá tiltölulega meiri uppbót, miðað við öll þau nauðsynjaútgjöld, sem hjer hefir verið talað um. Ef gengið er út frá því, að dýrtíðaruppbótin eigi að vera 70% af útgjöldum til matvöru, eldsneytis og ljósmetis, 50% af útgjöldum til húsnæðis og 40% af útgjöldum til fatnaðar, og ef gert er ráð fyrir, að útgjöld hinna lægst launuðu starfsmanna í venjulegu árferði skiftist líkt og lágt launaðra verkamanna í Danmörku (55% til matvöru, ljóss og hita, 14% til húsnæðis og 12% til fatnaðar), þá ætti dýrtíðaruppbótin að vera 51% af laununum. Til húsnæðis má sjálfsagt gera ráð fyrir, að lægst launuðu starfsmenn landssjóðs verði að verja meiri hluta af tekjum sínum heldur en verkamenn í Danmörku, líklega nálægt $\frac{1}{5}$; ef það gengur hvorki út yfir mat nje fatnað, heldur önnur útgjöld, þá ætti það að hækka dýrtíðaruppbótina upp í 54%. Það virðist og rjett, að nokkur dýrtíðaruppbót yrði einnig veitt af »öðrum útgjöldum«, tiltölulega mest þeim tekjulægstu, en minna hinum tekjuhæstu. Ef hún væri 50% handa þeim tekjulægstu, kæmist dýrtíðaruppbót þeirra við það upp í 60%. Þegar nú enn fremur má gera ráð fyrir, að verðhækkun á matvörum, eldsneyti og ljósmeti fari töluvert fram úr 70% fyrir hina tekjulægstu, þá hækkar við það dýrtíðaruppbótin fyrir þá, og virðist hún varla mega vera lægri en 70% af öllum tekjum hinna tekjulægstu starfsmanna fyrir árið 1916, ef að eins er tekið tillit til þessa eina árs. En annars ætti hún að vera hærri, eins og síðar mun vikið að. Sú dýrtíðaruppbót, sem þegar hefir verið greidd á þessu ári, dregst að sjálfsögðu frá.

Vjer höfum gengið út frá þeirri verðhækkun, sem orðin var á mat-

vörum og eldsneyti í byrjun októbermánaðar síðastl. Það kynni nú að virðast eðlilegra að ganga heldur út frá verðhækkuninni í júlímánuði til þess að miða við dýrtíðaruppbót fyrir alt árið 1916. En þegar tekið er tillit til þess, að einmitt á haustin verða menn að birgja sig upp til vetrarins af þeim vörum, sem þyngstar eru á metunum, svo sem kolum og kjöti, þá virðist einmitt rjettast að miða við verðhækkunina á þeim tíma.

Í lögnum um dýrtíðaruppbót, frá síðasta þingi, er svo ákveðið, að hæstu uppbót fá fjölskyldumenn, sem hafa lægri tekjur en 500 kr. Að setja markið svo lágt virðist oss ekki geta náð neinni átt, því að það væri lítt samsandi, ef nokkur fjölskyldumaður væri í þjónustu landsins, sem verði öllum kröftum sínum í þess þarfir og hefði ekki 500 kr. til að lifa á. Vjer verðum að álíta, að þeim mönnum, sem eru svo lágt launaðir, sje ekki ætlað að lifa á þeim launum eingöngu, heldur hafa þau jafnhliða einhverju öðru. Launamarkið hefir verið sett svo lágt fyrir hæstu uppbótina, að varla er hugsanlegt, að hún komi til framkvæmda, en uppbótin er orðin sáralitil, þegar komið er að þeim tekjum, er helst þurfa uppbótar við. Þetta hefir gert það að verkum, að dýrtíðaruppbót þessi hefir komið að sáralitlum notum. Oss hefir verið sagt, að á þessu ári muni alls hafa verið greiddar 16 þúsund krónur í dýrtíðaruppbót samkvæmt lögum þessum, og nemur það þá líklega nálægt 4% af allri launahæð þeirri, sem greidd er úr landssjóði, og sjá allir, hve hverfandi sú launabót er í samanburði við verðhækkunina á nauðsynjavörum. Og þegar þess jafnframt er gætt, að útlit er fyrir að landssjóður fái yfir $\frac{1}{2}$ miljón kr. tekjur á þessu ári beinlínis vegna ófriðarins og dýrtíðarinnar (verðhækkunartollur), þá er auðsætt, að hann hefir ráð á því að sýna meiri rausn við starfsmenn sína. En sjerstaklega virðist þó mega krefjast þess, að ekki sje verið að veita dýrtíðaruppbót *að eins* á pappírnum, með því að láta hæstu uppbætturnar að eins koma á launaflokka, sem varla fyrirfinnast. Vjer álitum, að launahámarkið, sem veiti rjett til tiltölulega hæstu uppbótar, megí ekki vera lægra heldur en 1500 kr. Menn, sem eiga fyrir öðrum að sjá en sjálfum sjer og hafa ekki 1500 kr. tekjur, eiga svo erfitt með að komast af, að þeir eiga sannarlega heimtingu á því að fá tiltölulega hæstu uppbót, sem ákveðin verður.

Í dýrtíðaruppbótarlögnum frá 1915 er ákveðið, að enginn skuli fá uppbót, sem hefir yfir 2000 krónur í tekjur. Þetta hámark álitum vjer, að ekki náí nokkurri átt, og eftir því, sem launakjörum embættismanna hjer er háttað, virðist oss ástæðulaust að setja nokkurt slíkt hámark. Íslenskir embættismenn eru ekki svo hálaunaðir, að þeir geti lagt nokkuð teljandi frá af launum sínum til þess að standast slíka dýrtíð, sem nú geisar yfir. Allir starfsmenn landsins eiga því heimtingu á að fá uppbót á launum sínum í þessari tíð, hvort sem laun þeirra eru hærri eða lægri; þó að uppbótin fari tiltölulega lækkandi eftir því sem launin hækka, verður sú hlutfallslækkun að vera *jöfn og hægfara*, en ekki með stórum stökkum og ekki fara niður úr ákveðnu hlutfalli.

Í lögnum frá 1915 er gert ráð fyrir að ýmsar aukatekjur, er menn hafa fyrir utan launin, útiloki dýrtíðaruppbót eða lækki hana. En ef að eins er um það að ræða, að maður hefir orðið að leggja á sig meiri vinnu til þess

einhvern veginn að komast af, þá virðist lítil sanngirni mæla með því, að sú fyrirhöfn sjálfs hans leysi landið undan skyldunni til að bæta laun hans, eða dragi úr henni.

Lögin frá 1915 ná að eins til þeirra, sem eru í sýslunum og embættum, en ekki til þeirra, sem njóta eftirlauna. Uppástunga kom að visu fram um það á þinginu, en náði ekki fram að ganga. Með því að eftirlaunin eru nokkur hluti af laununum, sem greiddur er eftir á, í því skyni, að sá, sem fær þau, noti þau sjer til framfæris, virðist sanngjarnt og sjálfsagt, að sömu reglur sjeu látnar gilda að þessu leyti um eftirlaun sem önnur laun, þannig að tekið sje tillit til árferðisins, þegar þau eru útborguð, og að þau sjeu bætt upp vegna dýrtidarinnar, enda munu þeir, sem njóta þeirra, fæstir vera svo vel stæðir, að þeir hafi vanþörf fyrir slíka uppbót.

Loks teljum vjer sjálfsagt, að landssjóður veiti eigi að eins dýrtidaruppbót þeim starfsmönnum sínum, sem taka föst laun, heldur og öllum þeim, sem vinna ákveðin verk í landsins þjónustu fyrir kaup, með því að hækka kaupgjald þeirra vegna dýrtidarinnar.

Vjer höfum getið þess hjer að framan, að vjer álitum fulla ástæðu til þess, að landið veiti starfsmönnum sínum uppbót fyrir það launatap, sem þeir hafa orðið fyrir frá því er ófriðurinn hófst og til ársloka 1915. Að minsta kosti var verðhækkun á nauðsynjum orðin svo mikil 1915, að erfitt mun að neita því, að landssjóði beri að bæta starfsmönnum sínum þann halla, sem þeir hafa orðið fyrir það ár. En auðvitað mætti sú uppbót vera hálfu lægri heldur en fyrir árið 1916. Ef menn nú samt sem áður ekki vilja seilast svo langt aftur í tímann, þá virðist þó einsætt, að taka verði eitthvert tillit til þess, þegar dýrtidaruppbót er ákveðin fyrir 1916, *að engin uppbót hefir verið veitt fyrir árið 1915*. Einkum er óhjákvæmilegt að taka það til greina, þegar ákveðin er dýrtidaruppbót hinna lægstlaunuðu starfsmanna, og ef fult tillit er tekið til þess, mundi líklega ekki ósanngjarnt, að tiltölulega hæsta dýrtidaruppbót fyrir 1916 yrði látin vera 100%.

Vjer teljum brýna nauðsyn á því, að dýrtidaruppbótin fyrir næsta eða næstu ár verði útborguð um leið og launin. En aftur á móti virðist ókleift fyrir Alþingi, sem nú stendur yfir, að ákveða rjettláta og sanngjarna dýrtidaruppbót fyrir allt næsta ár, og því síður fyrir 1918, þar eð það er á einskis manns færi að sjá það fyrir, hve lengi allar nauðsynjar muni halda áfram að hækka í verði. En heppilegasta leiðin til þess að bæta úr þessu virðist oss vera sú, að Alþingi gefi landsstjórninni umboð til að hækka eða lækka dýrtidaruppbótina, alt eftir því sem hið núverandi ástand kynni að breytast verulega til hins verra eða til hins betra.

Virðingarfylst.

Agúst H. Bjarnason.

G. T. Zoëga.

Gísli J. Ólafson.

Ole B. Blöndal.

Þorst. Þorsteinsson.

Til stjórnarráðs Íslands, Reykjavík.

(C. VIII, 3.)

Nd.**95. Viðaukatillaga**

við tillögu til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta (þgskj. 56).

Frá samgöngumálanefndinni.

Aftan við tillöguna bætist:

Í viðbót við þann 5000 kr. styrk, sem veittur er í gildandi fjárlögum, 13. gr. C. III, 5. a., fyrir árið 1917, heimilast landsstjórninni að greiða 5000 kr. styrk til mótorbáts Skaftfellinga til flutninga með suðurströndinni, enda sje áætlun bátsins gerð með samráði hlutaðeigandi sýslunefnda.

Fjárveitinganefnd Nd. samþykkti á fundi í dag í einu hljóði að mæla með tillögu samgöngumálanefndar Nd. um styrk til mótorbátsterða Skaftfellinga.

Alþingi, 6. jan. 1917.

Gísli Sveinsson,
skrifari nefndarinnar.

(C. VIII, 4.)

Nd.**96. Viðaukatillaga**

við tillögu til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta (þgskj. 56).

Flutningsmaður: Hákon Kristófersson.

Aftan við tillöguna bætist:

Enn fremur heimilast stjórninni, ef flutningaþörfin krefur, að verja allt að 10,000 kr. til styrktar mótorbátsferðum um Vestfirði, þ. e. svæðið frá Ísafirði að Breiðafirði.

(C. XIX, 1.)

Nd.**97. Tillaga**

til þingsályktunar um skipagöngur sameinaða gufuskipafjelagsins til landsins yfirstandandi ár.

Frá samgöngumálanefndinni.

Alþingi ályktar, að skora á stjórnina að halda sem fastast við samning um póstgufuskipaferðir milli Kaupmannahafnar og Íslands um Leith og Færeyjar frá 7. ág. 1909, ásamt viðbæti við þann samning frá 26. nóv. 1912,

(B. XVIII, 2 og C. XIX, 2).

Nd.**98. Nefndarálit**

um skipagöngur milli Íslands og útlanda.

Frá samvinnunefndinni í samgöngumálum.

Fyrri kafli.

Um skipagöngur og samninga sameinaða gufuskipafjelagsins.

Eins og kunnugt er, var gerður samningur um póstgufuskipaferðir milli Kaupmannahafnar og Íslands um Leith og Færeyjar 7. ág. 1909 milli stjórnar dönsku innanríkismálanna og stjórnar Íslands annars vegar og sameinaða gufuskipafjelagsins hins vegar, en viðbætur við þann samning var gerður 26. nóv. 1912.

Fyrir samvinnunefndinni hafa legið ýms skjöl um málaleitanir, er farið hafa milli íslensku stjórnarskrifstofunnar í Kaupmannahöfn, sameinaða fjelagsins og yfirpóststjórnarinnar dönsku um skipagöngur ofan nefnds fjelags hjer við land á þessu ári.

Eins og meðfylgjandi símskeyti, flgskj. I, frá stjórnarráðsskrifstofunni íslensku í Kaupmannahöfn, sýnir, þá hefir niðurstaðan af þeim málaleitunum orðið sú hjá sameinaða fjelaginu, að það hefir hækkað fargjöld og farmgjöld um 50—100%, sbr. áður nefnt símskeyti og auglýsingu fjelagsins í blöðum hjer, og jafnframt áskilið sjer að fækka viðkomustöðum hjer við land.

Samvinnunefndinni er það ljóst, að þetta hvorttveggja, hækkunin, og engu síður hitt að fækka viðkomustöðum, er beint brot á áðurgreindum samningi. En nefndin getur ekki verið sammála sameinaða fjelaginu um það, að hinn upprunalegi samningsgrundvöllur hafi raskast, enda er sú skoðun í fullu samræmi við ummæli stjórnarráðsskrifstofunnar í Khöfn um þetta atriði.

Nefndin ber því fram þingsályktunartillögu í þá átt, að skora á landsstjórnina að gera alt, sem í hennar valdi stendur, til þess að samningurinn verði haldinn, og væntir þess, að Alþingi veiti henni öruggan styrk til þess að sjá rjetti vorum borgið.

Síðari kafli.

Um kaup á vöruflutningaskipi.

Samvinnunefndin hefir í einu hljóði lagt til, að landssljórninni verði heimilað að kaupa einskip, 1500—2000 smálestir að stærð, og leyfir nefndin sjer að bera fram frumvarp um þetta efni.

Nefndinni er það ljóst, að á þessum ófriðartímum eru nægar skipagöngur milli Íslands og útlanda eitt af aðalskilyrðum þjóðarinnar.

Skipakostur sá til millilandaferða, er vjer leggjum af stað með út á þetta nýbyrjaða ófriðarár, er, eftir því sem næst verður komist, eins og hjer segir:

1. Gullfoss, skip eimskipafjelagsins.
2. Skip í stað Goðafoss, að líkindum lítið eitt stærra, sem sagt er að bráðlega muni verða keypt eða sje þegar keypt.
3. Skip sameinaða fjelagsins hin sömu sem að undanfögnu, samkv. oftnefndum samningi við það fjelag.
4. Væntanlegt strandferðaskip, þann tíma, sem það er ekki í strandferðum, ef það fæst.

Enn fremur skirskotum vjer í þessu efni til brjefs þess frá stjórn hins íslenska eimskipafjelags, er hjer fylgir, flgskj. II.

Að því er snertir skipin undir tölulið 3, þá er óvíst, að hyggilegt sje að byggja alt ofmikið á þeim, ef í harðbakka slær. Þótt svo kunni að virðast í fljótu bragði, að skipakostur sá, er að framan greinir, sje allálitlegur, þá ber þess að gæta, að vanhöld á skipum eru nú á tímum óvenjumikil, og hins ber einnig að gæta, að ofantalin skip eru öll föst áætlunarskip, en að vorri hyggju er mjög æskilegt fyrir landsstjórnina að hafa skip, er hún gæti sent bæði til Ameríku og annara landa, eftir því sem þörfín krefur. Þess vegna virðist oss nauðsyn á að leggja sjerstaka áherslu á, að skipið sje svo stórt, að það sje hælt til Ameríkuferða.

Um fjárhagshlið málsins búumst vjer við að komi fram raddir, að erfitt muni að fá lán til slíkra skipakaupa. En vjer berum ekki svo mikinn kvíðboga fyrir því, enda væntum vjer þess, að bankarnir, sem vitanlega hafa mikið grætt seinustu árin, muni gera sitt ítrasta til að veita landinu lán með sem hagkvæmustum kjörum. Þá dylst nefndinni ekki heldur, að hjer er um nokkra áhættu að ræða.

Ef ófriðurinn hætti alt í einu og skip fjellu af þeirri ástæðu snögglega í verði, þá mundi landið verða fyrir nokkrum fjárhagslegum skaða. En á það tvent verður einnig að líta, að ófriðurinn *getur* haldið áfram um langa hríð enn, og svo hitt, að þó að ófriðurinn hætti bráðlega, þá má búast við, að

skipaekla verði fyrst um sinn mikil og skipaverð haldist því enn lengi nálægt því sem nú er. Virðast því nokkrar likur til, ef í sæmilegt skip næðist, að landssjóður mundi engan halla biða.

Að minsta kosti virðist oss hættan við, að láta enn hjá liða að auka skipastól vörn, að miklum mun meiri fyrir þjóðina heldur en hættan við að kaupa. Því að naumast verður í tölum talið tjón það, er þjóðin *getur* beðið, ef skipakost þrýtur. Ef ófriðurinn harðnar og leiguskip fást ekki, gæti það áreiðanlega orðið á við mörg skipsverð. Og hver vill bera ábyrgðina á því tjóni? Varla getur landinu talist ofvaxið að ráðast í það, sem einstakir menn þora að ráðast í. Því að það er vitanlegt, að einstakir menn á þessu landi hafa ráðist og ráðast enn í kaup á vöruflutningaskipum.

Og rjett virðist oss að láta þess getið, að vjer álitum, að yfirleitt höfum vjer Íslendingar litið ofsmáum augum bæði á atvinnuvegi vora og sjerstaklega samgöngur, sem eru lykillinn að öllum framförum, og af þeirri skamm-sýni beðið stórtjón. En nú virðist oss rjett að marka stórhug vorum spor og draga úr þeim smástiga hugsunarhætti, sem hingað til hefir verið ofmjög ráðandi.

Samvinnunefndin er því öll sammála um, að þetta sje ein allra sjálf-sagðasta tryggingarráðstöfunin landinu til handa, að heimila landsstjórninni slik skipakaup.

Alþingi, 7. jan. 1917.

Sig. Eggerz,

formaður samvinnunefndar og efrideildarnefndar, og ritari og framsögum. i Ed.

Þórarinn Jónsson,

skrifari samvinnun. og form. neðrideildarnefndar.

Magnús Pjetursson,
ritari og framsögum. Nd.

Guðm. Ólafsson.

Kristinn Danielsson.

Þorsteinn M. Jónsson,
skrifari neðrideildarnefndar.

Guðjón Guðlaugsson.

Halldór Steinsson.

B. R. Stefánsson.

Fylgiskjal I.

STATS GOVERNMENT REYKJAVÍK.

Simskeyti frá Copenhagen ⁵/₁ 1917.¹⁾

Resultat forhandlingerne forenede damskibsselskab farten fortsættes 1917

1) Simskeytið er prentað orðrjett og stafrjett.

efter hidtilværende plan dog med indel indskrænkede inløbspladser og med den til dækning af extraordinære udgifter fornødne fragtforhoielse nemlig foruden rabatternes bortfalder femti procent forhoielse opgaaende gods til fire hovedpladser syvtifem til andre pladser stop gods fra island hundrede procent passagerfragt og alle islandske lokaltakster femti procent stop selskabet lover give nødvendige forbrugsartikler særlig regeringens sukker præference for andet gods stop postvæsenet aksepterer disse ændringer som rimelige og juridisk nødvendige nærværende kontor anbefaler ligeledes ændringerne til ministeriets godkendelse andet forhandlingsresultat vil ikke kunde opnaas.

Icelands governments bureau Krabbe.

Fylgiskjal II.

H.F. EIMSKIPAFJELAG ÍSLANDS

Simnefni (Telegr. Adr.): Eimskip.

A. B. C. Code, 5th. Ed.

Talsimar nr. 409 og 509.

Reykjavik, 6. janúar 1917.

Post Box 548.

Á fundi vorum í dag höfum vjer rætt um spurningar þær, sem hin háttvirta nefnd lagði fyrir þá af oss, sem mættu á fundi nefndarinnar í gær, en spurningar þessar voru:

- a) Hvort vjer álitum, að flutningaþörf landsins muni útheimta, að landssjóður kaupi eitt millilandaskip til aukningar þeim skipastól, sem þegar er sjáanlegt að muni halda uppi siglingum til landsins á þessu ári.
- b) Hve stórt vjer álitum að slíkt skip ætti að vera, ef það yrði keypt.
- c) Hvort Eimskipafjelag Íslands mundi vilja taka að sjer að hafa á hendi farstjórn skipsins, ef til kæmi.

Að því er snertir spurningarnar a) og b), þá treystum vjer oss ekki til að gefa frekari svör en þau að benda á, að eftir því, sem nú verður sjeð, mun mega vænta þessara aðflutninga til landsins á hinu nýbyrjaða ári, umfram þá aðflutninga, sem voru 1916:

- 1) Vegna fækkunar á viðkomustöðum, og þar af leiðandi fjölgunar á ferðum milli landa, munu skip Eimskipafjelagsins geta flutt 4000—5000 tonnum meira til landsins í ár en 1916.
- 2) Auk þess má vænta, að skip það, sem fengið verður í stað Goðafoss, muni geta flutt alt að 200 tonnum meira í hverri ferð en hann gat flutt.
- 3) Hið væntanlega strandferðaskip ætti að geta farið 3—4 ferðir milli landa, og flutt um 700 tonn í hverri ferð.

Spurningunni c) svörum vér á þá leið, að fjelag vort mun verða fúst til að taka að sjer farstjórn skipsins, ef það verður keypt, með þeim skilyrðum, sem nánar yrði samið um, er til kæmi.

Virðingarfylst.

Stjórn H.f. Eimskipafjelags Íslands.

Sveinn Björnsson,
p. t. formaður.

Jón Þorláksson,
p. t. ritari.

Til samgöngumála-samvinnunefndar Alþingis.

(B. XIX, 1.)

Nð. 99. Frumvarp

til laga um útlutningsgjald af sild.

Frá sjávarútvegsnefndinni.

1. gr.

Af hverri tunnu saltaðrar sildar (108—120 litra) skal greiða 3 króna útlutningsgjald. Gjaldið greiðist og af sild þeirri, er söltuð er og verkuð í íslenskri landhelgi.

2. gr.

Lögreglustjórar innheimti gjaldið og fá 1% í innheimtulaun.

Skal gjaldið greitt í peningum eða ávisunum, er gjaldheimtumaður tekur gildar.

3. gr.

Af gjaldi því, sem ákveðið er í 1. grein, skal greiða 5% í Fiskiveiðasjóð Íslands, og skal því fje varið til eflingar sjávarútvegi innlendra manna.

4. gr.

Lög nr. 11, 31. júlí 1907 eru hjer með numin úr gildi, svo og 11. tölu-liður í 3. gr. laga nr. 16, 16. sept. 1915.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda meðan styrjöldin stendur og afleiðingar hennar gera það nauðsynlegt, að álitu landsstjórnarinnar.

Athugasemdir við frumvarp þetta.

Norðurálfuófriðurinn hefir fært oss svo marga og mikla erfiðleika að höndum, að óhjákvæmilegt hefir þótt að veita starfsmönnum landssjóðs dýrtíðaruppbót, og eru líkindi til, að sú ráðstöfun baki landssjóði hátt á 3. hundr- að þúsund kr. útgjaldaauka. Auk þess hefir og komið til mála, að afnema sykurtollinn, til að gera alþýðu dýrtíðina nokkru bærilegri, og það mundi og valda landssjóði allmikillar tekjurýrnunar.

Til að afla landssjóði nokkurs tekjuauka, hefir því það eitt þótt til- tækilegt, nú í svipinn, að hækka útflutningsgjald af sild lítilsháttar.

Frekari grein fyrir einstökum greinum frumvarpsins mun gerð við framsögu málsins.

(B. XX, 1.)

Nd.

100. Frumvarp

til laga um verðlaun fyrir útflutta sild.

Frá sjávarútvegsnefndinni.

1. gr.

Af hverri tunnu saltaðrar sildar, sem íslenskir þegnar flytja út úr land- inu, skal greiða 1 kr. 75 auru verðlaun úr landssjóði.

2. gr.

Akvæði 1. gr. ná eigi til þeirra, er að nokkru eða öllu leyti nota utan- rikisskip til veiðanna.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda meðan styrjöldin stendur og afleiðingar hennar gera það nauðsynlegt, að álitu landsstjórnarinnar.

Greinargerð fyrir frumvarpi þessu.

Um leið og borið er fram frumvarp til laga um útflutningsgjald af sild til að afla landssjóði óhjákvæmilegs tekjuauka vegna erfiðleika þeirra, er

stýrjöldin veldur, þar á meðal öllum sjávarútvegi landsmanna, þykir nauðsynlegt, að umræddum tekjuauka sje að nokkru varið þeim atvinnuvegi til eflingar, og þar sem tollaukinn, sem hjer ræðir um, kæmi sjerstakiega þungt niður á sildarútvegi innlendra manna, þykir sjálfsagt að bæta honum það upp, og til þess miðar frumvarp þetta.

(C. XX, 1.)

Nd.

101. Tillaga

til þingsályktunar um framlengingu á útflutningsleyfi fyrir íslenskt sauðakjöt.

Flutningsmaður: Sveinn Ólafsson.

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á stjórnina að hlutast til um, að framlengdur verði frestur til útflutnings á íslensku sauðakjöti frá haustinu 1916 um tvo mánuði, eða frá marslokum til maíloka 1917, svo að tími vinnist til að koma kjötinu frá afskektum höfnum í veg fyrir millilandaskipin og á markaðinn:

(C. XVIII, 3.)

Nd.

102. Viðaukatillaga

við tillögu til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs (þgskj. 93).

Flutningsmenn: Jón Jónsson og Þorsteinn M. Jónsson.

Á eftir málsgreininni »Frá uppbót þessari . . . hafa fengið eftir þeim lögum« komi:

Landsstjórnin veitir þó engum dýrtíðaruppbót samkvæmt tillögu þessari fyr en hún hefir leitað umsagnar hlutaðeigandi bæjarstjórnar og sveitarstjórnar um uppbótarþörfina. Þeim, sem þær telja ástæðu til að veita dýrtíðaruppbót, skal veitt uppbótin. En hliðri bæjarstjórn eða sveitarstjórn sjer hjá að láta í ljós álit sitt um þörf einhverra á uppbót, skal leitað umsagnar þeirra sjálfra um tekjur sínar og fjárhagsástæður. Sker stjórnin þá úr, hvort þessum mönnum skuli veitt uppbót eða ekki.

(A. I, 5.)

Nd.**103. Frumvarp**

til laga um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðuneyti Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

(Eftir 3. umr. í Ed.).

1. gr.

Við 1. gr. laga nr. 10, 8. sept. 1915, bætist:

Í reglugerð má ákveða sekt fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XIV, 3.)

Ed.**104. Frumvarp**

til laga um kaup á eimskipi og útgerð þess á kostnað landssjóðs.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip, alt að 800 smálestir að stærð, sjerstaklega útbúið til vöruflutninga, og taka lán í því skyni. eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Skipið skal haft til strandferða kringum landið, að minsta kosti 7—8 mánuði á ári, og til millilandaferða hinn tíma ársins, samkvæmt ferðaáætlun, er stjórnin semur eftir tillögum Alþingis.

3. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipsins skal veita í fjárlögunum, enda renni allar tekjur þess í landssjóð.

4. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipsins, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þess og útvegjar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er skipið kemur á.

5. gr.

Landsstjórnin ákveður fargjöld og farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

6. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipsins og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlök ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæman reikning, með fylgiskjölum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipsútgerðarinnar. Reikningur þessi skal endurskoðaður á skrifstofu þeirri í stjórnarráðinu, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikninginn.

7. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XV, 2).

Ed.

105. Frumvarp

til laga um takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Svæði það, sem reisa má á verslunarhús í Bolungarvíkurverslunarstað í Norður-Ísafjarðarsýslu, skal ákveðið af stjórnarráði Íslands eftir tillögum sýslunefndarinnar í Norður-Ísafjarðarsýslu.

2. gr.

Lög nr. 37, 20. október 1905, um stækkun verslunarlóðarinnar í Bolungarvík, falla úr gildi, þegar stjórnarráðið hefir ákveðið takmörk verslunarlóðarinnar þar samkvæmt 1. gr.

(C. XII, 2.)

Ed.

106. Tillaga

til þingsályktunar um einkasölu landssjóðs á steinolíu.

(Eftir síðari umr. í Nd.).

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að rannsaka málið um einkasölu landssjóðs á steinolíu, og undirbúa það eftir föngum til meðferðar á næsta þingi.

(C. VI, 7.)

Ed.**107. Tillaga**

til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar.

(Eftir fyrri umr. í Ed.).

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafnarstaða og lendinga, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnarverkfæðing rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, svo og í Vík í Mýrdal eða við Dyrhólaey og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Paralátursfirði og í Kollafirði í Strandasýslu og útvega kostnaðaráætlun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(A. IV, 5.)

Nd.**108. Frumvarp**

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Eftir 3. umr. í Ed.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar sins, að innleysa alla þá seðla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

(C. XI, 2.)

Nd.**109. Þingsályktun**

um rjett landssjóðs til fossa o. fl. í afrjettum.

(Afgreidd frá Nd. 8. janúar).

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að gæta hagsmuna þjóðfjelagsins og rjettar landssjóðs til fossa og annara verðmæta í almenningum landsins og í afrjettum, þeim er eigi heyra til neinni ákveðinni jörð einstakra manna eða sveitarfjelaga, með því

1. að komast að ábyggilegri niðurstöðu um það, hve langt yfirráðarjettur sýslu- og hreppafjelaga yfir afrjettunum nái samkvæmt þeim notum, er tíðkast hafa frá fornu fari (svo sem upprekstur, beit, fjallagrös, rótargröftur, skógarhögg, veiði) og gefa síðan hlutaðeigendum það til vitundar.
2. að láta fram fara riftling á öllum samningum, er sýslur eða hreppar kunna að hafa gert við einstaka menn eða fjelög og í bága koma við rjett landssjóðs.

(B. IV, 2.)

Nd.**110. Nefndarállt**

um frumvarp til laga um breyting á lögum nr. 26, 20. okt. 1905, um váttrygging sveitabæja og annara húsa í sveitum, utan kauptúna.

Frá landbúnaðarnefndinni.

Lögin um váttrygging sveitabæja frá 1905 hafa verið alt oflitið notuð meðal þjóðarinnar. Ein aðalorsökin til þess mun vera sú, að ekki hafa fengist váttrygðir samkvæmt þeim nema $\frac{2}{3}$ húsanna; hafa því eigendur þeirra húsa, er nokkurt verulegt verðmæti höfðu, ýmist sneitt hjá því, að brunabótafjelög kæmust á samkvæmt þessum lögum, eða þá beinlinis unnið á móti því. Hafa því þeir menn, sem á annað borð vilja tryggja eignir sínar, sjeð sig til neydda að váttrygga í erlendum fjelögum. Nú þegar lögin um brunabótafjelag Íslands eru komin til framkvæmdar, virðist rjett að færa þessi lög í sama horf að því er snertir stærð hins váttrygða hluta húsanna. Sýnist ekkert vera því til fyrirstöðu, þar sem brunahætta er engu meiri í sveitum en kauptúnum.

Nefndin leggur því til, að frumvarpið verði samþykkt með þessum

BREYTINGUM:

1. Við 2. gr.

Greinin orðist svo:

Orðið »erlendu« í síðustu málsgrein 4. gr. falli burt.

2. Á eftir 2. gr. komi ný grein, er verður 3. gr., þannig:

Í staðinn fyrir: »að $\frac{2}{3}$ í húsi« í 5. gr. laganna komi:að $\frac{5}{6}$ í húsi.

Greinatalan á eftir breytist samkvæmt þessu.

Alþingi, 7. jan. 1917.

Stefán Stefánsson,
formaður.Einar Árnason,
ritari og framsögum.

Jón Jónsson.

Pjetur Þórðarson.

Einar Jónsson.

(B. XXI, 1.)

Nð.**III. Frumvarp**

til laga um bann við sölu og leigu skipa úr landi.

Flutningsmenn: Matth. Ólafsson, Pjetur Ottesen, Einar Arnórsson
og Bjarni Jónsson frá Vogu.

1. gr.

Bönnuð skal sala og leiga skipa út úr landinu.

Landsstjórnin getur veitt undanþágu frá banni þessu, ef alveg sjerstakar ástæður eru fyrir hendi.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ástæður fyrir frumvarpi þessu.

Með því að nú er hvarvetna mikil eftirspurn eftir skipum, bæði vöruflutningaskipum og öðrum, en landið má alls eigi við því, að skipastóll þess sje skertur, eins og nú stendur á, þykir full nauðsyn vera á að reisa sem allra fyrst skorður við sölu skipa út úr landinu.

(C. VI, 8).

Ed.**112. Breytingartillögur**

við tillögu til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta o. s. frv., á þingskjali 107.

Flutningsmaður: Kristinn Danielsson.

1. Fyrir »hafnarstað« í fyrirsögninni komi:
hafnarstöðum.
2. Á eftir »Dyrhólaey« komi:
og í Garði í Gullbringusýslu.

(C. XII, 2.)

Nd.**113. Þingsályktun**

um einkasölu landssjóðs á steinolíu.

(Afgreidd frá Nd. 8. janúar).

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á landsstjórnina að rannsaka málið um einkasölu landssjóðs á steinolíu, og undirbúa það eftir föngum til meðferðar á næsta þingi.

(C. VI, 9.)

Ed.**114. Nefndarálit**

um tillögu til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstað fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og viðar.

Máli þessu hefir háttvirt efri deild visað til sjávarútvegsnefndar deildarinnar til athugunar, og vill nefndin leggja það til, að deildin samþykki tillöguna með viðaukatillögu þeirri, sem komin er fram á þingskjali 112, og gerir í framsögu nánari grein fyrir álitinu.

Efri deild Alþingis, 9. jan. 1917.

Kristinn Danielsson,
skrifari og framsögumaður.

M. J. Kristjánsson.

A fundi sínum í gær samþykkti fjárveitinganefnd efri deildar svo hljóðandi tillögu:

Nefndin samþykkir í einu hljóði að mæla með ofangreindri tillögu, með því að hún telur hjer um nauðsynjamál að ræða.

En þar sem engin kostnaðaráætlun liggur fyrir, sem telja verður stóran galla, þá treystir nefndin sjer ekki til að setja hámark fyrir fjárupphæð þeirri, er verja megi til rannsóknanna, en gerir ráð fyrir, að landsstjórnin muni stilla kostnaðinum við hóf.

Alþingi, 9. jan. 1917.

Eggert Pálsson,
skrifari fjárveitinganefndar.

(B. XVI, 2.)

Nd.

115. Nefndarálit

um frumvarp til laga um frestun á framkvæmd laga um ullarmat, nr. 45, 3. nóv. 1915.

Frá meiri hluta landbúnaðarnefndar.

Nefndarmenn hafa ekki getað orðið á eitt sáttir um það, hvort hagkvæmt mundi undir því verslunarástandi, sem nú er, að halda áfram mati og flokkun á ull á næsta sumri, og leyfum vjer oss því — meiri hluti nefndarinnar — að fara um málið nokkrum orðum.

Það er samhuga álit vort, að þrátt fyrir hið óeðlilega verslunarástand, sem nú er í álfu vorri, muni það mjög misráðið að fresta, þótt ekki sje nema um stundarsakir, framkvæmd laganna, og það af því:

Að mat ullarinnar hefir verið sett sem ákveðið skilyrði af hálfu Breta fyrir því, að hún yrði keypt, og, að því er sjeð verður, virðist alt benda á það, að á þessu ári hljótum vjer enn að halda áfram verslunarsamningum við Breta, og má þá vænta hins sama skilyrðis um mat og flokkun ullarinnar. En þótt svo fari, að vjer seljum eða getum selt ullina til annara þjóða, þá er mjög líklegt, að fyrsta og helsta skilyrði fyrir hagkvæmri sölu sje góð verkun og ábyggilegt mat á vörunni.

Að vendileg verkun ullar er það markmið, sem verður að vera áhugamál vort, svo sem um hverjar aðrar framleiðslu-vörutegundir, enda virðast hin síðari undanfarandi þing hafa viðurkent það sem brýna nauðsyn, og þess vegna voru samin ullarmiatslögin á síðasta þingi, að frekari gangskör væri gerð að því, að öll meðferð og verkun ullar væri bætt, efir bendingu þeirra manna, er kunnugastir voru því, hverjar kröfur erlendir kaupendur gerðu í þessu efni.

Að verði nú hætt að sinni allri flokkun eða lögboðinni skoðun á ull er með því að miklu leyti kastað á glæ þeim kostnaði og fyrirhöfn, er af matinu hefir leitt, og áhugi almennings á þessari vöruvöndun litilsvirtur og að engu hafður.

Þetta er því bagalegra, sem það er ekki einasta líklegt til stór hnekkis fjárhagslega, heldur og hvað vora verklegu menningu snertir. Er þessi hlið málsins engu þýðingarminni, hvort sem verslunin fer fram á innlendum eða erlendum markaði. Enn fremur mundi frestunin valda truflun á því skipulagi, sem þegar er myndað við matið.

Það skal viðurkent, að ullarmatið hefir nokkurn kostnað í för með sjer, og ekki í það leggjandi eins og nú stendur, sje ekkert við það unnið, svo sem minni hluti nefndarinnar virðist álíta; en samkvæmt því, sem hjer er sagt, getum vjer engan veginn fallist á þá skoðun, og viljum þess vegna ráða hinni háttvirtu deild til þess að fella frumvarpið.

Alþingi, 8. janúar 1917.

Stefán Stefánsson,
formaður,
ritari og framsögumaður.

Einar Árnason.

Einar Jónsson.

Frá minni hluta nefndarinnar.

Það er vitanlegt, að tilgangur laganna um ullarmat getur ekki verið annar en sá, að þeir, sem framleiða íslenska ull, geti smám saman fengið hærra verð fyrir vöru þessa en þeir hafa áður fengið. Lögin og reglurnar, sem þeim fylgja, gera hvorttveggja, að heimta mikið fje og fyrirhöfn til þess að tilganginum verði náð, og miða alt fyrirkomulag við eðlilegt viðskiftalögmál.

Flestum er líka kunnugt, hve afleiðingar ófriðarins hafa raskað þessu lögmáli á öllum sviðum, og munu halda áfram að gera það meðan hann stendur, og ef til vill lengur.

Þeir sem vita, hvað gerst hefir í sambandi við framkvæmd laganna árið sem leið, viðurkenna nú, að þjóðin hafi þar með kastað miklu fje á glæ og farið á mis við töluverðan hagnað á ullarsölunni, og er þar með sýnt, að því fer mjög fjarri, að tilgangi laganna verði náð eins og nú standa sakir.

Miklar líkur eru til, að hinu sama fari fram þetta ár, ef framkvæmd laganna verður ekki hindruð.

Við ráðum því háttvirtri deild til þess að samþykkja frumvarpið eins og það liggur fyrir.

Alþingi, 8. jan. 1917.

Þjetur Þórðarson,
ritari og framsögumaður
minni hlutans.

Jón Jónsson.

(B. XXI, 2.)

Nd.**116. Viðaukatillaga**

við frv. til laga um bann við sölu og leigu skipa úr landi (þgskj. 111).

Flutningsmenn: Matth. Ólafsson og Einar Arnórsson.

Aftan við 1. gr. komi ný grein, svo hljóðandi:

Brot gegn lögum þessum varða sektum frá 10—200 þús. krónum. Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal fara sem almenn lögreglumál.

(C. VI, 10.)

Sp.**117. Tillaga**

til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstöðum fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar.

(Eftir síðari umr. í Ed.).

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafnarstaða og lendinga, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnarverkfræðing rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggtrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, svo og í Vik í Mýrdal eða við Dyrhólaey og í Garði í Gullbringusýslu, og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Paralátursfirði og í Kollafirði í Strandasýslu og útvega kostnaðaráætlun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(C. XV, 3.)

Nd.**118. Tillaga**

til þingsályktunar um lánveiting til raflýsingar á Ísafirði.

(Eftir síðari umr. í Ed.)

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að lána Ísafjarðarkaupstað 45,000 krónur til raflýsingar, auk þeirra 45,000 króna, sem heimilt er að lána eftir nügildandi fjárlögum, og með sömu kjörum.

(B. X, 3.)

Nd.**119. Frumvarp**

til laga um breytingu á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Önnur málsgrein 4. gr. orðist þannig:

Eyðijarðir og eyðilönd, sem sjermetin hafa verið til dýrleika, skal meta sjer í lagi, nema lagðar sje að fullu og öllu undir aðra jörð, þegar mat fer fram.

2. gr.

9. gr. laganna orðist þannig:

Til ábúðarskatts skulu hverjar 150 kr. í matsverði jarða og jarðarhúsa jafngilda einu hundraði á landsvisu. Þó er undanskilið ábúðarskatti:

1. Umbætur aðrar en á húsum og mannvirki síðustu 10 ára, sem metin eru sjer.
2. Verð jarðarhúsa, sem kann að fara fram úr helmingi af matsverði jarðarinnar, án umbóta og mannvirkja, sem sjer eru metin.
3. Hús þau, sem á jörðu standa, og eru annara eign en jarðeiganda.

Húsaskattur af skattskyldum húsum skal tekinn af matsverði húsanna, að viðbættu matsverði þeirra lóða eða lóðarjettinda, er hverri húseign fylgir.

3. gr.

Síðari málsgrein 12. gr. laganna orðist svo:

Fasteignamatsnefndarmenn og yfirmatsnefndarmenn fá í fæðispeninga og ferðakostnað 6 kr. fyrir hvern dag, sem þeir gegna nefndarstörfum.

4. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu, skal fella texta þeirra í meginmál laga nr. 22, 3. nóv. 1915, og getur kouungur gefið út lögin þannig breytt sem lög um fasteignamat.

(C. VIII, 5).

Ed.**120. Tillaga**

til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta.

(Eftir síðari umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að veita hlutaðeigandi hjeruðum árið 1917 styrk til tveggja flóabáta, annars á Austfjörðum, en hins á

Húnaflóa, alt að 20 þúsund krónum til hvors, samkvæmt skilyrðum gildandi fjárlaga.

En reynist ómögulegt að fá bátana leigða, þá heimilast landsstjórninni einnig að veita hjeruðunum bráðabirgðalán með 5% ársvöxtum til að kaupa slíka báta, alt að 90 þúsundum króna til hvors.

Gert er ráð fyrir, að bátarnir sjeu ekki minni en 100 smálestir hvor.

Í viðbót við þann 5000 kr. styrk, sem veittur er í gildandi fjárlögum, 13. gr. C. III. 5. a., fyrir árið 1917, heimilast landsstjórninni að greiða 5000 kr. styrk til mótorbáts Skaftfellinga til flutninga með suðurströndinni, enda sje áætlun bátsins gerð með samráði hlutaðeigandi sýslunefnda.

(C. XVI, 2.)

Ed.

121. Tillaga

til þingsályktunar um heimild fyrir landsstjórnina til að verja 4000 kr. til Langadalsvegar í Húnavatnssýslu á næsta sumri.

(Eftir síðari umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að verja 4000 kr. til Langadalsvegar í Húnavatnssýslu á næsta sumri af þeim 7500 kr., sem í gildandi fjárlögum eru veittar til bryggjugerðar á Blönduósi, ef fjeð verður ekki notað í hinum ákveðna tilgangi.

(C. VII, 4.)

Ed.

122. Tillaga

til þingsályktunar um kolarannsókn og kolavinslu.

(Eftir síðari umr. í Nd.).

Alþingi ályktar:

1. Að skora á landsstjórnina að fá þegar áreiðanlega sjerfræðinga til að rannsaka sem flesta kolafundi í landinu, gæði kolanna, vinsluskilyrði og flutninga.
2. Að heimila stjórninni að vinna kol á kostnað landssjóðs, svá fremi þessar rannsóknir sýni, að það sje tiltækilegt.

(B. XVIII, 3.)

Nd.**123. Breytingartillaga**

við frv. til laga um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og útlanda (þgskj. 86).

Frá Bjarna Jónssyni frá Vogu.

Við 1. gr.

Fyrir »kaupa eimskip« komi:
kaupa skip eftir þörfum.

Við 2. gr.

Á eftir »fjárlögum« komi:
eða aukafjárlögum.

(C. XVIII, 4.)

Nd.**124. Breytingartillaga**

við till. til þingsál. um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

Frá Bjarna Jónssyni frá Vogu.

Eftir orðin »eða fjárlögum« í 4. málsg. bætist:
eða er veittur styrkur í fjárlögum.

(C. XVIII, 5.)

Nd.**125. Viðaukatillaga**

við viðaukatillögu á þingskjali 102.

Flutningsmenn: Magnús Guðmundsson, Þorleifur Jónsson,
Stefán Stefánsson og Þórarinn Jónsson.

Aftan við tillöguna komi:

Einbleypum mönnum veitist að eins $\frac{3}{5}$ dýrtíðaruppbótar þeirrar, er getur
í liðunum 1—4.

(B. II, 4).

Nd.

126. L Ö G

um niðurlagning Njarðvíkurkirkju og sameining Keflavíkur- og Njarðvíkursóknna.

(Afgreidd frá Nd. 10. janúar).

1. gr.

Keflavíkursókn í Útskálaprestakalli og Njarðvíkursókn, sem einnig að lögum er sameinuð því prestakalli, skulu eftirleiðis vera ein sókn með sóknarkirkju í Keflavík.

2. gr.

Njarðvíkurkirkju skal leggja niður sem sóknarkirkju og afhenda sóknarnefnd hinnar sameinuðu sóknar án ofanálags, en með hálfum sjóði hennar eins og hann var í árslok 1914, en hálfum sjóði hennar mega kirkjueigendur verja kirkjuhúsinu til viðhalds, til afnota við jarðarfarir meðan kirkjugarði er haldið við, alt samkvæmt samningi, sem um það hefir verið gerður við eigendurna.

3. gr.

Það, sem hefir aukist við sjóð Njarðvíkurkirkju síðan í árslok 1914, rennur óskift í sjóð Keflavíkurkirkju, og til hans skulu eftirleiðis greidd sóknargjöld Njarðvíkurkirkju, en ekki skulu gjaldendur þeirrar sóknar, til ársloka 1924, skyldir að greiða meira en nú lögboðin sóknargjöld, þó að aukagjöld yrðu lögð á í Keflavíkursókn.

4. gr.

Þangað til Kálfatjarnarprestakall legst niður og Njarðvíkursókn til Útskálaprestakalls, fer um embættisgerðir í Keflavíkurkirkju eftir því samkomulagi, sem á hefir komist milli prestanna á Útskálum og Kálfatjörn.

5. gr.

Um önnur atriði en hjer er greint, fer um sameining þessa eftir samningi safnaða og sóknarnefnda, samkvæmt fundargerðum, er að því lúta.

(A. III, 4.)

Ed.**127. L Ö G**

um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins.

(Afgreidd frá Ed. 10. janúar).

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að setja með reglugerð eða reglugerðum þau ákvæði um verslun og siglingar til og frá landinu, er nauðsynleg þykja til þess að tryggja aðflutninga til þess. Í reglugerð má ákveða sektir fyrir brot á henni og meðferð mála út af brotum gegn henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. III, 5).

Nd.**128. L Ö G**

um breyting á lögum nr. 40, 2. nóvember 1914, um heimild fyrir landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán h.f. Eimskipafjelags Íslands.

(Afgreidd frá Ed. 10. janúar).

Greinin orðist svo.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að ábyrgjast greiðslu á $\frac{1}{4}$ hluta veðláns, að upphæð alt að 600,000 kr., sem h.f. Eimskipafjelag Íslands tekur í erlendum eða innlendum banka eða hönkum, með fyrsta veðrjetti í tveim skipum, sem landsstjórnin og bankinn eða bankarnir taka gild sem veð. Lánið endurborgist á eigi lengri tíma en 12 árum, með jöfnum árlegum afborgunum.

(C. XVII, 3).

Ed.**129. Tillaga**

til þingsályktunar um skaðabætur til farþeganna á Flóru í júlí 1916.

(Eftir siðari umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða farþegum þeim,

sem voru á Flóru í júlí 1916, þegar hún var hernúmin og flutt til Englands, sanngjarnar skaðabætur fyrir vinnutjón og annan kostnað, er af hernáminu leiddi.

(B. XIX, 2.)

Nd.

130. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um útflutningsgjald af sild.

Flutningsm.: Matth. Ólafsson.

Við 2. gr.

Síðari málsgrein orðist þannig:

Um innheimtu og greiðslu gjalds þessa fer eftir fyriræmum laga nr. 16, 4. nóv. 1881, um útflutningsgjald af fiski, lýsi o. fl.

(B. XX, 2.)

Nd.

131. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um verðlaun fyrir útflutta sild.

Flutningsm.: Matth. Ólafsson.

Við 1. gr.

Greinin orðist þannig:

Af hverri tunnu saltaðrar sildar, sem islenskir borgarar veiða og flutt er út úr landinu, skal greiða 1 kr. 75 auru verðlaun úr landssjóði.

Við 2. gr.

Greinin orðist svo:

Akvæði 1. gr. ná eigi til þeirrar sildar, er að nokkru eða öllu leyti er veidd á erlend skip.

(C. XVIII, 6.)

Nd.**132. Viðaukatillaga**

við tillögu til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs (þgskj. 93).

Flutningsmenn: Magnús Guðmundsson, Sveinn Ólafsson,
Þórarinn Jónsson og Stefán Stefánsson.

Næst á eftir málsgreininni: »Frá uppbót . . . eftir þeim lögum« komi:

Framangreind dýrtiðaruppbót skal færð niður um $\frac{2}{5}$ hjá öllum einhleypum, er dýrtiðaruppbótar njóta, svo og hjá þeim, er tekjuauka hafa af framleiðslu-atvinnu á sjó eða landi, eignum eða öðru, svo að nemi 600 kr. á ári eða meiru auk kostnaðar.

Þeir, sem hafa 1500 kr. tekjur, auk tekna, er dýrtiðaruppbót reiknast af, skulu enga dýrtiðaruppbót fá.

Allir, sem dýrtiðaruppbót fá, skulu gefa stjórninni skýrslu, að viðlögðum drengskap, um tekjur sínar.

(C. XVIII, 7.)

Nd.**133. Tillaga**

til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

(Eftir fyrri umr. í Nd.)

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hér segir:

1.	Þeim, er hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna	50%.
2.	— — — — — 2500 —	40%.
3.	— — — — — 3500 —	25%.
4.	— — — — — 4500 —	5%.

og skal reikna millibilin á milli þessara launahæða eftir líkingunni

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósentuna.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti sínu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu

og útreikning dýrtiðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtiðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjerstökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglingaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtiðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Framangreind dýrtiðaruppbót skal færð niður um $\frac{2}{5}$ hjá öllum einhleypum, er dýrtiðaruppbótar njóta, svo og hjá þeim, er tekjuauka hafa af framleiðslu-atvinnu á sjó eða landi, eignum eða öðru, svo að nemi 600 kr. á ári eða meiru auk kostnaðar.

Þeir, sem hafa 1500 kr. tekjur, auk tekna, er dýrtiðaruppbót reiknast af, skulu enga dýrtiðaruppbót fá.

Allir, sem dýrtiðaruppbót fá, skulu gefa stjórninni skýrslu, að viðlögðum drengskap, um tekjur sínar.

Landsstjórnin hlutast til um, að Landsbanki Íslands greiði gætslustjórum bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. XVIII, 8.)

Ed.

134. Tillaga

til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

(Eftir siðari umr. i Nd.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hjer segir:

1.	Þeim, er hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna	50%
2.	— — — — — 2500 —	40%
3.	— — — — — 3500 —	25%
4.	— — — — — 4500 —	5%

og skal reikna millibilin á milli þessara launahæða eftir líkingunni.

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósentuna.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti sínu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu og útreikning dýrtiðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtiðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjerstökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglingaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtiðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Framangreind dýrtiðaruppbót skal færð niður um $\frac{2}{5}$ hjá öllum einhleypum, er dýrtiðaruppbótar njóta, svo og hjá þeim, er tekjuauka hafa af framleiðslu-atvinnu á sjó eða landi, eignum eða öðru, svo að nemi 600 kr. á ári eða meira auk kostnaðar.

Þeir, sem hafa 1500 kr. tekjur, auk tekna, er dýrtiðaruppbót reiknast af, skulu enga dýrtiðaruppbót fá.

Allir, sem dýrtiðaruppbót fá, skulu gefa stjórninni skýrslu, að viðlögðum drengskap um tekjur sínar.

Landsstjórnin hlutist til um, að Landsbanki Íslands greiði gætlustjórnum bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. XVIII, 9.)

Nd.

135. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

Flutningsmenn: Jörundur Brynjólfsson, Sigurður Sigurðsson, Pjetur Ottesen.

Í stað orðanna »1. Þeim . . . uppbót prósentuna komi;

1.	Þeim sem hafa árslaun	1000	kr. eða minna	50%
2.	— — — —	1000—1500	— — —	40%
3.	— — — —	1500—2000	— — —	30%
4.	— — — —	2000—3000	— — —	25%
5.	— — — —	3000—3500	— — —	15%
6.	— — — —	3500—4000	— — —	10%

Auk þess skulu greiddar þeim, er eiga 2 börn eða fleiri, 50 kr. fyrir hvert barn innan 16 ára.

(C XVIII, 10).

Nd.

136. Breytingartillaga

við tillögu til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunar-
mönnum landssjóðs.

Flutningsmaður: Pjetur Jónsson.

Í stað »1500 kr.« í 7. málsgrein komi:
2000 kr.

(B. XXII, 1.)

Nd.

137. Frumvarp

til laga um afnám laga nr. 16, 16. september 1915.

Flutningsmaður: Bjarni Jónsson frá Vogu.

1. gr.

Lög nr. 16, 16. september 1915, um bráðabirgða verðhækkunartoll á
útfluttum íslenskum afurðum eru númin úr gildi með lögum þessum.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Sp.**138. Álit**

kjörbrjefanefndar.

Nefndin hefir rannsakað kærur þær, sem fram eru komnar yfir síðustu þingkosningum, og hefir þetta að athuga við þær:

Í *Mýrasýslu* hefir verið tekið á móti atkvæðum manna, greiddra utan kjörherbergis, þótt heima væru á kjördegi, og enn fremur hefir kjörstjóri staðfest atkvæði utan kjörsóknar.

Í *Árnessýslu* hefir verið gert hvorttveggja, að leyfa mönnum að greiða atkvæði, þótt eigi stæðu á kjörskrá, og neita mönnum um að greiða atkvæði, sem stóðu á kjörskrá.

Í *Eyjafjarðarsýslu* virðist ekki hafa verið gengið nægilega vel frá lökkunum í sendingu frá undirkjörstjórn, og afgangsseðlar eyðilagðir án þess meiri hluti kjörstjórnar hafi verið viðstaddur.

Jafnframt leggur nefndin til, með skirskotun til þess, er fram kom við prófun kjörbrjefa, að fylgt sje framvegis þessum reglum:

1. að ónýta eigi kosningu ef bert er, að gallar á henni hafa eigi haft áhrif á úrslit kosningarinnar.
2. að þingframboð skuli fram komin eigi síðar en föstudagskvöld kl. 12, 4 vikum fyrir kjördag.
3. að fela stjórninni að tilkynna kjörstjórnnum vitaverðar misfellur af þeirra hálfu, samkvæmt álit kjörbrjefanefndar, og koma fram ábyrgð gegn þeim, ef efni eru til.

Alþingi, 11. jan. 1917.

Ólafur Briem,
formaður.Magnús Torfason,
framsögumaður.

Jóh. Jóhannesson. Skúli S. Thoroddsen.

(A. VI, 5.)

Nd.**139. Breytingartillaga**

við frv. til laga um þyngd bakarabrauða.

Flutningsm.: Jörundur Brynjólfsson og Sveinn Ólafsson.

Við 1. gr.

- a. Í stað »2⁰/₀« í síðari málsgrein komi:
4⁰/₀.
- b. Í stað »1⁰/₀« í sömu málsgrein komi:
2⁰/₀.

(C. VI, 11.)

Sp.**140. Þingsályktun**

um rannsókn á hafnarstöðum fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar.

(Afgreidd frá sameinuðu þingi 11. janúar).

Alþingi ályktar, í framhaldi af þingsályktun 1915 um rannsókn hafnarstaða og lendinga, að skora á landsstjórnina að láta, svo fljótt sem unt er, hafnarverkfræðing rannsaka skilyrði fyrir byggingu öruggrar hafnar fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu milli Berufjarðar og Skinneyjarhöfða, að báðum þeim stöðum meðtöldum, svo og í Vik í Mýrdal eða við Dyrhólaey og í Garði í Gullbringusýslu, og enn fremur að rannsaka innsigling og hafnarstað í Paralátursfirði og í Kollafirði í Strandasýslu og útvega kostnaðaráællun um hafnarbyggingu eða hafnarbætur, ef tiltækilegt virtist að koma þeim á.

(A. I, 6.)

Nd.**141. Lög**

um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum.

(Afgreidd frá Nd. 11. janúar).

1. gr.

Við 1. gr. laga nr. 10, 8. sept. 1915, bætist:

Í reglugerð má ákveða sekt fyrir brot gegn ákvæðum hennar eða ráðstöfunum gerðum samkvæmt henni.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XV, 3).

Ed.**142. Frumvarp**

til laga um takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungavík í Hólshreppi í Norður-Ísafjarðarsýslu.

(Eftir 2. umr. í Ed.).

1. gr.

Svæði það, sem reisa má á verslunarhús í Bolungavík verslunarstað í Norður-Ísafjarðarsýslu, skal ákveðið af stjórnarráði Íslands eftir tillögum sýslunefndarinnar í Norður-Ísafjarðarsýslu.

2. gr.

Lög nr. 37, 20. október 1905, um stækkun verslunarlóðarinnar í Bolungavík, falla úr gildi, þegar stjórnarráðið hefir ákveðið takmörk verslunarlóðarinnar þar samkvæmt 1. gr.

(B. XVIII, 4.)

Nd.**143. Frumvarp**

til laga um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og útlanda.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa skip eftir þörfum frá 1500 til 2000 smálestir að stærð til vöruflutninga milli Íslands og útlanda, og taka lán í því skyni, eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipsins skal veita í fjárlögunum eða fjáráukalögum, enda renni allar tekjur þess í landssjóð.

3. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipsins, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þess og útvegar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er skipið kemur á.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

5. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipsins og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæman reikning, með fylgiskjölum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipsútgerðarinnar. Reikningur þessi skal endurskoðaður á skrifstofu þeirri í stjórnarráðinu, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikninginn.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. X, 4.)

Ed.

144. Frumvarp

til laga um breytingu á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Önnur málsgrein 4. gr. orðist þannig:

Eyðijarðir og eyðilönd, sem sjermetin hafa verið til dýrleika, skal meta sjer í lagi, nema lagðar sje að fullu og öllu undir aðra jörð, þegar mat fer fram.

2. gr.

9. gr. laganna orðist þannig:

Til ábúðarskatts skulu hverjar 150 kr. í matsverði jarða og jarðarhúsa jafngilda einu hundraði á landsvisu. Þó er undanskilið ábúðarskatti:

1. Umbætur aðrar en á húsum og mannvirki síðustu 10 ára, sem metin eru sjer.
2. Verð jarðarhúsa, sem kann að fara fram úr helmingi af matsverði jarðarinnar, án umbóta og mannvirkja, sem sjer eru metin.
3. Hús þau, sem á jörðu standa, og eru annara eign en jarðeiganda.

Húsaskattur af skattskyldum húsum skal tekinn af matsverði húsanna, að viðbættu matsverði þeirra lóða eða lóðarjettinda, er hverri húseign fylgir.

3. gr.

Síðari málsgrein 12. gr. laganna orðist svo:

Fasteignamatsnefndarmenn og yfirmatsnefndarmenn fá í fæðispeninga og ferðakostnað 6 kr. fyrir hvern dag, sem þeir gegna nefndarstörfum.

4. gr.

Þá er lög þessi hafa öðlast staðfestingu, skal fella texta þeirra í meginmál laga nr. 22, 3. nóv. 1915, og getur konungur gefið út lögina þannig breytt sem lög um fasteignamat.

(B. IV. 3).

Nd.**145. Frumvarp**

til laga um breyting á lögum nr. 26, 20. okt. 1905, um váttrygging sveitabæja og annara húsa í sveitum, utan kaптúna.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

2. gr. laganna orðist svo:

Brunabótasjóður bætir $\frac{5}{6}$ alls þess brunaskaða á húsum, váttrygðum í sjóðnum, sem eiganda, konu hans eða nánustu erfingjum verður eigi kent um að hafa valdið með ásetningi eða stórkostlegu gáleysi, og gildir það án tillits til byggingarefnis hússins, nema brunaskaði sje svo litill, að ekki nemi 20 krónum í 2000 króna húseign og meiri, eða 1% á minni húseignum, en þá skal eigandi hafa skaða óbættan. Til brunaskaða teljast skemdir á trygðum húsum, sem stafa af björgunartilraunum.

2. gr.

Orðið »erlendu« í síðustu málsgrein 4. gr., falli burt.

3. gr.

Í staðinn fyrir: »að $\frac{2}{3}$ í húsi« í 5. gr. laganna komi:
að $\frac{5}{6}$ í húsi.

4. gr.

6. gr. laganna orðist svo:

Hvergi má tryggja þann sjötta hluta húsa, sem ekki er váttrygður samkvæmt lögum þessum.

5. gr.

Fyrsti málslíður 18. gr. orðist svo:

Í hinum sameiginlega brunabótasjóði skal endurbyggja helming þeirra fimm sjöttu hluta allra híbýla o. s. frv.

(C. XX, 2.)

Nd.**146. Þingsályktun**

um framlengingu á útflutningsleyfi fyrir íslenskt sauðakjöt.

(Afgreidd frá Nd. 11. janúar).

Neðri deild Alþingis ályktar, að skora á stjórnina að hlutast til um, að framlengdur verði frestur til útflutnings á íslensku sauðakjöti frá haustinu

1916 um tvo mánuði, eða frá marslokum til mailoka 1917, svo að tími vinnist til að koma kjötinu frá afskektum höfnum í veg fyrir millilandaskipin og á markaðinn.

(B. XVIII, 5.)

Nd.

147. Breytingartillögur

við frumvarp til laga um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og útlanda (þgskj. 143).

Frá samgöngumálanefndinni.

1. Við 1. gr.

Í stað orðanna »frá 1500 til 2000 smálestir að stærð« komi:

Þó eigi minna en 1500 smálestir hvert að stærð.

2. Við 2. gr.

a. Í stað »útgerðar skipsins« komi:

útgerðar skipanna.

b. Í stað »tekjur þess« komi:

tekjur þeirra.

3. Við 3. gr.

a. Í stað »farstjórn skipsins« komi:

farsjórn skipanna.

b. Í stað »yfirmanna þess« komi.

yfirmanna þeirra.

c. Í stað »skipið kemur« komi:

þau koma.

4. Við 5. gr.

a. Í stað »nákvæman reikning« komi:

nákvæma reikninga.

b. Í stað »tekjur skipsins« komi:

tekjur skipanna.

c. Í stað »rita hann í bók« komi:

rita þá í bók.

d. Í stað »landsstjórninni nákvæman reikning« komi:

landsstjórninni nákvæma reikninga.

e. Í stað »sýni hann« komi:

sýni þeir.

- f. Í stað »fjárhag skipsútgerðarinnar« komi:
fjárhag skipaútgerðarinnar.
- g. Í stað »Reikningur þessi skal endurskoðaður« komi:
Reikningar þessir skulu endurskoðaðir.
- h. Í stað »í stjórnarráðinu« komi:
í ráðuneyti Íslands.
- i. Í stað »reikninginn« í niðurlagi greinarinnar komi:
reikningana.

5. Við fyrirsögnina:

- Í stað »kaup á eimskipi« komi:
kaup á skipum.

(B. XI, 2).

Nd.

148. Álitsskjal

um frv. til heimildarlaga fyrir stjórnina til þess að selja almenningi lands-sjóðsvörur undir verði og að gjalda fyrir almenning nokkurn hluta verðhækkunar á innlendum vörum.

Frá fjárhagsnefndinni.

Nefndin hefir athugað frumv. þetta og rætt á nokkrum fundum. Virðist henni frumvarpið alls eigi til þess fallið að verða að lögum, síst af öllu nema því væri gersamlega um steyp.

Tilgangur frv. er að draga úr dýrtíðinni, fyrir fátækan almenning sjer-staklega, svo sem gert hefir verið nú víðsvegar í löndum, og að það sje gert með beinum fjárframlögum úr landssjóði.

Nefndin litur nú svo á, að fram að þessum tíma hafi atvinnuvegir landsins borið uppi dýrtíðina yfirleitt, svo að hún hafi alls eigi skapað neyð-arástand meðal almennings. Lætur hún hjer ótalað um embættis- og sýslun-armenn hins opinbera, af því að þingið hefir tekið það mál sjer í lagi. — En þótt eigi hafi borið að til þessa dags neyðarástand, sem þurft hafi opinbert fje til að bæta úr, nema það sem sveita- og bæjafjelög hafa hingað til getað við ráðið, þá getur óneitanlega slíkt að höndum borið fyr en varir, og þá helzt á þann hátt, að aðalatvinnuvegirnir bregðist af utanaðkomandi þrengingum eða jafnvel árferði innanlands. Og þótt slíkt ástand veiki þá mjög jafnramt getu landssjóðs, þá getur þó svo farið, að landsstjórnin verði að hlaupa undir bagga með almenningi þar, sem neyð yrði tilfínnanlegust, að líkindum þó í samlögum við bæjar- og sveitarstjórnir.

Að setja lög um þetta nú á þessu þingi telur nefndin eigi tíma til, því að slík lög þyrftu mjög rækilegan undirbúning og nægan íhugunartíma, til

þess að ná sem best tilganginum, og nefndinni finst eigi fyrirbyggjandi frumvarp veruleg fyrirgreiðsla í þá átt. Heppilegast mundi, að stjórnin undirbyggji það mál til þings, og að það kæmi á fjárlagabingi.

En komi til þess, að sú neyð dynji yfir fram að næsta þingi, að nauðsynlega taki til fjárframlaga úr landssjóði, henni til ljettis samkvæmt því, sem að framan er á minst, þá lýsir fjárhagsnefndin yfir því, að hún telur landsstjórninni heimilt og skylt að gera það, sem hún álitur óhjákvæmilega nauðsynlegt til umbótar ástandinu, með beinum fjárframlögum úr landssjóði.

Alþingi, 11. janúar 1917.

Þorleifur Jónsson,
(formaður).

Þjetur Jónsson,
(ritari og framsögum.).

Einar Arnason.

Stefán Stefánsson.

Felst á niðurstöðu álitsins, ósamþykkur forsendunum.

Skúli S. Thoroddsen.

(C. XIX, 3.)

Ed.

149. Tillaga

til þingsályktunar um skipagöngur sameinaða gufuskípafljagsins til landsins yfirstandandi ár.

(Eftir eina umr. í Nd.).

Alþingi ályktar, að skora á stjórnina að halda sem fastast við samning um póstgufuskípaferðir milli Kaupmannahafnar og Íslands um Leith og Færøjar frá 7. ág. 1909, ásamt viðbæti við þann samning frá 26. nóv. 1912.

(A. IV, 6.)

Nd.

150. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka sedlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905 og lögum 9. sept. 1915.

Flutningsmenn: Sv. Ólafsson, Þorleifur Jónsson og Einar Arnason.

1. gr. frumvarpsins orðist svo:

Ráðherra Íslands veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, og með þeim skilyrðum, sem fram eru tekin í 1.—3. lið 1. gr. laga 9. sept. 1915, þó svo, að í stað 2% í 2. tölulið nefndrar greinar komi: 4% á ári af upphæð þeirri, er seðlaupphæð sú, sem úti er í mánaðarlok, fer fram úr $3\frac{1}{2}$ miljón og málmforðinn nægir ekki til.

(C. XVIII, 11.)

Ed.

151. Nefndarálit

um tillögu til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

Frá fjárveitinganefndinni.

Jafnvel þótt hjer sje um harla þýðingarmikið mál að ræða, frá hvorri hliðinni sem það er skoðað, skyldi enginn gera ráð fyrir löngu eða ítarlegu nefndaráli frá oss, sem hin háttvirta efri deild hefir falið að búa það sjer í hendur, jafn-sluttur tími sem oss hefir verið skamtaður til slíks undirbúnings.

Framan af þingtímanum gat nefndin eigi að neinu leyti athugað málið, enda þótt hún vissi, að koma mundi að lokum til sinna kasta að láta uppi álit um það. Var sú orsök til þess, að fjárveitinganefnd neðri deildar hjelt öllum skjölum málsins í sínum vörslum, um leið og öll samvinna á milli nefndanna fórst fyrir að þessu sinni, sem vonandi kemur ekki oftar fyrir.

Það var fyrst eftir að fjárveitinganefnd neðri deildar hafði afhent oss málsskjölin, hinn 4. þ. m., að vjer gátum byrjað umræður og bollaleggingar um málið. Frá þeim tíma höfum vjer rætt og athugað það frá ýmsum hliðum meira eður minna á öllum fundum vorum, er vjer höfum haldið reglulega á þeim tímum, sem til eru teknir í fundatöflu fastanefnda.

En hins vegar höfum vjer af ásettum ráði látið dragast að slá nokkurri ákveðinni stefnu fastri í máli þessu, þar til sýnt væri, að hverri niðurstöðu háttvirt neðri deild mundi í því komast. Og það því fremur virtist ástæða til þessa frá vorri hlið, sem skoðanir manna í þeirri háttvirtu deild sýndust í þessu máli vera æði mikið á reiki, og það fram á allra síðustu stundu.

En nú þegar málið er til vor komið fyrst í dag í því formi, sem háttvirt neðri deild hefir gefið því, og vjer eigum samstundis að skila því frá oss aftur, skulum vjer í örfáum orðum lýsa afstöðu vorri gagnvart því.

Jafnvel þótt vjer engan veginn viljum halda því fram, að meiri hluti fjárveitinganefndar neðri deildar hafi tvímælalaust ratað hinn besta og rjett-látasta veg í máli þessu, þá virðist þó, eftir atvikum, að eini vegurinn til þess, að mál þetta geti fengið nokkurn veginn sæmilegar lyktir hjá þinginu í þetta sinn, sje sá, að halla sjer að tillögum hans óbreyttum.

Nefndin öll litur svo á, að viðaukatillaga sú, nr. 132, er fram kom á síðustu stundu, undirbúningslítið, í neðri deild í gær, og var þar samþykkt, spilli mjög aðaltillögunni og miði frekar að því að auka misrjettið, er vjer nefndarmenn viljum reyna að útiloka svo sem frekast er unt, eftir því sem málið nú horfir við.

Af þessum ástæðum leyfir nefndin sjer að koma fram með eftirfarandi breytingartillögu.

BREYTINGARTILLAGA

við tillögu til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunar-mönnum landssjóðs (þingskj. 134).

Kaflinn eða málsgreinarnar: »Framangreind dýrtiðaruppbót skal færð niður um $\frac{2}{5}$. . . að viðlögðum drengskap um tekjur sínar« falli burt.

Alþingi, 11. jan. 1917.

Jóh. Jóhannesson,
formaður.

Eggert Pálsson,
skrifari og framsögum.

Hjörtur Snorrason.

Karl Einarsson.

M. J. Kristjánsson.

(B. XVIII, 6.)

Ed.

152. Frumvarp

til laga um kaup á eimskipum til vöruflutninga milli Íslands og útlanda.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip eftir þörfum til vöruflutninga milli Íslands og útlanda og taka lán í því skyni, eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipanna skal veita í fjárlögunum eða fjárlögunum, enda renni allar tekjur þeirra í landssjóð.

3. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipanna, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þeirra og útvegar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er þau koma á.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

5. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæma reikninga yfir öll útgjöld og allar tekjur skipanna og rita þá í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæma reikninga, með fylgiskjölum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni þeir glögglega allan fjárhag skipaútgerðarinnar. Reikningar þessir skulu endurskoðaðir á skrifstofu þeirri í ráðuneyti Íslands, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikningana.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XIX, 3.)

Nd.

153. Frumvarp

til laga um útflutningsgjald af sild.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Af hverri tunnu saltaðrar sildar (108—120 lítra) skal greiða 3 króna útflutningsgjald. Gjaldið greiðist og af sild þeirri, er söltuð er og verkuð í íslenskri landhelgi.

2. gr.

Lögreglustjórar innheimti gjaldið og fá 1% í innheimtulaun.

Um innheimtu og greiðslu gjalds þessa fer eftir fyrirmælum laga nr. 16, 4. nóv. 1881, um útflutningsgjald af fiski, lýsi o. fl.

3. gr.

Af gjaldi því, sem ákveðið er í 1. grein, skal greiða 5% í Fiskiveiðasjóð Íslands, og skal því fje varið til eflingar sjávarútvegi innlendra manna.

4. gr.

Lög nr. 11, 31. júlí 1907, eru hjer með numin úr gildi, svo og 11. tölu-
liður i 3. gr. laga nr. 16, 16. sept. 1915.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar i stað og gilda meðan styrjöldin stendur
og afleiðingar hennar gera það nauðsynlegt, að álit i landsstjórnarinnar.

(B. XVIII, 7.)

Nd.

154. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og
útlanda (þgskj. 143).

Flutningsm.: Einar Arnórsson.

1. Við 1. gr.:

a. fyrir »skip« komi:
eimskip.

b. orðin »frá 1500 að stærð«
falli burt.

2. Við fyrirsögnina:

Fyrir »eimskip« komi:
eimskipum.

(B. XX, 3.)

Nd.

155. Frumvarp

til laga um verðlaun fyrir útflutta sild.

(Eftir 2. umr. i Nd.).

1. gr.

Af hverri tunnu saltaðrar sildar, sem íslenskir borgarar veiða og flutt
er út úr landinu, skal greiða 1 kr. 75 auru verðlaun úr landssjóði.

2. gr.

Ákvæði 1. gr. ná eigi til þeirrar sildar, er að nokkru eða öllu leyti er veidd á erlend skip.

3. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda meðan styrjöldin stendur og afleiðingar hennar gera það nauðsynlegt, að álitu landsstjórnarinnar.

(A. IV, 7.)

Nd.

156. Frumvarp

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Eftir 2. umr. i Nd.)

1. gr.

Ráðherra Íslands veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftapörfin krefur, og með þeim skilyrðum, sem fram eru tekin í 1.—3. lið 1. gr. laga 9. sept. 1915, þó svo, að í stað 2% í 2. tölul. nefndrar greinar komi 4% á ári af upphæð þeirri, er seðlaupphæð sú, sem úti er í mánaðarlok, fer fram úr 3½ milljón og málmfordinn nægir ekki til.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar sins, að innleysa alla þá seðla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

Strandferðir kringum Ísland 1917.

Frá Reykjavík vestur um land					Frá Reykjavík austur um land				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	April	Júni	Ágúst	Sept.		Mai	Júli	Ágúst	Nóv.
Frá Reykjavík.....	16	8	8	22	Frá Reykjavík	12	9	24	1
— Búðum	16	8	...	22	— Hafnarfirði.....	...	...	...	...
— Sandi	16	8	...	22	— Keflavík	...	9	...	...
— Ólafsvík	17	9	8	23	— Stokkseyri eða Eyrarbakka	...	...	...	...
— Grundarfirði	...	9	...	23	— Vestmannaeyjum	13	10	25	2
— Stykkishólmi	17	10	9	23	— Vík	...	...	...	...
— Hvammsfirði	...	...	...	24	— Hornafirði	14	11	26	3
— Gilsfirði	...	...	...	...	— Djúpavogi	15	12	27	4
— Flatey	18	11	...	24	— Breiðdalsvík	15	12	27	4
— Patreksfirði	18	11	...	25	— Stöðvarfirði	15	12	27	5
— Tálknafirði	18	...	...	...	— Fáskrúðsfirði.....	16	13	28	5
— Bíldudal.....	19	12	10	25	— Reyðarfirði.....	16	13	28	6

Strandferðir kringum Ísland 1917 (framh.).

Frá Reykjavík vestur um land					Frá Reykjavík austur um land				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	April	Júni	Ágúst	Sept.		Mai	Júli	Ágúst	Nóv.
Frá Dýrafirði	19	12	...	...	Frá Eskifirði.....	17	13	28	6
— Öndarfirði	19	12	...	26	— Norðfirði	17	14	29	7
— Súgandafirði	20	13	...	26	— Mjóafirði	17	14	29	7
— Bolungarvík	20	13	...	26	— Seyðisfirði	19	15	30	8
— Ísafirði	21	14	11	28	— Loðmundarfirði	19	...	...	...
— Aðalvík.....	...	14	...	...	— Borgarfirði	19	16	30	9
— Norðurfirði	22	14	...	28	— Vopnafirði	20	17	31	9
— Reykjafirði	22	...	...	29	— Bakkafirði	20	17	31	...
— Steingrímsfirði	23	15	11	29	— Þórshöfn	21	18	31	10
— Bitrufirði	...	15	...	30	— Raufarhöfn	21	18	Sept. 1	10
— Borðeyri	23	16	...	30 Okt.	— Kópaskeri	21	19	1	11
— Hvammstanga.....	24	16	12	1	— Fjallahöfn	22	...	...	...
— Blönduósi.....	25	17	12	1	— Húsavík	22	19	2	12
— Skagatrönd	25	17	...	2	— Dalvík	...	20	...	12

Strandferðir kringum Ísland 1917 (framh.).

148

Frá Reykjavík vestur um land					Frá Reykjavík austur um land				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	Apríl	Júni	Ágúst	Okt.		Mai	Júli	Sept.	Nóv.
Frá Kálfshamarsvík	25	...	...	2	Frá Akureyri.....	24	21	4	15
— Sauðárkróki.....	26	18	13	3	— Siglufirði	...	22	4	16
— Kolkuósi	...	18	...	3	— Haganesvík	...	22	...	...
— Hofsósi.....	26	19	...	4	— Hofsósi	...	22	...	16
— Haganesvík	26	19	...	4	— Kolkuósi	25	23	...	...
— Siglufirði	27	20	13	5	— Sauðárkróki	25	23	5	17
— Ólafsfirði	...	...	...	5	— Kálfshamarsvík	25	24	...	17
— Akureyri	29	22	15	7	— Skagaströnd	26	24	...	18
— Húsavík	29	22	15	7	— Blönduósi	26	25	6	18
— Fjallahöfn ..	...	23	...	...	— Hvammstanga	27	25	7	19
— Kópaskeri	30	23	...	8	— Borðeyri.....	27	26	7	20
— Raufarhöfn	...	23	...	8	— Bitrufirði	...	26	...	20
— Þórshöfn	30	23	...	9	— Steingrímsfirði	28	26	8	20
— Bakkafirði	30	24	...	9	— Reykjafirði.....	28	27	8	...

Þingskjal 157.

Strandferðir kringum Ísland 1917 (framh.).

Frá Reykjavík vestur um land					Frá Reykjavík austur um land				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	Mai	Júni	Ágúst	Okt.		Mai	Júli	Sept.	Nóv.
Frá Vopnafirði	1	24	16	10	Frá Norðurfirði	28	27	9	21
— Borgarfirði	1	25	16	10	— Aðalvík	29	...	...	...
— Loðmundarfirði	...	25	...	...	— Ísafirði	30	29	10	23
— Seyðisfirði	2	26	17	13	— Bolungarvík	...	...	10	...
— Mjóafirði	2	27	...	13	— Súgandafirði	30	29	10	...
— Norðfirði	...	27	17	14	— Öndurfirði	30	30	11	23
— Eskifirði	3	28	17	15	— Dýrafirði	31	...	11	24
— Reyðarfirði	4	28	18	16	— Bildudal	31	30	12	24
— Fáskrúðsfirði	4	29	18	17	— Tálknafirði	Júni ...	...	12	...
— Stöðvarfirði	...	29	...	17	— Patreksfirði	1	31	13	25
— Breiðdalsvík	5	30	...	18	— Flatey	1	31	13	25
— Djúpavogi	5	30	18	18	— Gilsfirði	...	Ágúst ...	...	26
— Hornafirði	6	Júli 1	...	19	— Hvammsfirði	...	1	...	...
— Vík	...	2	...	...	— Stykkishólmi	2	2	14	27

Strandferðir kringum Ísland 1917 (framh.).

Frá Reykjavík vestur um land					Frá Reykjavík austur um land				
	1	3	5	7		2	4	6	8
	Mai	Júli	Ágúst	Okt.		Júni	Ágúst	Sept.	Nóv.
Frá Vestmannaeyjum	7	2	20	21	Frá Grundarfirði	...	2	14	...
— Stokkseyri eða Eyrarbakka	...	3	...	...	-- Ólafsvík	2	2	15	27
— Keflavík	...	...	...	22	--- Sandi	...	3	15	28
— Hafnarfirði	...	4	...	...	— Búðum	...	3	16	...
Í Reykjavík	9	5	21	25	Í Reykjavík	4	4	18	30

Athugasemdir.

1. 12. apríl og 26. október fer skipið frá Reykjavík um Akranes til Borgarness og sömu leið til baka.
2. Í öllum ferðum frá Reykjavík austur um land kemur skipið við í Hafnarfirði, Eyrarbakka eða Stokkseyri og í Vik, þegar veður leyfir og sagt hefir verið til um farþega og flutning þangað, svo mikinn, að gjöld fyrir það nemi minst 100 kr., en vörur til Stokkseyrar eða Eyrarbakka verða settar upp í Vestmannaeyjum, ef afgreiðsla reynist þar ómöguleg vegna veðurs eða sjávargangs. Vörur til annara hafna, sem eigi kynnu að nást í land, af sömu ástæðu, á ákvörðunarstað, verða fluttar til einhverrar næstu hafnar, þar sem best hentar að dómi skipstjóra. Sömu kjörum verða farþegar að sæta, ef þeir komast ekki í land þar sem þeir ætluðu sjer. Um endurgreiðslu á farm- eða fargjöldum, þegar svona vill til, getur ekki verið að ræða.
3. Burtfarartími skipsins frá Reykjavík er kl. 9 árdegis. Frá öðrum viðkomustöðum fer skipið svo fljótt, sem því verður við komið, þó ekki fyr en í áætluninni er ákveðið, en þótt það tefjist svo, að það geti ekki fylgt áætlun, þá ber útgerðin enga ábyrgð á því.

(A. IV, 8.)

Ed. 158. Breytingartillaga

við frumvarp til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

Frá allsherjarnefndinni.

1. gr. frumvarpsins orðist svo:

Landsstjórninni veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftapörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

(A. IV, 9.)

Nd. 159. Breytingartillaga

við frv. til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

Frá Jóni Jónssyni og Þorleifi Jónssyni.

Við 1. gr.

1. Fyrir orðin »ráðherra Íslands« komi:
ráðuneyti Íslands.
2. Fyrir 4% komi:
3%.

(B. XXII, 2.)

Nd. 160. Nefndarálit

um frv. til laga um afnám laga nr. 16, 16. sept. 1915.

Frá landbúnaðarnefndinni.

Þó að nefndin liti svo á, að það hafi verið tilætlun háttv. neðri deildar að svæfa þetta mál í nefnd, þar sem því var vísað til nefndar tveim dögum

fyrir þingslit, þá ætlar nefndin samt að verða við þeim tilmælum flutningsmanns frumvarpsins að skrifa nefndarálit um málið. Verður það í stuttu máli þannig, að nefndin er sammála um, að frumvarpið eigi ekki að ganga fram á þessu þingi. Álitur hún það óhæfilega óvarkárni af þinginu að kippa alt í einu burt tekjunum, sem landssjóður missir við afnám laga um verðhækkunartoll, án þess að hugsa nokkuð fyrir því að útvega landssjóði tekjur í skarðið. Þetta gæti komið til mála á þingi í sumar, þegar fjárlög verða samþykkt og fjárhagur landsins verður rækilega athugaður. En fyr er ekki kominn tími til þess. Verðhækkunartollurinn er ekki heldur svo þungbær, að gerandi sje mikið veður út af honum. Og ekki hefir brytt á mikilli óánægju í landinu út af þessum lögum. Þó veita þau landssjóði drjúgar tekjur. Má það gott heita um nýjan toll, hvað hann hefir valdið litilli óánægju. Allir skynsamir menn í landinu hafa sjeð, að á þessum styrjaldartímum var nauðsynlegt að hafa fjárhag landsins í góðu lagi. Það hefði mátt telja mjög ógætilegt, ef þingið 1915 hefði í raun og veru skilið við fjárlög með tekjuhalla. Og nú kemur það sjer vel að hafa peninga handbæra. Að svo mæltu leggur nefndin til að frumvarpið sje felt.

Alþingi, 12. janúar 1917.

Stefán Stefánsson,
formaður.

Jón Jónsson,
skrifari.

Einar Árnason.

Einar Jónsson.

Samþykkur niðurstöðuatriði nefndarálitsins.

Pjetur Þórðarson.

(A. VI, 6).

Ed.

161. Frumvarp

til laga um þyngd bakarabrauða.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sínum kaupstað eða sveit, og skal bökurum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga en ákveðinn verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal það ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 4% ljettari eða þyngri en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn aðeins vera 1%.

2. gr.

Samþyktir eftir lögum þessum öðlast ekki gildi fyrir en stjórnarráðið hefir staðfest þær, og skulu þær birtar í B-deild Stjórnartíðindanna.

3. gr.

Í samþykktum þeim, er settar verða samkvæmt lögum þessum, má meðal annars ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í bæjar- eða sveitarsjóð, þar sem brotið er framið.

Með mál út af brotum gegn samþykkt eftir lögum þessum skal farið sem með opinber lögreglumál.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XIX, 4.)

Ed.

162. Frumvarp

til laga um útflutningsgjald af sild.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Af hverri tunnu saltaðrar sildar (108—120 lítra) skal greiða 3 króna útflutningsgjald. Gjaldið greiðist og af sild þeirri, er söltuð er og verkuð í íslenskri landhelgi.

2. gr.

Lögreglustjórar innheimti gjaldið og fá 1% í innheimtulaun.

Um innheimtu og greiðslu gjalds þessa fer eftir fyrirmælum laga nr. 16, 4. nóv. 1881, um útflutningsgjald af fiski, lýsi o. fl.

3. gr.

Af gjaldi því, sem ákveðið er í 1. grein, skal greiða 5% í Fiskiveiðasjóð Íslands, og skal því fje varið til eflingar sjávarútvegi innlendra manna.

4. gr.

Lög nr. 11, 31. júlí 1907, eru hjer með numin úr gildi, svo og 11. tölu-liður í 3. gr. laga nr. 16, 16. sept. 1915.

5. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað og gilda meðan stýrjöldin stendur og afleiðingar hennar gera það nauðsynlegt, að álitu landsstjórnarinnar.

(A. V, 4.)

Nd.**163. L Ö G**

um heimild handa ráðuneyti Íslands til ákvörðunar sjerstaks timareiknings.

(Afgreidd frá Nd. 12. janúar).

1. gr.

Ráðuneyti Íslands heimilast að ákveða með reglugerð breytingu á timareikningi á Íslandi þannig, að klukkan verði færð fram um alt að 1½ klukkustund frá svonefndum íslenskum meðaltíma og verði þá 1 klukkustund og 58 mínútum á undan miðtíma Reykjavíkur.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. IX, 3.)

Ed.**164. L Ö G**

um heimild fyrir landsstjórnina til ýmsra ráðstafana út af Norðurálfríðnum.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Meðan Norðurálfríðurinn stendur, heimilast landsstjórninni að gera ráðstafanir þær, til að tryggja landið gegn afleiðingum af honum, er segir í lögum þessum.

2. gr.

Landsstjórninni heimilast, ef þörf gerist:

1. Að kaupa frá útlöndum fyrir landssjóðs hönd hæfilegar birgðir af nauðsynjavöru, svo sem korni, kolum, salti, steinolíu, vjelaolíu, veiðarfærum, læknislyfjum o. s. frv.
2. Að verja til slíkra kaupa handbæru fje landssjóðs, er hann má missa frá öðrum lögmæltum útgjöldum.
3. Enn fremur að taka lán, eftir því sem nauðsyn krefur, til slíkra kaupa.
4. Loks að taka í sínar hendur alla verslun, ef á þarf að halda, á einstökum vörutegundum, innlendum eða útlendum.

Landsstjórnin hlutast til um eftir megni, að vöruforði sá, er hún kaupir samkvæmt ákvæðum laga þessara, komi hinum ýmsu hjeruðum landsins að sem jöfnustum notum eða eftir sjerstökum þörfum á hverjum stað, og heim-

ilast landsstjórninni að veita þeim, sem búa utan Reykjavíkur, sanngjarna ívilnun eða uppbót á kostnaði við að senda vöruna milli hafna eða staða umhverfis landið.

3. gr.

Landsstjórninni er og heimilt að leggja bann, að einhverju leyti eða öllu, við útflutningi eða sölu úr landi á aðfluttum vörum, ef slíkt skyldi reynast nauðsynlegt. Þó er heimilt að birgja upp skip, er sigla frá Íslandi, til næstu erlendrar hafnar, sem það ætlar að koma á, svo og fiskiskip, meðan þau stunda fiskveiðar við Ísland.

Á sama hátt heimilast landsstjórninni að leggja bann við útflutningi íslenskra matvæla, ef ástæða er til að óttast matvælaskort í landinu.

Bannað er að flytja út úr landinu mör og tólg.

Enn fremur má landsstjórnin, ef almenningsþörf í einhverju bygðarlagi eða í landinu í heild sinni krefur, taka eignarnámi matvæli og eldsneyti hjá kaupmönnum, framleiðendum eða öðrum, gegn fullu endurgjaldi.

Enn fremur heimilast landsstjórninni að leggja bann við tilbúningi verslunarvöru, sem nauðsynleg matvæli eru notuð til, án þess að verslunarvaran sjálf geti talist til nauðsynjavöru.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður, ef með þarf, með reglugerð eða reglugerðum, hvort, hvenær og hvernig gera skuli framangreindar ráðstafanir, þar á meðal hvernig ráðstafa skuli birgðum þeim, sem keyptar kunna að verða samkvæmt lögum þessum, eða teknar eignarnámi, og hvernig skuli selja þær. Má verja til þessa fje úr landssjóði, ef með þarf.

5. gr.

Refsingar fyrir brot gegn ráðstöfunum þeim, er landsstjórnin gerir með heimild í lögum þessum, ákveður landsstjórnin á þann hátt, sem henni þykir við eiga, um leið og hver ráðstöfun er gerð. Landsstjórnin getur krafist þess, að viðlögðum sektum, að einstakir menn eða fjelög gefi henni þær skýrslur um birgðir af vörum og um vöruþörf, er henni þykir þurfa, til framkvæmdar ráðstöfunum þeim, sem heimilaðar eru í lögum þessum.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. VIII, 4.)

Ed.**165. L Ö G**

um að landsstjórninni veitist heimild til að greiða styrk úr landssjóði til viðgerðar á sjógarðinum fyrir Einarshafnarlandi og Óseyrarness í Árnessýslu.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að greiða úr landssjóði alt að 7000 krónum til þess að gera við sjógarðinn fyrir landi jarðanna Einarshafnar og Óseyrarness í Árnessýslu, enda verði helmingur kostnaðar af verkinu greiddur annars staðar að og skal verkið framkvæmt undir eftirliti landsstjórnarinnar.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XIV, 4.)

Ed.**166. L Ö G**

um kaup á eimskipi og útgerð þess á kostnað landssjóðs.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip, alt að 800 smálestir að stærð, sjerstaklega útbúið til vöruflutninga, og taka lán í því skyni. eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Skipið skal haft til strandferða kringum landið, að minsta kosti 7—8 mánuði á ári, og til millilandaferða hinn tíma ársins, samkvæmt ferðaáætlun, er stjórnin semur eftir tillögum Alþingis.

3. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipsins skal veita í fjárlögunum, enda renni allar tekjur þess í landssjóð.

4. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipsins, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þess og útvegar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er skipið kemur á.

5. gr.

Landsstjórnin ákveður fargjöld og farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

6. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipsins og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæman reikning, með fylgiskjölum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipsútgerðarinnar. Reikningur þessi skal endurskoðaður á skrifstofu þeirri í stjórnarráðinu, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikninginn.

7. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(B. XXI, 3.)

Nd.

167. Frumvarp

til laga um bann við sölu og leigu skipa úr landi.

(Eftir 2. umr. í Nd.).

1. gr.

Bönnuð skal sala og leiga skipa út úr landinu.

Landsstjórnin getur veitt undanþágu frá banni þessu, ef alveg sjerstakar ástæður eru fyrir hendi.

2. gr.

Brot gegn lögum þessum varðar sektum frá 10–200 þús. krónum. Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal fara sem almenn lögreglumál.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(C. XVI, 3.)

Ed.**168. Þingsályktun**

um heimild fyrir landsstjórnina til að verja 4000 kr. til Langadalsvegur í Húnavatnssýslu á næsta sumri.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að verja 4000 kr. til Langadalsvegur í Húnavatnssýslu á næsta sumri af þeim 7500 kr., sem í gildandi fjárlögum eru veittar til bryggjugerðar á Blönduósi, ef fjeð verður ekki notað í hinum ákveðna tilgangi.

(C. XVIII, 12.)

Ed.**169. Tillaga**

til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

(Eftir fyrri umr. í Ed.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtíðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hér segir:

1.	Þeim, sem hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna	50%
2.	— — — — — 2500 —	40%
3.	— — — — — 3500 —	25%
4.	— — — — — 4500 —	5%

og skal reikna millibílin á milli þessara launahæða eftir líkingunni

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósentuna.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti sinu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu og útreikning dýrtíðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtíðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjer-

stökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglingaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtíðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Landsstjórnin hlutist til um, að Landsbanki Íslands greiði gæslustjórnum bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtíðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. VIII, 12).

Ed.

170. Þingsályktun

um styrk og lán til flóabáta.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að veita hlutaðeigandi hjeruðum árið 1917 styrk til tveggja flóabáta, annars á Austfjörðum, en hins á Húnaflóa, alt að 20 þúsund krónum til hvors, samkvæmt skilyrðum gildandi fjárlaga.

En reynist ómögulegt að fá bátana leigða, þá heimilast landsstjórninni einnig að veita hjeruðunum bráðabirgðalán með 5% ársvöxtum til að kaupa slíka báta, alt að 90 þúsundum króna til hvors.

Gert er ráð fyrir, að bátarnir sjeu ekki minni en 100 smálestir hvor.

Í viðbót við þann 5000 kr. styrk, sem veittur er í gildandi fjárlögum, 13. gr. C. III. 5. a., fyrir árið 1917, heimilast landsstjórninni að greiða 5000 kr. styrk til mótorbáts Skaftfellinga til flutninga með suðurströndinni, enda sje áætlun bátsins gerð með samráði hlutaðeigandi sýslunefnda.

(A. IV, 10.)

Ed.**171. Frumvarp**

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Ráðuneyti Íslands veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, og með þeim skilyrðum, sem fram eru tekin í 1.—3. lið 1. gr. laga 9. sept. 1915, þó svo, að í stað 2⁰/₀ í 2. tölul. nefndrar greinar komi 3⁰/₀ á ári af upphæð þeirri, er seðlaupphæð sú, sem úti er í mánaðarlok, fer fram úr 3¹/₂ miljón og málmforðinn nægir ekki til.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar sins, að innleysa alla þá seðla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

(B. XXI, 4.)

Ed.**172. Frumvarp**

til laga um bann við sölu og leigu skipa úr landi.

(Eftir 3. umr. í Nd.).

1. gr.

Bönnuð skal sala og leiga skipa út úr landinu.
Landsstjórnin getur veitt undanþágu frá banni þessu.

2. gr.

Brot gegn lögum þessum varða sektum frá 10 þús. til 200 þús. krónum. Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal fara sem almenn lögreglumál.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXI, 5.)

Nd.**173. Breytingartillaga**

við frv. til laga um bann við sölu og leigu skipa úr landi.

Flutningsm.: Einar Arnórsson.

1. Við 1. gr.

Orðin: »ef alveg sjerstakar ástæður eru fyrir hendi«
falli burt.

2. Við 2. gr.

Fyrir orðin: »10—200 þúsund« komi:
10,000—200,000.

(B. XV, 4.)

Nd.**174. Breytingartillaga**

við frumv. til laga um verðlaun fyrir útflutta sild (þgskj. 155).

Flutningsmaður: Pjetur Ottesen.

1. 1. gr. orðist svo:

Greiða skal úr landssjóði 1 krónu 75 aura verðlaun af hverri tunnu saltaðrar sildar, sem veidd er á skip, sem skrásett eru á landi hjer og eru eign íslenskra manna, búsettra hjer, og ef fjelagseign er, þá skal fjelagið eiga hjer heimilisfang og varnarþing, stjórn þess að meiri hluta skipuð hjer búsettum íslenskum mönnum, og meiri hluti fjelagsfjárins eign slíkra manna.

Nú er sild veidd á skip, sem fullnægir framanskráðum skilyrðum, en gert er út af öðrum en eigendum, og skulu þá útgerðarmenn eða útgerðarmaður einnig fullnægja þeim skilyrðum, sem sett eru í lögum þessum um eigendur.

2. 2. gr. falli brott.

(A. IV, 11.)

Nd.**175. Frumvarp**

til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Eftir eina umr. í Ed.).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar sins, að innleysa alla þá seðla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er seltur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

(C. XVIII, 13.)

Sp.**176. Tillaga**

til þingsályktunar um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

(Eftir síðari umr. í Ed.).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hjer segir:

1.	Þeim, er hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna		50%
2.	— — — — —	2500 —	40%
3.	— — — — —	3500 —	25%
4.	— — — — —	4500 —	5%

og skal reikna millibilin á milli þessara launahæða eftir líkingunni

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósentuna.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti sínu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu og útreikning dýrtíðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtíðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjerstökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglingaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtíðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Landsstjórnin hlutist til um, að Landsbanki Íslands greiði 'gætslustjór-um bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtíðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. XVII, 4).

Ed.

177. Þingsályktun

um skaðabætur til farþeganna á Flóru í júlí 1916.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða farþegum þeim, sem voru á Flóru í júlí 1916, þegar hún var hernumin og flutt til Englands, sanngjarnar skaðabætur fyrir vinnutjón og annan kostnað, er af hernáminu leiddi.

(B XII, 2).

Nd.**178. Nefndarálit**

um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun brunabótaðjeflags Íslands.

(Frá allsherjarnefnd Nd.).

Nefndin hefir rætt þetta mál nokkuð á fundum sínum, og einnig borið það undir formann brunabótaðjeflagsins. Skýrði hann nefndinni frá því, að fjelagið hefði fyrirheit um endurtryggingu í norsku fjelagi, og væri hæpið, að sú endurtrygging hjeldist, ef lögunum yrði breytt í þá átt, er frv. fer fram á.

Þar eð nú er komið nær að þinglokum, sá nefndin sjer ekki fært að rannsaka málið til hlitar, og var samþykkt að fresta því til næsta þings.

Alþingi, 12. jan. 1917.

Þórarinn Jónsson,
(form.).

Þorleifur Jónsson,
(skrifari).

Einar Arnórsson.

Hákon J. Kristófersson.

Þorsteinn M. Jónsson.

(A. IV, 12).

Nd.**179. Breytingartíllaga**

við frv. til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

Frá Jóni Jónssyni.

Við 1. gr. Greinin orðist svo:

Landsstjórninni veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, og með þeim skilyrðum, sem fram eru tekin í 1.—3. lið 1. gr. laga 9. sept. 1915, þó svo, að í stað 2% í öðrum tölulið nefndrar greinar komi 3% á ári af upphæð þeirri, er seðlaupphæð sú, sem úti er í mánaðarlok, fer fram úr 3¹/₂ miljón og málmforðinn nægir eigi til.

(A. IV, 13.)

Nd.**180. L Ö G**

um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915.

(Afgreidd frá Nd. 12. janúar).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til að auka seðlaupphæð þá, er Íslandsbanki má gefa út samkvæmt lögum nr. 66, 10. nóv. 1905, 4. gr., og lögum 9. sept. 1915, svo sem viðskiftaþörfin krefur, gegn öllum sömu skilyrðum, sem í 1. gr. 1.—3. lið nefndra laga 9. sept. 1915 greinir.

2. gr.

Bankanum er skylt, að viðlögðum missi seðlaútgáfurjettar sins, að innleysa alla þá seðla, er hann hefir gefið út samkvæmt lögum þessum, jafn-skjótt sem landsstjórnin eða löggjafarvaldið krefst þess, og með þeim fyrirvara, er settur verður.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og gilda til 1. desember 1917.

(A. VI, 7.)

Ed.**181. L Ö G**

um þyngd bakarabrauða.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Bæjarstjórnnum og sveitarstjórnnum veitist heimild til að ákveða með samþykkt þyngd bakarabrauða, hver í sinum kaupstað eða sveit, og skal bökurum óheimilt að selja brauð með öðrum þunga en ákveðinn verður með tjeðri samþykkt.

Þó skal það ekki teljast brot á samþykktum þessum, þótt einstök brauð sjeu 4% ljettari eða þyngri en samþykktin tiltekur, en á þyngd 20 brauða má mismunurinn að eins vera 1%.

2. gr.

Samþykktir eftir lögum þessum öðlast ekki gildi fyr en stjórnarráðið hefir staðfest þær, og skulu þær birtar í B-deild Stjórnartíðindanna.

3. gr.

Í samþykktum þeim, er settar verða samkvæmt lögum þessum, má meðal annars ákveða sektir 25—500 krónur fyrir brot. Sektir allar renna í bæjar- eða sveitarsjóð, þar sem brotið er framið.

Með mál út af brotum gegn samþykkt eftir lögum þessum skal farið sem með opinber lögreglumál.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XXI, 6.)

Ed.

182. L Ö G

um bann við sölu og leigu skipa úr landi.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Bönnuð skal sala og leiga skipa út úr landinu.

Landsstjórnin getur veitt undanþágu frá banni þessu.

2. gr.

Brot gegn lögum þessum varða sektum frá 10 þús. til 200 þús. krónum. Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal fara sem almenn lögreglumál.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

(B. XVIII, 8.)

Ed.

183. L Ö G

um kaup á eimskipi til vöruflutninga milli Íslands og útlanda.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

1. gr.

Landsstjórninni veitist heimild til þess að kaupa eimskip eftir þörfum til vöruflutninga milli Íslands og útlanda, og taka lán í því skyni, eftir því sem þörf krefur.

2. gr.

Öll útgjöld til útgerðar skipanna skal veita í fjárlögunum eða fjárlögunum, enda renni allar tekjur þeirra í landssjóð.

3. gr.

Landsstjórnin ræður farstjórn skipanna, og annast farstjórnin ráðningu yfirmanna þeirra og útvegar afgreiðslumenn á þeim höfnum, er þau koma á.

4. gr.

Landsstjórnin ákveður farmgjöld eftir tillögum farstjórnar.

5. gr.

Farstjórnin skal halda nákvæman reikning yfir öll útgjöld og allar tekjur skipanna og rita hann í bók, er landsstjórnin löggildir til þess. Fyrir marsmánaðarlok ár hvert skal farstjórnin hafa sent landsstjórninni nákvæma reikninga, með fylgiskjölum, fyrir næstliðið almanaksár, og sýni hann glögglega allan fjárhag skipaútgerðarinnar. Reikningar þessir skulu endurskoðaðir á skrifstofu þeirri í ráðuneyti Íslands, er samgöngumálin heyra undir. Úrskurðar landsstjórnin reikningana.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

(C. XVIII, 14.)

Sp.

184. Þingsályktun

um dýrtiðaruppbót handa embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs.

(Afgreidd frá sameinuðu þingi 13. janúar).

Alþingi ályktar, að heimila landsstjórninni að greiða embættis- og sýslunarmönnum landssjóðs dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916, svo sem hjer segir:

1.	Þeim, sem hafa að árslaunum 1500 kr. eða minna	50%
2.	— — — — — 2500 —	40%
3.	— — — — — 3500 —	25%
4.	— — — — — 4500 —	5%

og skal reikna millibilin á milli þessara launahæða eftir líkingunni

$$y = \frac{2225 - x^2}{40}$$

þar sem x táknar launahæðina í hundruðum og y uppbótarprósenta.

Hjá þeim embættis- og sýslunarmönnum, er jafnframt landssjóðslaunum hafa aukatekjur eða hlunnindi, er metin verði til peninga, af embætti

sinu eða sýslan, koma launin eða tekjurnar samanlagðar til álita við greiðslu og útreikning dýrtiðaruppbótar, þó þannig, að uppbót greiðist þeim því að eins, ef þetta samanlagt fer eigi fram úr þeirri hæstu launahæð (4500 kr.), sem dýrtiðaruppbót er veitt af.

Taki menn laun úr landssjóði fyrir fleiri starfa en einn, reiknast þau samantalin.

Allir þeir, karlar og konur, er eftirlaun hafa úr landssjóði, eftir sjerstökum lögum eða fjárlögum, njóta sömu uppbótar sem aðrir launamenn samkvæmt þessari þingsályktun, enn fremur stundakennarar landsskólanna, svo og starfsmenn þeirra fjelagsstofnana og kennarar þeirra skóla, er njóta styrks úr landssjóði, þar með taldir unglíngaskólar, barnaskólar og farskólar, og kemur í stað launahæðar borgun sú, er þeir þiggja fyrir starfa sinn.

Frá uppbót þessari dregst dýrtiðaruppbót sú, er greidd hefir verið fyrir 1916, samkvæmt lögum nr. 23, 3. nóv. 1915, að því er snertir þá embættis- og sýslunarmenn landssjóðs, er uppbót hafa fengið eftir þeim lögum.

Landsstjórnin hlutist til um, að Landsbanki Íslands greiði gætslustjór-um bankans, endurskoðendum, bókara og gjaldkera dýrtiðaruppbót fyrir árið 1916 eftir sömu reglum, sem þingsályktun þessi setur um uppbót handa starfsmönnum landssjóðs.

(C. XIX, 4.)

Ed.

185. Þingsályktun

um skipagöngur sameinaða gúfuskipafjelagsins til landsins yfirstandandi ár.

(Afgreidd frá Ed. 12. janúar).

Alþingi ályktar, að skora á stjórnina að halda sem fastast við samning um póstgufuskipaferðir milli Kaupmannahafnar og Íslands um Leith og Fær-eyjar frá 7. ág. 1909, ásamt viðbæti við þann samning frá 26. nóv. 1912.

(B. XX, 5.)

Nd.

186. Röktuð dagskrá

feld í Nd. 11. janúar.

Flutningsmaður: Þorsteinn Jónsson.

(Frv. til laga um verðlaun fyrir útflutta sild á þgskj. 100).

Í trausti þess, að stjórnin taki mál þetta til alvarlegrar rannsóknar fram til næsta þings, tekur deildin fyrir næsta mál á dagskrá.

(B. XX, 6.)

Nd. 187. Rökstudd dagskrá

samþykkt í Nd. 12. janúar.

Flutningsmaður: Þorsteinn Jónsson.

(Frv. til laga um verðlaun fyrir útflutta sild á þgskj. 155).

Með því að þetta mál verður eigi nægilega rannsakað og undirbúið til samþykktar á þessu þingi, telur deildin rjett að fresta því til næsta þings, og tekur því fyrir næsta mál á dagskrá.

B. XIX, 5).

Ed. 188. Rökstudd dagskrá

samþykkt í Ed. 12. janúar.

Flutningsmaður: Magnús Torfason.

(Frv. til laga um útflutningsgjald af sild á þgskj. 162).

Með því að deildinni þykir varúðarvert að samþykkja lög um þetta mál nú á aukabinginu, skorar hún á stjórnina að undirbúa frumvarp í þessa átt til næsta reglulegs Alþingis, og tekur fyrir næsta mál á dagskrá.

Viðbætur.

I.

Athugasemdir

við 16. grein þingskapanna.
Til athugunar fyrir alþingismenn¹⁾.

A) Efri deild.

Þar skulu vera 5 menn í fjárveitinganefnd. Verður þá efalaust hentugast af hafa 3 menn í hverri af hinum 6 fastanefndum.

Með þeim hætti verða 10 deildarmanna í 2 nefndum hver, en 3 ekki nema í einni nefnd ($2 \times 13 = 26$, en $6 \times 3 + 5 = 23$); fer vafalaust best, að þeir 3, sem sitja í allsherjarnefndinni, sjeu ekki í öðrum nefndum, því að á allsherjarnefnd munu jafnan hlaðast mörg og vandasöm störf, og þess þörf, að hún verði skipuð fjölhæfustu mönnum í hverri deild.

B) Neðri deild.

Þar skulu vera 7 menn í fjárveitinganefnd, og þar mun líklega verða talið sjálfsagt að skipa 5 menn í hverja af hinum 6 fastanefndunum. Þar verða þá 13 deildarmanna í 2 nefndum hver, en 11 í einni nefnd hver ($2 \times 24 = 48$, en $6 \times 5 + 7 = 37$); verður að telja æskilegast, að þeir, sem þar sitja í fjárveitinganefnd og allsherjarnefnd, sjeu ekki í öðrum nefndum; en þeir eru $7 + 5 = 12$, og verður því einn (úr allsherjarnefnd) að sitja í annari nefnd til. Auðvitað getur vel komið til mála að hafa í Nd. ekki nema 3 menn í einhverri fastanefndinni.

Verði ráðherrum fjölgað, þá hljóta þeim mun fleiri þingmenn að sitja í 2 fastanefndum.

1) Útbýtt meðal þingmanna þegar eftir þingsetning og þá prentað sem handrit.

C) *Hlutfallskosning.*

Nú verður vafalaust beitt hlutfallskosningum við skipun fastanefnda í báðum deildum, og er þá afar áriðandi:

- a) að allir flokkar í hverri deild semji um það á málfundi, undan 2. þingfundi, hve marga menn skuli kjósa í hverja fastanefnd, aðrar en fjárveitinganefnd,
- b) að allir flokkarnir komi sjer þá einnig saman um það, hvaða nefndir skuli vera einsetunefndir (nefndarmenn ekki í öðrum nefndum),
- c) að hver flokkur gæti þess síðan vandlega að nefna engan sinn mann í fleiri fastanefndir en tvær, og breyta ekki út af því, sem samið hefir verið við aðra flokka.

Starfsheill Alþingis er nú að miklu leyti undir því komin, að vinnunni sje haganlega skift milli þingmanna, fastanefndirnar viturlega skipaðar, og öll stund lögð á það, að góð samvinna takist milli samstarfa nefnda í báðum deildum, sbr. 9. málsg. í 16. gr. þingskapanna.

Þeir háttvirtir þingmenn, sem ekki sátu á síðasta þingi, eru og beðnir að gæta þess, að núgildandi þingsköp eru í mörgum öðrum greinum gagnólik þeim gömlu.

Skrifstofa Alþingis, 9. des. 1916.

G. Björnson,
milliþingaforseti.

II.

Um vinnubrögð fastanefnda.

Til íhugunar fyrir vinnunefndir þingsins¹⁾.

I.

Í öðrum þingum er hægra um vik en hjer. Þau eru svo fjölskipuð, að þar er víðast síður að fastanefndirnar verða undirdeildir í hverri þingdeild, og hver þingmaður ekki nema í *einni* fastanefnd. Þar *geta* því *allar* fastanefndir háð fundi sína daglega og á sama tíma dags, ef vill.

Vegna mannfæðarinnar á Alþingi verða flestir okkar þingmenn að vera í 2 fastanefndum.

Er því vandi fyrir höndum, að skipa fyrir um fundartíma nefndanna (þingsk. 16. gr., 5. málsg.).

Gerum t. d. að 5 menn sjeu í fjárhagsnefnd neðri deildar, og 1 af

1) Útbýtt meðal þingmanna, þá er allir voru til þings komnir, 15. desember 1916, og þá prentað sem handrit.

þeim líka í 3. nefnd, 2. í 4. nefnd, 3. í 5. nefnd, 4. í 6. nefnd og 5. í 7. nefnd, þá er auðsætt að 3., 4., 5., 6. og 7. nefnd geta ekki haft fund á sama tíma og 1. nefnd. Og nefndarskipunin *getur* farið svo, að *engar tvær* af þessum 6 nefndum geti haft fundi samtímis. — Eigi þær þá allar að hafa fund sama dag, þá þarf 6 fundartíma.

Þetta er ófært og líka öldungis óþarft.

Fastanefndir eiga sem sje að haga vinnu sinni allt öðru vísi en lausanefndirnar á undanförnum þingum.

Fastanefnd kys ritara fyrir hvert mál, sem hún fjallar um. *Hann* á að *rannsaka málið, vinna* að því *utan funda*; getur hann þá meðal annars ráðfært sig við ýmsa þingbræður sína einslega um helstu vandkvæðin. Þegar hann hefir lokið þeirri vinnu sinni, þá fyrst tekur formaður málið til umræðu á nefndarfundi, og þá reifar ritari málið þar og ber upp fyrir nefndinni rökstuddar tillögur um meðhald, móthald eða breytingar, en fundarmenn ræða tillögur ritarans og greiða atkvæði um þær, geta þá líka komið með breytingartillögur. Ef málið er auðvelt, á alls ekki að þurfa að ræða það nema á einum nefndarfundi. En sje það vandameira, þá á tveim fundum. Og það er að segja um allan meginþorra þingmála, að ekki á að þurfa nema eina eða tvær *umræður* um þau á fastanefndarfundi. Höfuðsökin að ritari hvers máls undirbúi það vandlega undir umræðurnar — *vinni* að málinu af fremsta kappi utan funda.

Þess vegna er um að gera, að þingmenn fái sem mest *næði* til að *vinna*, hver að því máli, er hann á um að fjalla sem ritari í fastanefnd. Og allir munu fá eitthvað.

Og þess vegna verður lang-ráðlegast, að *hver fastanefnd* (nema ef vera skyldi fjárveitinganefnd) *hafi ekki fund nema annanhvern dag*. Ef þær ættu allar að hafa umræðufundi daglega, yrði mönnum miklu minna úr *verki*. — Þá mundi sækja í gamla horfið, málæði, mas og flaustur.

Jeg geri ráð fyrir, að fjárveitinganefnd neðri deildar sje einsetunefnd (enginn nefndarmanna í annari nefnd). Hinar 6 ættu að hafa fundi 2. hvern dag, 3 annan daginn, hinar 3 hinn daginn.

Þá þarf ekki nema 3 fundartíma á dag, t. d. kl. 9 árd., kl. 10¹/₂ árd. og kl. 5 síðd. *Þá þarf hver þingmaður ekki að sækja nema einn nefndarfund á dag, eða 2 annanhvern dag. Þá* getur hver þingmaður varið miklum hluta dagsins til að *vinna í næði* að því máli, er hann hefir tekið að *sjer* í fastanefnd sem ritari, og til þess að *kynna sjer önnur þingmál*.

Að undanfögnu hafa þingmenn ekki haft tíma til neins fyrir látlausu nefndavastri (oft 20–30 nefndir í gangi í senn!) — Þess vegna alt lent í flaustri og ólestri; þetta hefir verið meingallinn á vinnubrögðum Alþingis.

II.

Þá er annað. Vinnunefndir beggja deilda þurfa um fram alt að taka höndum saman. »Það er *samvinnunefnd*, ef samkynja nefndir beggja deilda vinna saman«, segja þingsköp.

Það er *samvinnunefnd Alþingis*, ef vinnunefndir beggja deilda vinna saman. Og það er afaráriðandi, að *sú* samvinna takist, til þess að rjett samræmi og gott skipulag komist á vinnubrögð fastanefnda í báðum deildum.

Þessi höfuðnefnd — samvinnunefnd Alþingis — verður meðal annars að vinda bráðan bug að því, að seinja *fundarsköp* handa fastanefndum.

Það er t. d. brýn nauðsyn að *samkynja nefndir í báðum deildum hafi sama fundartíma*, til þess að þær geti gengið saman á fund, þegar þurfa þykir — á *samvinnufundi*.

Það er ein hin mikilvægasta umbót á vinnubrögðum þingsins, að efla sem mest góða samvinnu milli samkynja nefnda í báðum deildum.

En til þess að samkynja nefndir í báðum deildum geti haft sömu fundartíma (annan hvern dag), þá verður að hafa *þingfundina á sama tíma dags í báðum deildum*. Enda ekkert sem mælir á móti því. — Meðan við höfum einn ráðherra, má ekki búast við, að hann geti annað því, að sitja þingfundi beggja deilda á hverjum degi, þó þeir væru annar árdegis, hinn síðdegis. En verði ráðherrum fjölgað, þá geta þeir skift sjer í deildirnar á þingfundina.

III.

Það er nú mikið álitamál, hvenær hentast muni að hafa þingfundina — árdegis, miðdegis eða síðdegis.

En núna á þessu aukapingi mun heppilegast að þingfundir sjeu settir í báðum deildum í miðmunda (kl. 1), því að dagverðarstund bæjarbúa er nú 12—1.

Skrifstofa Alþingis, 10. des. 1916.

G. Björnson,
millipingaforseti.

III.

Uppkast

að bráðabirgðareglum um vinnubrögð þingnefnda¹⁾.

Eftir

G. Björnson.

1. gr.

Hver nefnd skal hafa fundi sína á þeim tímum, sem vinnunefnd til- Fundir. tekur og auglýsir á lestrarsal þingsins.

Þó er formanni frjálst að láta fund falla niður, ef ekkert fundaretni er fyrir hendi.

1) Prentað upphaflega sem handrit í því skyni, að það yrði athugað af samvinnunefnd Alþingis (á samfundi vinnunefnda úr báðum deildum) og var því útbýtt meðal þingmanna að loknum 1. fundi sameinaðs þings, 15. desember 1916.

Auka- fundir. Formanni er og frjálst, ef þurfa þykir, að kveðja nefnd á aukafund, en verður þá jafnan að gæta þess, að setja ekki aukafundinn á þeim tíma dags, sem einhverjum nefndarmanna er skylt að sækja annan fastákveðinn nefndarfund.

2. gr.

Fundar- stjórn. Formenn nefnda skulu yfirleitt haga fundarstjórn sinni eftir fyrirmæl- um þingskapanna um þingfundi (33.—37. gr. og 44.—47. gr. þingsk.).

Hverri nefnd er þó frjálst að setja sjer föst ákvæði um ræðutimalengd á nefndarfundum.

Formaður skal jafnan fylgja þeim sið, ef tveir eða fleiri biðja sjer hljóðs, að láta þá ganga fyrir, er ekki hafa áður rætt um það mál á þeim fundi.

Í lok hvers fundar skal formaður ákveða dagskrá næsta fundar. En nefndarmenn geta þó með afli atkvæða breytt dagskrárákvæðum formanns.

3. gr.

Skyldur funda- skrifara í fasta- nefndum. Fundaskrifari í hverri fastanefnd skal bóka á hverjum fundi í gerða- bók nefndarinnar

1) hvaða þingmál eru tekin til umræðu,

2) hvaða tillögur eru bornar upp og hvernig atkvæði falla um þær.

Ekki þarf að færa inn í gerðabókina nefndarálit um þingmál eða breytingartillögur við þau. Heldur skal formaður tölusetja þær tillögur, sem hann ber undir atkvæði, í sömu röð og þær eru bornar upp, og fundarskrif- ari bóka tölustaf hverrar tillögu og nefna flutningsmann hennar.

Fundaskrifari skal geyma í röð og reglu allar þær tillögur, sem til at- kvæða hafa komið, þar til er málinu er ráðið til lykta á þingi.

Ef formaður er fjarstaddur, skal fundaskrifari gangast fyrir því, að fundarmenn velji sjer fundarstjóra.

Nú er formaður kosinn ritari og framsögumaður einhvers þingmáls, og skal hann þá fela öðrum fundarstjórn, þegar álit hans kemur til umræðu í nefndinni.

Ef fundarskrifari er fjarstaddur, skipar formaður annan í hans stað.

4. gr.

Hvaða mál skuli ganga fyrir. Þau mál, sem hver nefnd fær til meðferðar, skal hún taka fyrir í þeirri röð, sem vinnunefnd hefir ákveðið (16. gr. þingsk.).

5. gr.

1. umræða í nefnd. Þegar þingmál kemur til 1. umræðu á nefndarfund, þá skal ræða það í heild sinni og formaður biðja alla nefndarmenn að láta í ljós skoðun sína á því.

Að lokinni umræðu skal formaður leita atkvæða um það, hvort nefnd- armenn vilji styðja málið, mæla með því óbreyttu eða breyttu (sbr. 16. gr. þingsk.), eða leggja til, að því verði vísað frá (felt) eða frestað (42. gr. þingsk.) eða vísað til ráðherra (41. gr. þingsk.).

Því næst skal kjósa ritara og framsögumann fyrir þetta mál.

Kosinn
framsögu-
maður.

Nú vilja sumir nefndarmenn að málið gangi fram, en aðrir, að það nái ekki fram að ganga, og er þá rjett, að tveir verði framsögumennirnir, og velji þeir annan, sem málinu eru hlyntir, en hinn velji þeir, sem eru því andstæðir. Nefnd
klofnar.

En sje allir nefndarmenn samdóma um eitt af tvennu, að styðja málið eða hafna því, þá verður ekki að jafnaði tekinn gildur nema einn framsögumaður.

Nú vilja allir, að eitt þingmál gangi fram, en greinir mjög á um mikilvæg atriði, og má þá leita samþykkis vinnunefndar til þess, að tveir verði framsögumenn í því máli. Formaður nefndarinnar skal jafnan tilkynna forseta skriflega og tafarlaust kosningu hvers framsögumanns.

6. gr.

Sá sem kosinn er ritari og framsögumaður máls, skal rannsaka málið svo vel, sem unt er, og leita ráða til samnefndarmanna sinna og annara bestu manna um öll vandasöm atriði. Síðan skal hann semja rökstutt álit og orða þær breytingartillögur, sem hann telur nauðsynlegar. Skal hann tilkynna formanni þegar málið er tilbúið af hans hálfu. Skyldur
fram-
sögu-
manns.

Nú hefir nefnd klofnað og tveir orðið framsögumenn, sbr. 5. gr., og skulu þeir báðir gera formanni aðvart þegar þeir hafa lokið starfi sínu.

7. gr.

Þegar formaður veit, að framsögumaður, og báðir ef tveir eru (sbr. Málið 5. og 6. gr.), hefir lokið vinnu sinni, þá skal hann taka málið á dagskrá til 2. umræðu, svo fljótt sem audið er. búid til 2.
umræðu.

8. gr.

Þegar þingmál kemur til 2. umræðu í nefnd, skal framsögumaður lesa upp álit sitt og tillögur og gera grein fyrir þeim. Síðari
umræða í
nefnd.

Skal síðan ræða tillögur framsögumanns. Þá getur og hver fundarmaður borið upp aðrar tillögur. Að lokinni umræðu ber fundarstjóri tillögur framsögumanns og tillögur annara fundarmanna undir atkvæði. Um lögmæti ályktunar og afl atkvæða skal fara eftir meginreglum 44. og 47. gr. þingskapanna.

Nefndin hefir þá lokið vinnu sinni að því máli. Skal nú framsögumaður skrifa upp álit og tillögur nefndarinnar og láta þess getið í svigum við hverja tillögu, hve margir nefndarmanna hafi samþykkt hana. Skulu þeir formaður og fundaskrifari aðgæta, að rjett sje skráð eftir því sem nefndin hafði samþykkt. Skulu þeir síðan undirrita nefndarálititið og færa forseta. Mál af-
greitt til
forseta.

9. gr.

Nú hefir nefnd klofnað, sbr. 5. gr., og skulu allir nefndarmenn engu síður sækja fund, þegar málið kemur til 2. umr., sbr. 8. gr. Skulu þá báðir framsögumennirnir gera grein fyrir afstöðu sinni. Er þá formanni skylt að Medferð
máls ef
nefnd
klofnar.

að reyna að miðla málum og leita um sættir milli meiri og minni hluta. Takist ekki sættir, þá er rjett, að menn skilji áður en álitserðir framsögumanna koma til umræðu. Skal þá meiri hluti nefndarinnar sitja eftir og halda hjá sjer gerðabók nefndarinnar og lúka annari umræðu sinni um málið, og skulu þeir þá allir, sem eru í meiri hluta, undirrita sitt nefndarálit. Minni hlutinn skal vikja af fundi og lúka sinni 2. umræðu um málið á öðrum fundarstað, og skulu þeir þá einnig allir rita undir sitt minni hluta álit.

10. gr.

Stórmáli Ef um stórmál er að ræða, og ekki talið fært að lúka því á þenna skift i hátt á 2 fundum (sbr. 5.—9. gr.), þá skal formaður að lokinni 1. umræðu kafla. skifta því á hentugan hátt i kafla eða þætti, og láta hvern kafla koma einan sjer til 2. umræðu og úrslita.

Nú er eitthvert mál til 2. umræðu, og telur nefnd sjer ekki fært að ráða því til lykta á þeim fundi, og getur þá formaður frestað 2. umræðu um málið til næsta fundar.

11. gr.

Sam- Ef samkynja nefndir beggja deilda vinnu saman, þá skal sú sam-
vinnu- vinnunefnd kjósa sjer formann og fundarskrifara, en framsögumenn beggja
nefndir. deilda skulu þá vinna saman að rannsókn málsins.

12. gr.

Störf Nú hefir mál verið til umræðu á þingfundi, og þar samþykta breytnefnda aðingartillögur, og skal framsögumaður athuga þær vandlega og gera formanni málum aðvart, ef hann telur þörf að ræða málið á nefndarfundi, áður en það kemur milli aftur til atkvæða á þingfundi. Skal formaður þá skjóta á aukafundi i nefndfundna. inni, ef nauðsyn krefur.

13. gr.

Fjárhags- Allar nefndir, aðrar en fjárveitinganefndir, skulu gæta þess vandlega, **atriði.** ef þær fjalla um frumvörp eða þingsályktun, sem fer fram á aukin útgjöld úr landssjóði, að leita álitser fjárveitinganefndar á þann hátt, sem fyrir er mælt i síðustu málsgrein 16. gr. þingsk.

14. gr.

Ágrein- Ef ágreiningur verður milli formanns og annara nefndarmanna út af
ingur i vinnubrögðunum, þá skal leita úrskurðar vinnunefndar.
nefnd um
vinnu-
brögð.

IV. Erindisbrjef

fyrir
starfsmenn á skrifstofu Alþingis.

1. gr.

Starfsmenn á skrifstofu þingsins standa undir umsjón og stjórn skrifstofustjóra, með eftirliti forseta, og eru skyldir að haga vinnu sinni eftir fyrir-mælum hans, að svo miklu leyti, sem erindisbrjef þetta segir eigi fyrir.

2. gr.

Þeir skulu skyldir að vera komnir alla virka daga til starfa á skrifstofuna einni klukkustund fyrir dagmál, og skulu vinna þar til þess, er ein klukkustund er til náttmála, nema nauðsyn sje á lengri vinnu. Til matmáls eiga þeir tvær klukkustundir daglega, eina í hvort sinn. Á helgum dögum fer vinnan eftir fyrir-mælum skrifstofustjóra, samkomulagi starfsmanna sín í milli og verkaþörfinni.

3. gr.

Þeir skulu jafnan vera til staðar á skrifstofunni, nema skyldareriendi eigi í önnur herbergi þingsins eða fái leyfi til brottveru.

Þeir skulu sjá um að allrar varúðar sje gætt um eld og ljósfæri og að ekki sje farið með tóbaksreykingar á skrifstofunni af starfsmönnum þingsins eða utanþingsmönnum. Gæta skulu þeir og þess, að góð regla haldist á skrifstofunni og að þar dveljist ekki að óþörfu og til tafar aðrir starfsmenn þingsins og utanþingsmenn.

4. gr.

Geri starfsmaður á skrifstofunni sig sekan um mikla vanrækslu, óhlýðni eða drykkjuskap, þá má skrifstofustjóri halda eftir kaupi hans þann dag, er slikt á sjer stað. Komi það fyrir oftár, geta forsetar vikið honum frá starfi hans fyrirvaralaust.

5. gr.

Starfsmenn á skrifstofu þingsins mega ekki leggja niður störf sín frá því þeir byrja þau og til þinglausna, nema með samþykki forseta eða sjúkdómur hindri þá frá störfum, og skal þá læknisvottorð koma til.

Alþingi,.....19.....

[Nöfn forseta beggja deilda].

[Nafn skrifstofustjóra].

Jeg undirritaður _____, sem
ræð mig hjer með starfsmann á skrifstofu Alþingis 19 _____ með _____ króna
kaupi á dag, skuldbind mig til að hlýða í öllum greinum framanskráðu er-
indisbrjefi og öðru því, er fyrir mig kann að verða lagt, vegna starfa minna í
þarfir þingsins.

Reykjavík, _____ 19 _____

[Nafn skrifara].

V.

Erindisbrjef

fyrir

innanþingsskrifara Alþingis.

1. gr.

Innanþingsskrifarar standa undir umsjón og stjórn skrifstofustjóra, með eftirliti forseta, og eru skyldir að haga vinnu sinni eftir fyrirmælum hans, að svo miklu leyti, sem erindisbrjef þetta segir eigi fyrir.

2. gr.

Þeir skulu skyldir að vera allir til staðar í þinghúsinu í byrjun funda og meðan fundir standa, og eru skyldir að gegna störfum í hvorri deildinni sem er og í sameinuðu þingi.

Enginn skrifari er skyldur að skrifa í senn lengur en hálfa klukku-stund, nema brýn nauðsyn beri til; en það fer eftir ástæðum og niðurskipun skrifara sín í milli, hve langur tími líður milli þess, er þeir skrifa.

3. gr.

Sje innanþingsskrifarar inni í þingsölunum milli þess, er þeir skrifa, þá skulu þeir halda sig þar, sem þeir eru sist fyrir, og ekki mega þeir hafa þar neina ókyrð eða hávaða.

4. gr.

Innanþingsskrifarar skulu að jafnaði skila ræðum þingmanna hrein-skrifuðum á næsta degi eftir að þær voru fluttar, ekki síðar en á miðjum aftni.

Pegar skriftir eru venju fremur miklar, setur skrifstofustjóri þeim hæfi-legan frest, og skulu þeir þá hafa ræðurnar tilbúnar. Hliti þeir því ekki, og ekki er ófyrirsjáanlegum forföllum um að kenna, svo sem sjúkdómi, þá má skrifstofustjóri halda eftir kaupi þeirra fyrir hvern þann dag, er dregst fram yfir ákveðinn frest. Ítreki þeir slíka vanrækslu, geta forsetar vikið þeim fyrir-varalaust frá starfi þeirra.

Um ræðuskriftir haga innanþingsskrifarar sjer eftir venju og því, sem skrifstofustjóri segir fyrir. Þeir skulu alt af láta þess getið á rjettum stað í hreinskrift sinni frá hvaða fundi ræðurnar sjeu, rita greinilega og á rjettan stað í handritið fyrirsögn þeirra mála, sem ræðurnar eiga við, með tilvitnun í þingskjöl, láta þess getið í handritinu þegar engar umræður verða um eitt-hvert mál, láta getið í handritinu þegar lokið er umræðum um hvert mál, láta hvert mál byrja á nýju blaði og rita atkvæðagreiðslu í hverju máli á rjettan stað og bera hana nákvæmlega saman við viðeigandi gerðabók. Þann samanburð skulu innanþingsskrifarar gera á skrifstofu þingsins, en ekki mega þeir bera gerðabókina þaðan til þess. Sjerhver innanþingsskrifari skal rita nafn sitt á handritið á venjulegan stað.

5. gr.

Innanþingsskrifurum er skylt að gæta allrar varúðar um eld og ljós-færi í þinghúsinu, og ekki mega þeir fara með tóbaksreykingar í þingsölunum eða nefndarherbergjum nje á lestrarsal eða skrifstofu þingsins.

Innanþingsskrifarar mega ekki hafa óþarfar viðdvalir á skrifstofu þings-ins, og gæta verða þeir þess, að eiga sinn hlut óskarðan í því, að haldið verði góðri reglu í þinghúsinu um þingtímann.

6. gr.

Hindri forföll, önnur en sjúkdómur, innanþingsskrifara frá að vinna störf sín, og honum verði ekki um kent, þá má hann, með samþykki skrifstofustjóra, fá annan innanþingsskrifara til að gegna störfum sinum einn dag í senn.

Vanræki innanþingsskrifarar störf sín, geta forsetar vikið þeim fyrir-varalaust frá starfi.

7. gr.

Geri innanþingsskrifari sig sekan um óhlyðni eða drykkjuskap, þá má skrifstofustjóri halda eftir kaupi hans fyrir þann dag, er slikt hefir átt sjer stað. Komi það fyrir oftar, geta forsetar vikið honum frá starfi hans fyrirvaralaust.

8. gr.

Innanþingsskrifarar mega ekki leggja niður störf sín frá því þeir byrja þau og til þinglausna, nema með samþykki forseta eða sjúkdómur hindri þá frá störfum, og skal þá læknisvottorð koma til.

Alþingi, _____ 19.....

[Nöfn forseta beggja deilda].

[Nafn skrifstofustjóra].

Jeg undirritaður _____, sem
ræð mig hjer með innanþingsskrifara á Alþingi 19 _____ með _____ króna
kaupi á dag, skuldbind mig til að hlýða i öllum greinum framanskráðu er-
indisbrjefi og öðru því, er fyrir mig kann að verða lagt, vegna starfa minna i
þarfir þingsins.

Reykjavík, _____ 19 _____

[Nafn innanþingsskrifara].

VI.

Erindisbrjef

fyrir

palla- og gangaverði Alþingis.

1. gr.

Palla- og gangaverðir þingsins standa undir umsjón og stjórn skrif-
stofustjóra, með eftirliti forseta, og eru skyldir til að haga störfum sínum eftir
fyrirmælum hans, að svo miklu leyti, sem erindisbrjef þetta segir eigi fyrir.

2. gr.

Pallaverðir eru skyldir að vera til staðar á áheyrendapöllum i byrjun
hvers fundar og á meðan fundir standa, hvort sem það er á nótt eða degi.

Þeir skulu i hvivetna sýna kurteisi, stillingu og stjórnsemi i umgengni
við áheyrendur.

Þeim ber að gæta þess, að áheyrendur sje kyrrir og hávaðalausir, sitji
ekki með höfuðföt á áheyrendapöllum, aðrir en konur, fari ekki með eld eða
tóbaksreykingar, standi ekki á bekkjum, hræki ekki á gólf og hafi ekki neitt
það i frammi, er ósiðlegt sje eða valdi óþrifnaði eða spilli góðri reglu.

Brjótí áheyrendur á móti þessu, skal pallavörður áminna þá með hóg-
værð og kurteisi. Láti áheyrendur ekki að orðum hans þegar i stað, skal hann
vikja þeim af áheyrendapöllum, en gæta skal hann þess, að beita ekki átökum,
nema óhjákvæmileg nauðsyn krefji.

Menn, sem eru merkjanlega ölvaðir og hafa i frammi málæði eða annað
það, er veldur ókyrð eða hneyksli, mega ekki dvöl eiga á áheyrendapöllum.

Unglingar innan fermingar mega að jafnaði ekki eiga viðdvöl á áheyr-
endapöllum, nema þeir sje með foreldri sínu eða öðru skyldmenni, sjer eldra.

Komi þar, að áheyrendur hafi i frammi mjög mikinn hávaða og veki
þann veg eða annan hneyksli, og láti ekki að áminningum pallavarðar, nje
víki af pöllum, þá má pallavörður kveðja sjer til aðstoðar annan palla- eða

gangavörð. Fáir þeir þá enn eigi við ráðið, þá ber þeim að gera skrifstofustjóra viðvart þegar í stað.

Pallavörðum er skylt að taka þátt í gangavörslu með gangavörðum eða í stað þeirra, þegar með þarf, milli funda, og skulu því að jafnaði vera til staðar í þinghúsinu á sama tíma og gangaverðir.

Um matmálstíma pallavarða fer eftir ástæðum og samkomulagi við gangaverði, enda eiga þeir matmálstíma jafnan þeim.

Pallaverði neðri deildar er skylt að gæta þess, að engir aðrir en blaðamenn hafi umgang í stúku þeirri, er þeim er ætluð, og að þeir sje þar óáreittir.

Pallavörðum er skylt að framkvæma umsvifalaust skipanir þær, sem forseti kynni að gefa þeim frá forsetastóli.

3. gr.

Gangaverðir eru háðir öllum sömu skyldum og pallaverðir um allt það, er tekur til reglu, stjórnar og siðsemi í stigum og göngum þinghússins, en ekki mega þeir þó banna utanþingsmönnum að fara með tóbaksreykingar í forsal þinghússins niðri, ef menn annars gæta þar varúðar og fara ekki gálauslega með eld. Þó nær þetta ekki til »Kringlu«, úthyggingar þinghússins, enda mega utanþingsmenn þar engan umgang hafa.

Gangaverðir eru skyldir að vera til staðar í þinghúsinu einni stundu fyrir dagmál hvern virkan dag, meðan Alþingi er háð, og skulu þeir ekki af verði fara fyr en einni stundu fyrir náttmál, nema lengur þurfi að vera, vegna þingfunda, er taki á kvöld fram eða nótt.

Þeir eiga tvær klukkustundir til matmáls daglega, eina í hvort sinn, en skylt er þeim að láta annan gangavörð, ef fleiri eru en einn, eða pallavörð koma í sinn stað meðan þeir borða.

Á helgum dögum skulu gangaverðir koma jafnsnemma á vörð og virka daga, en ekki þurfa þeir að vera þá lengur á verði en skrifstofa þingsins er opin.

Gangaverðir skulu annast um, að dagskrá sje alt af í tæka tíð fest upp í forsal þinghússins.

4. gr.

Sá gangavörður, sem gætir fordyra þingsala og skrifstofu og annara herbergja þeim hliðstæðra, skal vera þar til staðar í byrjun allra funda, hvort sem er í deildunum eða sameinuðu þingi, og ekki þaðan víkja fyr en að fundalokum, nema annar vörður komi í hans stað á meðan.

Hann skal gæta þess, að utanþingsmenn leggi ekki leiðir sínar í nefnd herbergi þingsins, nema þeir sýni aðgöngumiða, eða vörður viti að þeir hafi aðgöngumiða.

Þeir, sem fara með erindi til skrifstofu þingsins, þingmanna eða starfsmanna þingsins, er viðhafast í greindum herbergjum, þurfa ekki að sýna aðgöngumiða.

5. gr.

Palla- og gangaverðir geta skift verkum með sjer um lengri eða skemri tíma eða að öllu leyti, en þó þurfa þeir að hafa til þess samþykki skrifstofustjóra, enda getur hann skift störfum með þeim hve nær sem er.

Palla- og gangaverðir eru skyldir til að fara hverra þeirra erinda í þarfir þingsins, er skrifstofustjóri kveður þá til og á hvaða tíma sem er. Þó er gangvörður, er um getur í 4. gr., undanþeginn þessu, meðan fundir standa, nema látinn sje annar maður í hans stað.

6. gr.

Palla- og gangaverðir skulu veita mönnum, er erindi eiga á skrifstofu þingsins eða við þingmenn eða starfsmenn þingsins þær upplýsingar, sem æskt er og þeir geta í tje látið.

Þeir skulu sýna gamalmönnum og lasburða mönnum, er um þinghúsið fara og leita á áheyrendapalla, sjálfsagða mannúð, nærgætni og aðstoð, og á áheyrendapöllum skal slíkum mönnum sjeð fyrir sæti, ef kostur er.

7. gr.

Geri palla- eða gangaverðir sig seka um vanrækslu, óhlýðni eða drykkjuskap, þá má skrifstofustjóri halda eftir kaupi þeirra fyrir þann dag, er slíkt á sjer stað. Komi það fyrir oftar, geta forsetar vikið þeim frá starfi þeirra fyrirvaralaust.

Ekki mega palla- eða gangaverðir dveljast að nauðsynjalausu á skrifstofu eða lestrarsal þingsins, og ekki mega þeir ganga um þingsalina meðan fundir standa, nema nauðsyn krefji.

Þeir skulu gæta allrar varúðar um ljósfæri og eld, jafnt um sig sjálfa sem aðra.

8. gr.

Palla- og gangaverðir mega ekki leggja niður störf sín frá því þeir byrja þau og til þinglausna, nema með samþykki forseta eða sjúkdómur hindri þá frá störfum, og skal þá læknisvottorð koma til.

Alþingi, 19

[Nöfn forseta beggja deilda].

[Nafn skrifstofustjóra].

Jeg undirritaður _____, sem
 hjer með ræð mig _____ vörð á Alþingi 19 _____ með _____ króna
 kaupi á dag, skuldbind mig til að hlýða i öllum greinum framanskráðu er-
 indisbrjefi og öðru því, er fyrir mig kann að verða lagt, vegna starfa minna i
 þarfir þingsins.

Reykjavík, _____ 19 _____

[Nafn varðar].

VII.

A.

Erindisbrjef

handa

skrifstofustjóra Alþingis.

1. gr.

Skrifstofustjóri skal jafnan þegar 4 vikur eru til þings auglýsa i 2 eða 3 viðlesnum blöðum, að nú geti menn sótt um þingskriftir og aðra aðstoðar-
 vinnu á Alþingi. Skal þá veita 3 vikna umsóknarfest. Þegar sá frestur er lið-
 inn, skal hann aðgæta allar umsóknirnar og spyrjast fyrir um þá umsækj-
 endur, sem honum eru ókunnir.

Þegar þing er sett, skal hann fá forsetum skrá yfir umsækjendur og
 rökstuddar tillögur um það, hverjir hæfastir sjeu.

2. gr.

Hann skal standa fyrir öllum reikningum Alþingis og haga reiknings-
 færslunni á þann hátt, sem forsetar mæla fyrir eða fallast á.

Hann skal um hver áramót semja nákvæman reikning yfir allan al-
 þingiskostnað á umliðnu ári og sanna hvern gjaldlið með fylgiskjölum. Skal
 hver reikningur fullgerður fyrir marsmánaðarlok næsta árs, og skal hann þá
 færa forsetum reikninginn til undirskrifa og síðan selja hann, með öllum fylgi-
 skjölum, i hendur yfirskoðunarmönnum landsreikninganna.

Hann skal og svara athugasemdum yfirskoðunarmanna, ef til kemur.

3. gr.

Hann skal annast útgáfu Alþingistiðinda og flýta því verki eftir bestu föngum.

4 vikum fyrir hvert þing skal hann leita fyrir sjer við allar prentsmiðjur í Reykjavík um prentun á þingskjölum og þingtiðindum og gera sjer alt far um að komast að sem bestum kjörum. Skal hann útvega skrifleg tilboð um pappír og prentun og hafa þau tilbúin með rökstuddum tillögum sínum þegar þing er sett.

Nú getur hann ekki einn annað prófarkalestri og annari vinnu við útgáfu þingtiðindanna, svo að hann hafi undan prentsmiðjunum, og skal hann þá gera forsetum grein fyrir því, og telji þeir aðstoð nauðsynlega, skal hún veitt á kostnað Alþingis.

Hann skal fá aukabóknun fyrir efnisfirlit við hver þingtiðindi, 50 kr. fyrir hverja prentaða örk.

Hann skal annast útsendingu Alþingistiðindanna, án aukabóknunar, og ráða útsölumenn og annast innheimtu frá þeim.

4. gr.

Hann skal annast skjalasafn og bókasafn Alþingis.

Milli þinga, þegar önnur störf eru ekki fyrir hendi, skal hann vinna að því að koma skjalasafni og bókasafni þingsins í gott skipulag, og semja itarlega og hentuga skrá yfir öll skjöl og bækur.

Milli þinga skal hann, ef þess er óskað, ljá þingmönnum, þeim er dvelja í Reykjavík, bækur úr safninu, gegn sömu útlánsskilmálum sem í Landsbókasafninu. Með leyfi forseta má skrifstofustjóri líka ljá utanþingsmönnum bækur úr safninu.

Nú er beðið um skjöl úr skjalasafni Alþingis, og má hann einnig leyfa afnot af þeim, en skal þá jafnan leita samþykkis forseta.

5. gr.

Hann skal hafa umsjón með Alþingishúsinu, munum þess og alþingisgarðinum, jafnt milli þinga, sem um sjálfan þingtimann, og sjá um að alt sje í lagi í þinghúsinu þegar þing kemur saman.

Nú telur hann þörf á nýjum munum eða meiri háttar viðgerðum, og skal hann þá jafnan skýra forsetum frá og gera það eitt, er þeir fallast á.

6. gr.

Skrifstofustjóri skal jafnan láta sér ant um þarfir og þægindi þingmanna, að því er viðvikur þingstörfum þeirra, svo að þeir eigi jafnan hæversku og greiðvikni að mæta, þar sem hann er.

Hann skal ráða vinnubrögðum þingskrifara og annara aðstoðarmanna, undir umsjón forseta; skal hann sjálfur yfirleitt háður eftirliti forsetanna í öllum störfum sínum og haga sér eftir fyrirmælum þeirra um alt það, sem ekki er tekið fram í þessu erindisbréfi.

7. gr.

Skrifstofustjóri skal hafa að launum 2400 kr. á ári, er greiðast með 200 kr. fyrsta virkan dag hvers mánaðar fyrirfram.

Hann skal þar að auki hafa eitt herbergi, til óhindraðra nota í sínar þarfir, í þinghúsinu.

8. gr.

Honum skal heimilt að segja upp stöðu sinni, hvenær sem er, með 6 mánaða fyrirvara.

Nú gerir hann sig sekan í mikilli vanrækslu eða verður uppvis að óráðvæðni, og geta þá forsetar vikið honum frá, og það fyrirvaralaust, ef miklar sakir eru.

Þetta erindisbrjef handa skrifstofustjóra Alþingis er samið og sett samkvæmt 11. gr. laga nr. 29, 3. nóv. 1915, um þingsköp Alþingis.

A Alþingi, 4. janúarmánaðar 1917.

G. Björnson.

Kristinn Danielsson.

Ólafur Briem.

B.

Vjer undirritaðir forsetar Alþingis ráðum hjer með og skipum skrifstofustjóra Alþingis

Einar Þorkelsson

frá 1. janúarmánaðar 1917

til 31. desembermánaðar 1923,

með þeim kjörum og skilmálum, sem þetta erindisbrjef greinir.

Alþingi, 4. janúarmánaðar 1917.

G. Björnson.

Kristinn Danielsson.

Ólafur Briem.

Skipunarbrjef

handa Einari Þorkelssyni til að vera skrifstofustjóri Alþingis frá 1. janúar 1917 til 31. desember 1923.

VIII. Nefndaskipun 1916—17.

1.

Fastanefndir.

(16. gr. laga nr. 29, 3. nóv. 1915, um þingsköp Alþingis).

A.

Í efri deild.

1. Fjárhagsnefnd:

Hannes Hafstein,
Magnús Torfason, formaður,
Sigurður Eggerz, fundaskrifari,

Engu máli vísað til nefndarinnar.

2. Fjárveitinganefnd:

Eggert Pálsson, fundaskrifari,
Hjörtur Snorrason,
Jóhannes Jóhannesson, formaður,
Karl Einarsson,
Magnús Kristjánsson.

Til hennar vísað:

1. Till. til þingsályktunar um lánveiting til raflýsingar á Ísafirði (73¹), n. 88).
Ritari og framsögum.: Eggert Pálsson.
2. Till. til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunar-
mönnum landssjóðs (134, n. 151).
Ritari og framsögumaður: Eggert Pálsson.

3. Samgöngumálanefnd:

Guðjón Guðlaugsson,
Sigurður Eggerz, formaður,

1) Tölurnar merkja númer á þingskjölum, nema fyrir framan þær standi »bls« (= blaðsíða í skjalaparti), og eru ekki talin önnur þingskjalanúmer en þau, sem málið bar, þá er því var til nefndar vísað, og svo þau, er nefndarálit (skammstafað: n.) hlutu. Og sá er hátturinn sami hafður um mál þau, sem nefndirnar flytja.

Fastanefndir Ed.: Landbúnaðar-, sjávarútvegs- og mentamálanefndir.

Halldór Steinsson, fundaskrifari,
Kristinn Danielsson,
Guðmundur Ólafsson.

Engu máli til hennar vísað.

Nefndin gekk í samvinnu við samgöngumálanefnd neðri deildar, en hún flutti í neðri deild þessi mál frá þeirri samvinnunefnd, og er getið við hvert þeirra, hver verið hafi framsögumaður þess í Ed.:

1. Frv. til laga um kaup á eimskipi og útgerð þess á kostnað landssjóðs (104).

Framsögum.: Guðjón Guðlaugsson.

2. Frv. til laga um kaup á eimskipum til vöruflutninga milli Íslands og útlanda (152).

Framsögum.: Sigurður Eggerz.

3. Till. til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta (120).

Framsögum.: Guðjón Guðlaugsson.

4. Till. til þingsályktunar um skipagöngur sameinaða gufuskipafjelagsins til landsins yfirstandandi ár (149).

Framsögum.: Sigurður Eggerz.

4. Landbúnaðarnefnd:

Sigurður Jónsson, fundaskrifari,
Eggert Pálsson, formaður,
Hjörtur Snorrason.

Kosinn í nefndina 8. jan., í stað Sigurðar Jónssonar:
Guðmundur Ólafsson.

Til hennar vísað:

- Frv. til laga um breyting á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915 (144).
(Nefndarálit kom ekki fram).

5. Sjávarútvegsnefnd:

Kristinn Danielsson, fundaskrifari,
Magnús Kristjánsson,
Halldór Steinsson, formaður.

Til hennar vísað:

- Till. til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstöðum fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar (59, n. 114).
Ritari og framsögumaður: Kristinn Danielsson.

6. Mentamálanefnd:

Sigurður Jónsson, fundaskrifari,
Guðjón Guðlaugsson,

Magnús Torfason, formaður.

Kosinn í nefndina 8. jan, í stað Sigurðar Jónssonar:

Kristinn Danielsson.

Til hennar vísað:

Frv. til laga um niðurlagning Njarðvíkurkirkju og sameining Keflavíkur-
og Njarðvíkursókna (8, n. 23).

Ritari og framsögumaður: Sigurður Jónsson.

7. Allsherjarnefnd:

Hannes Hafstein, fundaskrifari,

Jóhannes Jóhannesson,

Karl Einarsson, formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um heimild fyrir landsstjórnina til að leyfa Íslandsbanka
að auka seðlaupphæð þá, er bankinn má gefa út samkvæmt 4. gr. laga
nr. 66, 10. nóv. 1905, og lögum 9. sept. 1915 (bls. 1.—6, n. 60).

Ritari og framsögumaður: Hannes Hafstein.

2. Frv. til laga um heimild handa ráðuneyti Íslands til ákvörðunar sjerstaks
tímareiknings (bls. 12—13, n. 38).

Ritari og framsögum.: Jóhannes Jóhannesson.

3. Frv. til laga um þyngd bakarabrauða (bls. 14.—17, n. 58).

Ritari og framsögum.: Karl Einarsson.

4. Frv. til laga um takmörk verslunarlóðarinnar í Bolungarvík í Hólshreppi
í Norður-Ísafjarðarsýslu (105).

Ritari og framsögum.: Hannes Hafstein.

(Nefndarálit kom ekki).

B.

Í neðri deild.

1. Fjárhagsnefnd:

Pjetur Jónsson, fundaskrifari,

Einar Árnason,

Skúli Thoroddsen,

Stefán Stefánsson,

Þorleifur Jónsson, formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 40, 2. nóv. 1914, um heimild fyrir
landsstjórnina til þess að ábyrgjast fyrir hönd landssjóðs skipaveðlán
h.f. Eimskipafjelags Íslands (10, n. 39).

Ritari og framsögumaður: Pjetur Jónsson.

Fastanefndir Nd.: Fjárveitinga- og samgöngumálanefndir.

2. Frv. til laga um breyting á tolllögum fyrir Ísland, nr. 54, 11. júlí 1911 (12).
(Nefndarálit kom ekki).
3. Frv. til laga um einkasölu landsstjórnarinnar á steinolíu (13).
(Nefndarálit kom ekki).
4. Frv. til heimildarlaga fyrir stjórnina til þess að selja almenningi lands-
sjóðsvörur, undir verði og gjalda fyrir almenning nokkurn hluta verð-
hækkunar á innlendum vörum (37, n. 148).
Ritari og framsögum.: Pjetur Jónsson.
5. Till. til þingsályktunar um kolarannsókn og kolavinslu (43, n. 79).
Framsögumaður: Pjetur Jónsson.

Nefndin flutti:

Till. til þingsályktunar um einkasölu landssjóðs á steinolíu (64).

2. *Fjárveitinganefnd:*

Sigurður Sigurðsson,
Magnús Pjetursson,
Björn Kristjánsson, formaður,
Matthías Ólafsson,
Jón Jónsson,
Bjarni Jónsson,
Gísli Sveinsson, fundaskrifari.

Björn Kristjánsson gekk úr nefndinni, þá er hann var skipaður ráð-
herra, en sæti tók þá í henni
Hákon Kristófersson.

Til hennar vtsað:

Frv. til laga um að landsstjórninni veitist heimild til að greiða styrk úr
landssjóði til viðgerðar á sjógarðinum fyrir Einarshafnarlandi og Ós-
eyrarness í Árnessýslu (27, n. 52).
Ritari og framsm.: Gísli Sveinsson.

Nefndin flutti:

1. Till. til þingsályktunar um skaðabætur til farþeganna á Flóru í júlí 1916
(87, n. 89).
Ritari og framsögum.: Magnús Pjetursson.
2. Till. til þingsályktunar um dýrtíðaruppbót handa embættis- og sýslunar-
mönnum landssjóðs (93, n. 94).
Framsögumaður: Gísli Sveinsson.

3. *Samgöngumálanefnd:*

Þórariunn Jónsson, formaður,
Þorsteinn Jónsson, fundaskrifari,

Benedikt Sveinsson,
Björn Stefánsson,
Magnús Pjetursson.

Til hennar var engu máli vísað.

Hún flutti:

1. Frv. til laga um kaup á eimskipi og útgerð þess á kostnað landssjóðs (46, n. 57).

Framsögumaður: Þorsteinn Jónsson.

2. Frv. til laga um kaup á eimskipum til vöruflutninga milli Íslands og útlanda (86, n. 98).

Ritari og framsögumaður: Magnús Pjetursson.

3. Till. til þingsályktunar um styrk og lán til flóabáta (56, n. 57).

Framsögum.: Þorsteinn Jónsson.

4. Till. til þingsályktunar um skipagöngur sameinaða gufuskipafjelagsins til landsins yfirstandandi ár (97, n. 98).

Ritari og framsögum.: Magnús Pjetursson.

4. Landbúnaðarnefnd:

Stefán Stefánsson, formaður,
Jón Jónsson, fundaskrifari,
Pjetur Þórðarson,
Einar Jónsson,
Einar Árnason.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um breytingu og viðauka við lög um mæling á túnnum og matjurtagörðum, nr. 58, 3. nóv. 1915 (7, n. 75).

Ritari og framsögum.: Stefán Stefánsson.

2. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 26, 20. okt. 1905, um váttrygging sveitabæja og annara húsa í sveitum, utan kauptúna (11, n. 110).

Ritari og framsögum.: Einar Árnason.

3. Frv. til laga um breyting á lögum um fasteignamat, nr. 22, 3. nóv. 1915 (33, n. 77).

Ritari og framsögum.: Jón Jónsson.

4. Frv. til laga um frestun á framkvæmd laga um ullarmat, nr. 45, 3. nóv. 1915 (55, n. 115).

Ritari og frsm. meiri hlutans: Stefán Stefánsson.

Ritari og frsm. minni hlutans: Pjetur Þórðarson.

5. Frv. til laga um afnám laga nr. 16, 16. sept. 1915 (137, n. 160).

Framsögumaður: Jón Jónsson.

6. Till. til þingsályktunar um heimild handa stjórninni til þess að lána mönnum fje til garðræktar (65).

(Nefndarálit kom ekki).

Fastanefndir Nd.: Sjávarútvegs-, mentamála- og allsherjarnefndir.

5. Sjávarútvegsnefnd:

Björn Stefánsson,
Sveinn Ólafsson, formaður,
Pjetur Ottesen,
Matthías Ólafsson, fundaskrifari,
Jörundur Brynjólfsson.

Til hennar vísað:

Frv. til laga um lýsismat (78).
(Nefndarálit kom ekki).

Nefndin flutti:

1. Frv. til laga um útflutningsgjald af sild (99).
2. Frv. til laga um verðlaun fyrir útflutta sild (100).
3. Till. til þingsályktunar um rannsókn á hafnarstöðum fyrir smáskip og vjelbáta á svæðinu frá Berufirði til Skinneyjarhöfða og víðar (20).

6. Mentamálanefnd:

Einar Jónsson,
Magnús Guðmundsson,
Bjarni Jónsson, fundaskrifari,
Gisli Sveinsson, formaður,
Sveinn Ólafsson.

Til hennar var engu máli vísað.

7. Allsherjarnefnd:

Jón Magnússon, formaður,
Þorleifur Jónsson, fundaskrifari,
Hákon Kristófersson,
Þórarinn Jónsson,
Þorsteinn Jónsson.

Jón Magnússon gekk úr nefndinni, þá er hann var skipaður ráðherra. Þá tók sæti í nefninni í hans stað

Einar Arnórsson,
en Þórarinn Jónsson var kjörinn formaður.

Til hennar vísað:

1. Frv. til laga um viðauka við lög nr. 10, 8. sept. 1915, um heimild fyrir ráðherra Íslands til að skipa nefnd til að ákveða verðlag á vörum (bls. 7—8, n. 21).

Ritari og framsm.: Þorleifur Jónsson.

2. Frv. til laga um breyting á lögum nr. 54, 3. nóv. 1915, um stofnun bruna-bótafjelds Íslands (42, n. 178).

Framsögum.: Þorleifur Jónsson.

3. Frv. til laga, er mæla svo fyrir, að verkamönnum landssjóðs skuli reikna kaup í landaurum (44).

(Nefndarálit kom ekki).

C.

Vinnunefndir.

Auk framantalinna nefnda skipuðu formenn fastanefnda, forseti og fyrri varaforseti eina nefnd í hvorri deild, *vinnunefnd*. Í þeim nefndum áttu þessir sæti.

Í efri deild:

Guðmundur Björnson, forseti, sjálfkjörinn formaður nefndarinnar.
Magnús Torfason, fyrri varaforseti, formaður fjárhagsnefndar og mentamálanefndar, kosinn skrifari vinnunefndar.
Jóhannes Jóhannesson, formaður fjárveitinganefndar.
Sigurður Eggerz, formaður samgöngumálanefndar.
Eggert Pálsson, formaður landbúnaðarnefndar.
Halldór Steinsson, formaður sjávarútvegsnefndar.
Karl Einarsson, formaður allsherjarnefndar.

Í neðri deild:

Ólafur Briem, forseti, sjálfkjörinn formaður nefndarinnar.
Þorleifur Jónsson, formaður fjárhagsnefndar.
Björn Kristjánsson¹⁾, formaður fjárveitinganefndar.
Þórarinn Jónsson, formaður samgöngumálanefndar.
Stefán Stefánsson, formaður landbúnaðarnefndar.
Sveinn Ólafsson, formaður sjávarútvegsnefndar.
Gísli Sveinsson, formaður mentamálanefndar.
Jón Magnússon¹⁾, formaður allsherjarnefndar.

Vinnunefndir gerðu skrá um fundartíma og fundarstaði fastanefnda, er prentuð var og útbýtt meðal þingmanna (sjá bls. 195—196).

1) Þegar þeir Björn Kristjánsson og Jón Magnússon voru skipaðir ráðherrar, gengu þeir úr nefndunum. Í stað Björns Kristjánssonar gegndi fundaskrifari fjárveitinganefndar, Gísli Sveinsson, formannsstörfum til þinglausna. Í stað Jóns Magnússonar var kosinn formaður allsherjarnefndar Þórarinn Jónsson (sbr. bls. 191).

2.**Lausaneindir.**

(16. gr. þingskapanna).

A.**Í efri deild.***Verslunar- og vöruflutninganefnd:*

Magnús Torfason, fundaskrifari,
 Magnús Kristjánsson,
 Karl Einarsson,
 Guðjón Guðlaugsson,
 Guðmundur Ólafsson, formaður.

Nefndin kosin samkvæmt

till. til þingsályktunar um skipun nefndar til að ihuga verslunarmál og vöruflutninga (14).

B.**Í neðri deild.***Viðskiftanefnd:*

Gísli Sveinsson,
 Magnús Guðmundsson, fundaskrifari,
 Björn Kristjánsson,
 Pjetur Jónsson, formaður,
 Jörundur Brynjólfsson,
 Benedikt Sveinsson,
 Matthías Ólafsson.

Úr nefndinni gekk Björn Kristjánsson.

Í hans stað tók þar sæti
 Skúli Thoroddsen.

Nefndin kosin til að ihuga

frv. til laga um útflutningsgjald af söltuðu sauðakjöti (bls. 18—19, n. 15).
 Framsögumaður: Pjetur Jónsson.

Til hennar var síðan vísað:

1. Frv. til laga um heimild handa landsstjórninni til ráðstafana til tryggingar aðflutningum til landsins (bls. 9—11, n. 22).
 Ritari og framsm.: Magnús Guðmundsson.

Nefndir í Sp.: Kjörbrjefa- og þingfararkaupsnefndir.

2. Till. til þingsályktunar um landssjóðsverslunina (9, n. 54).

Framsögumaður: Matthías Ólafsson.

3. Till. til þingsályktunar um kaup á nauðsynjavörum til tryggingar landinu (19).

Nefndarálit kom ekki.

Henni einnig falið að íhuga, samkv. þingsál.till. á þingskj. 16, mál, er snerta viðskiftin við bretsku stjórnina og vöruflutninga milli landa.

Báðar lausanefndirnar, viðskiftanefnd neðri deildar og verslunar- og vöruflutninganefnd efri deildar, störfuðu saman að málum þeim, er snerta verslun og viðskiftasamkomulag við Breta.

Álit þeirrar samvinnunefndar trúnaðarmál meðal þingmanna.

3.

Nefndir í sameinuðu þingi.

I. Kjörbrjefanefnd

(4. gr. þingskapanna):

Skúli Thoroddsen.

Jóhannes Jóhannesson.

Magnús Torfason, skrifari.

Jón Magnússon¹⁾.

Ólafur Briem, formaður.

Nefndarálit á þingskj. 138.

II. Þingfararkaupsnefnd

(4. gr. laga nr. 10, 22. okt. 1912):

Magnús Kristjánsson,

Hjörtur Snorrason,

Ólafur Briem, formaður,

Eggert Pálsson, skrifari,

Karl Einarsson.

1) Gekk úr nefndinni, þá er hann var skipaður ráðherra, og kom enginn í hans stað.

IX.

Fundartímar

fastanefnda

	Kl. 9 árd.	Kl. 10 ¹ / ₂ árd.	Kl. 5 stödd.
<i>Mánudagur</i>	Fjárhagsnefnd	Allsherjarnefnd	Samgöngumálanefnd
<i>Þriðjudagur</i>	Sjávarútvegsnefnd	Landbúnaðarnefnd	Fjárveitinganefnd
<i>Miðvikudagur</i>	Mentamálanefnd	Allsherjarnefnd	Samgöngumálanefnd
<i>Fimmtudagur</i>	Fjárhagsnefnd	Landbúnaðarnefnd	Fjárveitinganefnd
<i>Föstudagur</i>	Sjávarútvegsnefnd	Allsherjarnefnd	Samgöngumálanefnd
<i>Laugardagur</i>	Mentamálanefnd	Landbúnaðarnefnd	Fjárveitinganefnd

X.

Fundarstaðir fastanefnda.

	Efri deildar	Neðri deildar
<i>Fjárhagsnefnd</i>	Litla stofa Nd.	Litla stofa Nd.
<i>Fjárveitinganefnd</i>	Litla stofa niðri	Stóra stofa niðri
<i>Samgöngumálanefnd</i>	Stóra stofa Ed.	Stóra stofa Ed.
<i>Landbúnaðarnefnd</i>	Stóra stofa Ed.	Stóra stofa Nd.
<i>Sjávarútvegsnefnd</i>	Litla stofa Ed.	Litla stofa Nd.
<i>Mentamálanefnd</i>	Litla stofa Ed.	Litla stofa Nd.
<i>Allsherjarnefnd</i>	Stóra stofa Ed.	Stóra stofa Nd.